

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**"Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΕΠ 2000-2006 ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ"**

Παπαγιάννη Βασιλική Α.Μ. 9948

Παπαγιάννη Μαρία Α.Μ. 9943

Επιβλέπουσα:

P. Μητούλα

Μέλη:

E. Θεοδοροπούλου

A. Σαϊτη

Αθήνα, 2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	i
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	ii

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	1
1.2. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ.....	3
1.3. ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	4
1.4. ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	7
1.5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	8
1.6. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ.....	9
1.7. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ Ή ΒΙΩΣΙΜΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

2.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝ. ΜΑΚΕΔ. – ΘΡΑΚΗΣ.....	15
2.2. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ.....	22
2.3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΜΘ.....	23
2.4. ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ.....	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

3.1. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΜΘ.....	39
3.2. ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΤΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

4.1.	ΤΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΜΘ.....	52
4.2.	ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ.....	69
4.3.	ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	73
4.3.1	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝ. ΜΑΚ. – ΘΡΑΚΗΣ.....	73
4.3.2	ΑΛΛΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.....	79
4.4.	ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	80
4.4.1	Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	80
4.4.2	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	81
4.4.3	ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑ.....	83
4.4.4	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	84

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΤΟ ΠΕΠ 2000 – 2006 ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

5.1.	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	87
5.2.	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΠΕΠ 2000 – 2006 : ΣΤΟΧΟΙ / ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ.....	90
5.3.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΠΕΠ 2000 – 2006.....	95
5.4.	ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΕΠ 2000 – 2006.....	126

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	129
-------------------	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι : ΧΑΡΤΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ : ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στα πλαίσια της φοίτησής μας στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, και συγκεκριμένα στο τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, μας ανατέθηκε από την καθηγήτρια Ρ. Μητούλα η εκπόνηση πτυχιακής μελέτης με θέμα τη συμβολή του ΠΕΠ 2000 - 2006 στη βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Η επιλογή του θέματος δεν ήταν τυχαία, αντίθετα αποτελεί συνειδητή επιλογή.

Πριν από οτιδήποτε άλλο, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες σε όλους εκείνους που μας βοήθησαν ουσιαστικά καθ' όλη τη διάρκεια της μελέτης μας. Ιδιαίτερα πολύτιμη υπήρξε η συμβολή της επιβλέπουσα καθηγήτριας Ρ. Μητούλα που με την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές της συνέβαλε καθοριστικά στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής. Επίσης, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στις καθηγήτριες Ε. Θεοδωροπούλου και Α. Σαϊτή για τις πολύτιμες συμβουλές και παρατηρήσεις τους.

Θεωρούμε χρέος μας να ευχαριστήσουμε τους υπαλλήλους της Νομαρχίας Καβάλας οι οποίοι μας παρείχαν με προθυμία πολύτιμα στοιχεία, προκειμένου να φέρουμε εις πέρας την πτυχιακή αυτή μελέτη, καθώς και τους υπαλλήλους της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης που εδρεύει στην Κομοτηνή.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα θέλαμε να εκφράσουμε στον κ. Τριανταφυλλίδη Ευστάθιο, Νομαρχιακό Σύμβουλο Καβάλας, καθώς και στον κ. Μαρουλά Ευστράτιο, Διευθυντή της ΔΕΤΑΚ (Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού και Ανάπτυξης Καβάλας), ο οποίος μας βοήθησε στη συγκέντρωση πληροφοριών σε θέματα τουρισμού της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Τέλος, ευχαριστούμε θερμά την κ. Βινιεράτου Μαρία, υπάλληλο του Υπουργείου Οικονομικών και τον κ. Ε. Μπανιώτη, οι οποίοι ήταν πάντα πρόθυμοι να μας εξυπηρετήσουν. Παράληψη θα ήταν αν δεν ευχαριστούσαμε και την οικογένειά μας για την ηθική και υλική υποστήριξη που μας προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να αναλυθεί η υφιστάμενη κατάσταση όσον αφορά στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και την ανάπτυξη των Ήπιων Μορφών Τουρισμού, καθώς και να διερευνηθούν οι δυνατότητες περαιτέρω εξέλιξης, στα πλαίσια της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Είναι γενικά αποδεκτό ότι η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης αντιμετωπίζει προβλήματα τα οποία όπως είναι φυσικό δυσκολεύουν τη ζωή των κατοίκων της. Στην προσπάθεια να βρουν αυτά τα προβλήματα λύση, έχουν προταθεί μέτρα τα οποία περιλαμβάνονται στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 – 2006 (ΠΕΠ 2000 – 2006) και αφορούν την Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης. Τα μέτρα αυτά αποτελούν μια σειρά από έργα που έχουν προταθεί και υλοποιούνται σταδιακά προκειμένου να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας. Στόχος μας λοιπόν είναι να δούμε ποια είναι τα έργα αυτά και πως βοηθά το καθένα απ' αυτά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων σε όλους τους τομείς – περιβάλλον, οικονομία, πολιτισμό κτλ.

Επιμέρους στόχοι είναι η σκιαγράφηση της φυσιογνωμίας της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης με στοιχεία που αφορούν τη γεωγραφική θέση, τα δημογραφικά δεδομένα, τα αξιοθέατα και το κλίμα. Τέλος, απαραίτητη είναι η εξέταση της υφιστάμενης τουριστικής κίνησης της Περιφέρειας και οι προοπτικές για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη.

Το πρώτο κεφάλαιο είναι θεωρητικό και σκοπός του είναι να αναλυθεί η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης, οι αρχές της, τα πεδία δράσης και οι στρατηγικές της. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται μια γενική περιγραφή της Περιφέρειας. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η γεωγραφική της θέση, τα δημογραφικά της δεδομένα, η προσπελασιμότητα και η κοινωνικοοικονομική της φυσιογνωμία. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια ανασκόπηση του φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης και μία αναφορά στις κλιματολογικές της συνθήκες, ενώ το τέταρτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στα αξιοθέατα των νομών της Περιφέρειας και στις τουριστικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες των κατοίκων. Το πέμπτο κεφάλαιο ασχολείται αποκλειστικά με τα μέτρα του ΠΕΠ 2000 – 2006. Προηγείται βέβαια μία περιληπτική αναφορά στα δύο προηγούμενα ΠΕΠ (ΠΕΠ 1989 – 1993, ΠΕΠ 1994 – 1999) και στη συνέχεια μελετούνται διεξοδικά τα μέτρα του τελευταίου ΠΕΠ 2000 – 2006, οι στόχοι τους και τα χρηματοοικονομικά τους στοιχεία.

Η μελέτη ολοκληρώνεται με το έκτο κεφάλαιο στο οποίο παρατίθενται γενικά συμπεράσματα σε ό,τι αφορά τη βιωσιμότητα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και τη συμβολή των μέτρων του ΠΕΠ 2000 – 2006 στη Βιώσιμη Ανάπτυξη αυτής.

Τέλος, γίνονται προτάσεις για περαιτέρω εξέλιξη και πιο γρήγορη αξιοποίηση των δυνατοτήτων της Περιφέρειας, πάντα βέβαια στα πλαίσια της αειφορίας.

1^Ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1 Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης

Η γη είναι ένα σύστημα που η θαυμαστή ισορροπία και αρμονία του έχει διαταραχθεί από τον άνθρωπο και τις δραστηριότητές του. Από τη στιγμή που αυτός επικράτησε στο γήινο οικοσύστημα ως κυρίαρχο είδος και άρχισε να παρεμβαίνει σε αυτό, διαταράσσοντας τη φυσική του ισορροπία με δραστηριότητες και έργα, άρχισαν να δημιουργούνται πολλά προβλήματα. Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος ξεκίνησε από την προϊστορική εποχή και πήρε ανησυχητικές διαστάσεις μετά τη βιομηχανική επανάσταση, η οποία συνοδεύτηκε από αλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογίας. Έχοντας ως στόχο οι άνθρωποι την εξέλιξη της κοινωνίας οδηγήθηκαν στην υπερεκμετάλλευση και στην αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων, στη ρύπανση και στην υποβάθμιση και καταστροφή των συνθηκών υγιούς διαβίωσης και εξέλιξης του ανθρώπινου είδους στον πλανήτη Γη, με αποτέλεσμα να γίνεται όλο και πιο επιτακτική η ανάγκη για εξασφάλιση της βιωσιμότητας του περιβάλλοντος.

Η ιδέα του βιώσιμου περιβάλλοντος παρουσιάστηκε το 1980 από το “World Conservation Strategy”. Παρ’ όλα αυτά η ιδέα της βιωσιμότητας έγινε ευρέως γνωστή μόνο όταν η Παγκόσμια Επιτροπή για το περιβάλλον και την Ανάπτυξη εξέδωσε την αναφορά της, “Our Common Future”. Κατά λέξη της Επιτροπής “βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που συναντά τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να συναντήσουν τις δικές τους ανάγκες”. Αυτός ο ορισμός απαιτεί να λαμβάνονται υπόψη οι μακροπρόθεσμες συνέπειες του να χρησιμοποιείς πόρους και να είναι βασικός κανόνας η ισότητα μεταξύ των γενεών. Οι συγγραφείς του Our Common Future διαπραγματεύονται ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι εφικτή εάν οι παρούσες γενεές κάνουν τις απαραίτητες επενδύσεις και εάν η τεχνική ανάπτυξη συνεχίζει να λαμβάνει χώρα.

Ενώ ο ορισμός της βιωσιμότητας που χρησιμοποιείται στο Our Common Future είναι ανθρωποκεντρικός, άλλοι βλέπουν τη βιωσιμότητα ως συνώνυμο της μεταφερόμενης χωρητικότητας. Σύμφωνα πάλι με τον Beatley αυτό είναι μια έννοια στην οποία “ένα διδόμενο οικοσύστημα ή περιβάλλον μπορεί να αντέξει ένα συγκεκριμένο πληθυσμό ζώων και ότι πέρα από αυτό το όριο θα συμβεί υπερπληθυσμός και καταστροφή των ειδών” (1995).

O Pearce et al. (1990) ορίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη ως το να διαχειρίζεσαι τη χρήση

των πόρων με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορείς να πετύχεις κάποιες από τις φιλοδοξίες της κοινωνίας μέσα σε μια σημαντική χρονική περίοδο. Αυτό απαιτεί επίγνωση των αποτελεσμάτων των πράξεων, που βοηθά να προστατευτεί η πραγματική αξία του οικοσυστήματος, και αναγνώριση του χρόνου ως μια σημαντική πλευρά της βιωσιμότητας. (Gert de Roo and Donald Miller, 2000)

Ο πιο πρόσφατος ορισμός που έχει δοθεί για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι ο εξής “ Βιώσιμη ή Αειφόρος ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη εκείνη που ικανοποιεί τις ανάγκες του ανθρώπου χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες. Κύριο χαρακτηριστικό της είναι η αέναη ζωή και προτεραιότητά της η εξασφάλιση ποιότητας διαβίωσης σε όλους τους τομείς - περιβάλλον, οικονομία, πολιτισμό κ.τ.λ για όλους και για πάντα” (<http://www.mfa.gr>). Σκέψη δηλαδή όλων μας δε θα πρέπει να είναι πόσα εμείς θα απολαύσουμε και θα καταναλώσουμε αλλά και πόσα θα αφήσουμε κληρονομιά στα παιδιά μας. Η γη δεν είναι ό,τι μας κληροδότησαν οι γονείς μας αλλά ό,τι θα κληρονομήσουν από εμάς τα παιδιά μας. Σκεπτόμενοι όλοι μ’ αυτόν τον τρόπο θα συμβάλλουμε στη βιώσιμη ανάπτυξη. (Καμβύση Α., Τσάμη Ν., 2000)

Στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης εντάσσεται τόσο η ενδυνάμωση οικονομικών, πολιτιστικών, κοινωνικών και άλλων παραγόντων όσο και η αρμονική συνύπαρξή τους στο παρόν και στο μέλλον σε μια βιώσιμη μορφή (Μητούλα Ρ., 2002). Η εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία απαιτεί συνεργασία και όχι αντιπαράθεση μεταξύ Κυβέρνησης, επιχειρηματιών και υποστηρικτών του περιβάλλοντος (Manfred Gerstenfeld, 1999), εξαρτάται από την εξισορρόπηση ανάμεσα στις σημερινές κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες και τους περιβαλλοντικούς στόχους. Οι περιβαλλοντικοί στόχοι αφορούν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και των φυσικών πόρων, στην εξασφάλιση καθαρού αέρα και νερού και στην ενότητα του οικοσυστήματος. Οι οικονομικές ανάγκες αναφέρονται στην εξασφάλιση των αγαθών και υπηρεσιών, στη βιομηχανική και αγροτική ανάπτυξη, στην αύξηση της αποτελεσματικότητας. Τέλος, κοινωνικές ανάγκες είναι η ισότητα, η συμμετοχή, η διατήρηση της κουλτούρας κ.α.

Τα τελευταία χρόνια η ανθρωπότητα έχει αντιληφθεί τη σοβαρότητα των συνεπειών της παγκόσμιας οικολογικής κρίσης και για το λόγο αυτό τίθεται ως πρωταρχικός στόχος η βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη (διακήρυξη του Ρίο), προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωση του ανθρώπου αλλά και των υπόλοιπων έμβιων οργανισμών πάνω στη Γη. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ αναγνώρισε την αναγκαιότητα για μια αειφορική ανάπτυξη και την έθεσε ως βασικό της στόχο.

Τα σοβαρότατα προβλήματα που αντιμετωπίζει το περιβάλλον μπορούν πολύ εύκολα

να γίνουν αντιληπτά από τις απώλειες ειδών χλωρίδας και πανίδας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια της προστασίας της βιοποικιλότητας, προέβη σε εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟ, η οποία αναφέρεται και ως οδηγία για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Στη διατήρηση της βιοποικιλότητας συνέβαλε σημαντικά και η δημιουργία του ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών “Φύση (Natura) 2000” που έχει ως στόχο όχι μόνο να δημιουργήσει φυσικά καταφύγια, αλλά και να προσφέρει σε κατοίκους της περιοχής την ικανότητα διαχείρισης της φυσικής τους κληρονομιάς. Το πρόγραμμα αυτό έχει έναν οικονομικό στόχο, ο οποίος είναι η ανάπτυξη του οικότουρισμού και η ενθάρρυνση μιας βιώσιμης γεωργίας.

Γεγονός είναι ότι η Ελλάδα διαθέτει πολύ μεγάλη βιοποικιλότητα σε όλα τα επίπεδά της, εμφανίζει δηλαδή γενετική βιοποικιλότητα (εύρος κληρονομικών καταβολών ενός συγκεκριμένου είδους), βιοποικιλότητα ειδών (πλήθος φυτικών και ζωικών ειδών που απαντώνται σε μια συγκεκριμένη περιοχή), οικοσυστημάτων (πλήθος συνδυασμών ειδών φυτών και ζώων που συναντώνται σε μια περιοχή), καθώς και τοπίων (πλήθος τύπων τοπίων σε μια χώρα ή περιοχή) (Δημόπουλος Π., 2001). Η προστασία της επιβάλλεται από την ανάγκη ορθολογικής και αειφορικής διαχείρισης των φυσικών πόρων, συνεπώς για την επιβίωση του ίδιου του ανθρώπου. (<http://www.minenu.gr/1/12/121/12103/g1210316.html>)

1.2 Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης από τη σκοπιά των ξένων χωρών

Ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα. Από οικονομική άποψη για τις πλούσιες χώρες αειφόρος ανάπτυξη σημαίνει μείωση των ποσών ενέργειας και φυσικών πόρων που καταναλώνουν. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από δύο δρόμους είτε μέσω τεχνολογικά αποτελεσματικότερων τρόπων είτε μέσω γενικότερης αλλαγής του τρόπου ζωής των κοινωνιών αυτών. Σίγουρα, οι αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες έχουν και ηθική υπευθυνότητα για την υλοποίηση της αειφορικής αναπτυξιακής επιλογής. Είναι αυτές που κυρίως ρύπαναν τον πλανήτη μέχρι σήμερα και επιπλέον έχουν τα οικονομικά μέσα, την τεχνολογία, αλλά και το κατάλληλα εκπαιδευμένο δυναμικό για να ξεκινήσουν το μετασχηματισμό αυτό όχι μόνο στο εσωτερικό των κοινωνιών του βορρά, αλλά και να τον προωθήσουν στις χώρες του Νότου. Για τις χώρες του Τρίτου Κόσμου βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει ανύψωση του βιοτικού επιπέδου τους, ιδιαίτερα δε όσον αφορά στις ελάχιστες ανεπτυγμένες που συνιστούν το 20% περίπου του πληθυσμού του πλανήτη και ζουν κάτω από καθεστώς απόλυτης φτώχειας. Για ανθρώπους που δεν μπορούν να ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες τους και δεν έχουν καμιά βεβαιότητα για το αύριο, σίγουρα δεν έχει νόημα η αειφορία. Για να ξεφύγουν από τη φτώχεια θα μετέλθουν οποιοδήποτε μέσο, όσο

περιβαλλοντικά επιζήμιο κι αν είναι, ενώ η ανασφάλειά τους θα σπρώχνει προς αυξημένη τεκνογονία, ώστε να αυξήσουν την εργατική δύναμη της οικογένειάς τους στο παρόν και να διασφαλίσουν τα γηρατειά τους στο μέλλον. Τέλος, τόσο για το Βορρά όσο και για το Νότο του πλανήτη, αειφορική ανάπτυξη, επίσης, σημαίνει μεταφορά φυσικών πόρων, κεφαλαίων ή ανθρώπινης προσπάθειας από το στρατιωτικό τομέα προς τομείς, όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η καταπολέμηση της ανεργίας, ο πολιτισμός. (Γεωργόπουλος Α., 2001)

1.3 Αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης

Μία κοινωνία η οποία έχει θέσει στόχο την αειφόρο ανάπτυξη, είναι μια αειφόρος κοινωνία. Λέγοντας “αειφόρος κοινωνία” εννοούμε μία κοινωνία η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες των ανθρώπων, χωρίς να μειώνει τα φυσικά αποθέματα της γης και δίχως να ρισκάρει τις πιθανότητες επιβίωσης της παρούσας και μελλοντικής γενιάς ανθρώπων και άλλων ειδών (Miller G., 1999). Η λειτουργία της αειφόρου κοινωνίας διέπεται από δώδεκα βασικές αρχές.

Οι αρχές αυτές είναι οι εξής: 1) σεβασμός και μέριμνα για τη ζωή, μία αρχή η οποία ανταποκρίνεται στην μέριμνα για τους άλλους λαούς και τις άλλες μορφές ζωής, τώρα και στο μέλλον, 2) Βελτίωση της ποιότητας της ανθρώπινης ζωής, αρχή-στόχος εις την οποία περιλαμβάνονται η υγιεινή ζωή, η εκπαίδευση, η πρόσβαση στους πόρους για την επίτευξη ευπρεπούς ζωής, η πολιτική ελευθερία, η εξασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η άρνηση βίας, 3) Διατήρηση της ζωτικότητας και της ποικιλομορφίας της γης, 4) Ελαχιστοποίηση της εξάντλησης των μη ανανεώσιμων πόρων, 5) Διαβίωση εντός των πλαισίων της φέρουσας ικανότητας της γης, αρχή η οποία για να επιτευχθεί θα πρέπει αφ’ ενός μεν οι άνθρωποι πληθυσμοί και οι τρόποι ζωής να έλθουν σε ισορροπία, αφ’ ετέρου δε να αναπτυχθούν τεχνολογίες οι οποίες θα ενισχύουν την φυσική ικανότητα της γης, 6) Μεταβολή των προσωπικών στάσεων και πρακτικών, αρχής-στόχος η οποία θα επιτευχθεί μέσα από την προώθηση εκ μέρους της κοινωνίας αξιών οι οποίες θα υποστηρίζουν την νέα ηθική,

7) Ικανότητα των κοινωνιών να φροντίσουν το δικό τους περιβάλλον, δηλαδή μεγέθυνση της συμμετοχής των τοπικών κοινωνιών στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων, 8) Προώθηση ενός εθνικού πλαισίου για ολοκληρωμένη ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος, αρχής υλοποιούμενης α) μέσα από την αντιμετώπιση κάθε περιφέρειας ως ενός ολοκληρωμένου συστήματος και λαμβανομένης υπ’ όψιν της αλληλεπιδράσεως μεταξύ των βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων του συστήματος αυτού, β) μέσα από την αναγνώριση του γεγονότος ότι κάθε σύστημα επηρεάζει μικρότερα ή μεγαλύτερα συστήματα ή επηρεάζεται από αυτά, γ)

μέσα από τη θεώρηση των ανθρώπινων πληθυσμών ως ενός κεντρικού στοιχείου των συστημάτων αυτών και την αξιολόγηση των κοινωνικών, οικονομικών, τεχνολογικών και πολιτικών παραγόντων οι οποίοι επιδρούν επί του τρόπου χρήσεως των φυσικών πόρων, δ) μέσα από το συσχετισμό της οικονομικής πολιτικής με την ικανότητα του περιβάλλοντος και ε) μέσα από την αύξηση των ωφελειών που μπορούν να αντληθούν από τα αποθέματα των πόρων, 9) Διαφύλαξη και ορθή χρήση του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου. Είναι μία αρχή η οποία επιβάλλεται από την αειφορία μαζί βέβαια με την ισόρροπη ανάπτυξη όλων των άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων (Κατσαϊτη Α., 1995), 10) Μελλοντικότητα – γνωστή ως διαγενεακή ισότητα – ένα ελάχιστο φυσικό κεφάλαιο πρέπει να διατηρηθεί προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι τωρινές δραστηριότητες δεν εμποδίζουν την ικανοποίηση των αναγκών και των στόχων των μελλοντικών γενεών, 11) Ισότητα – γνωστή ως ενδογενεακή ισότητα – οι τωρινές γενεές πρέπει να έχουν μεγαλύτερη ισότητα στην πρόσβαση στο περιβαλλοντικό κεφάλαιο και να μοιράζονται το κόστος που σχετίζεται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες με πιο δίκαιο τρόπο και 12) Δημόσια συμμετοχή – οι πολίτες θα πρέπει να συμμετέχουν ισότιμα σε αποφάσεις που επηρεάζουν αυτούς και την αειφόρο ανάπτυξη. (Χατζημιχάλης Κ., 1999)

Βάσει αυτών των αρχών, οι τομείς στους οποίους μπορεί να γίνει προσπάθεια για την πορεία προς την αειφορία είναι: βιομηχανία κατασκευών, ενέργεια, μεταφορές, γεωργία και τουρισμός (EUROPEAN COMMISSION, 1997).

Πιο αναλυτικά (Βασενχόβεν Λ., κ.α):

1) **Βιομηχανία.** Η βιομηχανία ενέχει ένα σύνθετο ρόλο στην πορεία προς την αειφορία, αφού αποτελεί ένα από τα αίτια της τρέχουσας περιβαλλοντικής κρίσης και ταυτόχρονα προϋπόθεση για έξοδο από αυτή, μιας και η πολιτική σταθερότητα και η οικονομική ευημερία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας εξαρτώνται από μία ευπροσάρμοστη βιομηχανική βάση, η οποία θα πρέπει να εξασφαλίσει ανταγωνιστικότητα και βιωσιμότητα στην διεθνή αγορά. Για να διαμορφωθεί μία τέτοια βιομηχανική βάση, που θα συμβάλλει στην βελτιστοποίηση της διαχειρίσεως των φυσικών πόρων και που θα δημιουργεί νέες ευκαιρίες στην αγορά, συμβάλλοντας και στην καλύτερη κατανομή των εισοδημάτων, προτείνεται μία δέσμη κατευθύνσεων η οποία περιλαμβάνει: α) ενίσχυση του διαλόγου με τη βιομηχανία, β) ενθάρρυνση των αυτοδεσμευτικών συμφωνιών των επιχειρήσεων. γ) σύστημα ανανεώσιμων αδειών λειτουργίας στο οποίο θα περιλαμβάνονται περιβαλλοντικός λογιστικός έλεγχος, περιβαλλοντική αξιολόγηση, χρήση των φυσικών πόρων και ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρυπάνσεως, δ) αυστηρότερα και περισσότερο αξιόπιστα πρότυπα προϊόντων, ε) αποτελεσματικότερη διαχείριση αποβλήτων με πρόβλεψη ανακυκλώσεως και

επαναχρησιμοποίησής, στ) διαμόρφωση προτύπων στη συμπεριφορά του καταναλωτή και συμμετοχή τους στον έλεγχο της υλοποίησης των προηγούμενων σταδίων, ζ) ευμενέστερη συμπεριφορά και δημιουργία θετικού κλίματος για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η) βελτιωμένος χωροταξικός σχεδιασμός και εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των επενδυτικών σχεδίων.

2) **Ενέργεια:** Ο στόχος εδώ προσδιορίζεται στην ασφαλή ικανοποίηση των αυξημένων ζητήσεων με ταυτόχρονη μείωση των περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων που προκαλεί η παραγωγή και η χρήση της ενέργειας. Η στρατηγική στον τομέα αυτόν φαίνεται να στρέφεται στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, στην ανάπτυξη προγραμμαμάτων τεχνολογικής έρευνας για την μείωση της χρήσεως του άνθρακα στην παραγωγή της ενέργειας, στην έρευνα και προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην αύξηση των επιβαρύνσεων του χρήστη με ειδικούς φόρους, στην βελτίωση των προτύπων για τη μόνωση των κτηρίων και στην περαιτέρω μελέτη των περιβαλλοντικών θεμάτων της πυρηνικής ενέργειας, για το ενδεχόμενο της αυξήσεως της ποσοστιαίας συμμετοχής της στην συνολική κατανάλωση. Επιπλέον, εν όψει των μεγάλων περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων που αναμένεται να επιφέρει η μεγαλύτερη ενεργειακή ζήτηση της προσδοκώμενης οικονομικής ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών, μελετάται η μεταφορά χρηματοδοτικών πόρων, τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στις χώρες αυτές, προκειμένου να βελτιώσουν την ενεργειακή τους αποδοτικότητα.

3) **Μεταφορές:** Στον τομέα αυτόν, το κύριο βάρος της πολιτικής στρέφεται στις οδικές μεταφορές και τα προτεινόμενα μέτρα περιλαμβάνουν τη βελτίωση του σχεδιασμού των χρήσεων γης με απώτερο σκοπό τη μείωση των μετακινήσεων, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μαζικών μέσων, την τεχνολογική βελτίωση των οχημάτων και των καυσίμων, την ορθολογικότερη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου και την επιβολή άμεσων και έμμεσων φόρων. Μέσω των μέτρων αυτών εκτιμάται ότι θα αντιμετωπιστεί η αυξανόμενη ζήτηση των μεταφορών και θα σταθεροποιηθούν ή και θα μειωθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των οδικών μεταφορών, ενώ θα προκύψει σημαντική ωφέλεια σε χρήμα και χρόνο.

4) **Γεωργία:** Στον τομέα αυτόν τα προτεινόμενα μέτρα περιλαμβάνουν εκτατικές καλλιέργειες, φιλικές καλλιεργητικές μεθόδους, βελτίωση της παραγωγικότητας των δασών, αναδάσώσεις αγροτικών γαιών και μέτρα για την καλύτερη χρήση των βασικών πόρων (μείωση της ρύπανσης των υδάτων, προστασία του εδάφους και της βιοποικιλότητας, έλεγχος της πώλησης και της χρήσης των φυτοφαρμάκων κ.τ.λ.).

5) **Τουρισμός:** Η περιφερειακή ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος και η τουριστική

δραστηριότητα είναι δυνατό να συμβαδίσουν την αιεφόρο πορεία εάν υπάρχει ο κατάλληλος σχεδιασμός. Προβλέποντας μία άνοδο των εισοδημάτων και μία διόγκωση της τουριστικής κίνησης, άρα και μία διόγκωση των πιέσεων που θα ασκηθούν στους πόρους των παράκτιων και ορεινών περιοχών, προτείνεται μία δέσμη μέτρων, από την υλοποίηση των οποίων προσδοκάται η μεγιστοποίηση των οικονομικών ωφελημάτων και η ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών πιέσεων. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν έλεγχο των χρήσεων της γης, καταπολέμηση της αυθαίρετης δόμησης, αυστηρά κριτήρια και κανόνες για τις νέες κατασκευές, εκπαίδευση του πληθυσμού των περιοχών που θα δεχθούν την τουριστική κίνηση, σχέδια διαχείρισης των τουριστικών περιοχών και επαγγελματική κατάρτιση των διαχειριστών των σχεδίων αυτών.

1.4 Πεδία δράσης της βιώσιμης ανάπτυξης

Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές έχουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης, μέσω της άσκησης των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων τους.

Τα πιο σημαντικά πεδία δράσης τους είναι (Σκούρτος, Σοφούλης, 1998):

- α) ο χωροταξικός σχεδιασμός σε τοπικό επίπεδο, προκειμένου να προστατευτούν περιοχές με αξία, μνημεία της φύσης και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, να βελτιωθούν οι αστικοί πολεοδομικοί ιστοί και να βελτιστοποιηθεί η επάρκεια της ενέργειας και της συγκοινωνίας,
- β) η οικονομική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο, μέσω της εξασφάλισης βιώσιμης χρήσης των αναγκαίων πόρων,
- γ) η ενίσχυση έργων υποδομής, όπως είναι ο σχεδιασμός και η διαχείριση των οδών, των αποθεμάτων ύδατος και της διαχείρισης των αποβλήτων,
- δ) ο έλεγχος της βιομηχανικής ρύπανσης, μέσω της ελεγχόμενης και υπεύθυνης χορήγησης αδειών σκοπιμότητας και διάθεσης αποβλήτων, της χρήσης καθαρής τεχνολογίας και της δυνατότητας πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες,
- ε) η διάθεση των αποβλήτων, μέσω της αυστηρής εφαρμογής της προβλεπόμενης ιεράρχησης του τρόπου διάθεσης των αποβλήτων, δηλαδή πρόληψη, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση, καύση, επιφανειακή απόθεση, ώστε να εξασφαλίζεται και η μείωση των προβλημάτων διάθεσης των αποβλήτων και να εξοικονομούνται ενέργεια και πρώτες ύλες,
- στ) η συγκοινωνία, ώστε τα σχέδια μεταφοράς και κυκλοφορίας να είναι πλήρως ενταγμένα στη διαδικασία σχεδιασμού,
- ζ) η δημόσια πληροφόρηση, παιδεία και εκπαίδευση, ώστε να διευκολύνεται η μεγαλύτερη δημόσια συμμετοχή στην προστασία του περιβάλλοντος και να βελτιώνεται η δημόσια

εμπιστοσύνη, και

η) η εσωτερική επιθεώρηση, ώστε οι δημόσιες αρχές να αναλύουν κριτικά τις ίδιες τους τις δραστηριότητες.

1.5 Στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης

Στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης είναι κυκλικές και συμμετοχικές διαδικασίες σχεδιασμού και δράσης για να επιτευχθούν τρεις στόχοι - οικονομικοί, οικολογικοί και κοινωνικοί - με έναν ισοζυγισμένο και ολοκληρωμένο τρόπο. Υπάρχει μια ευρεία κλίμακα στρατηγικών σε διεθνή, εθνικά, επαρχιακά / πολιτειακά και τοπικά επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων και των στρατηγικών συντήρησης, σχέδια ενεργειών υπέρ του περιβάλλοντος και στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης. Οι στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης σκοπεύουν να πετύχουν και τους τρεις στόχους ενώ άλλες στρατηγικές δίνουν έμφαση σε έναν ή δύο από αυτούς. Οι στρατηγικές μπορεί να είναι πολλών τομέων οι οποίες 'αγκαλιάζουν' ένα ευρύ φάσμα από τομείς, ενδιαφέροντα και θέματα. Ή μπορεί να είναι θεματικές, εστιάζοντας σε συγκεκριμένους τομείς ή ζητήματα όπως βιοδιάσπαση, εκπαίδευση, κλιματικές αλλαγές, ενέργεια, υγεία ή πληθυσμός. Υπάρχουν και άλλοι τύποι στρατηγικών οι οποίοι εστιάζουν πάνω σε έναν ή δύο από αυτούς τους σκοπούς. Οι στρατηγικές μπορεί να είναι περιεκτικές καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα τομέων ή στοχοποιημένες εστιάζοντας τη βιωσιμότητα ενός συγκεκριμένου τομέα όπως δασοκαλλιέργειες, αλιεία ή εκπαίδευση.

Από το 1980 πάνω από 75 χώρες έχουν ξεκινήσει πολυτομικές στρατηγικές σε εθνικά, επαρχιακά, πολιτειακά και τοπικά επίπεδα. (Arturo Lopez Ornat, 1997)

1.6 Δείκτες αειφορίας

Οι δείκτες αειφορίας έχουν ομαδοποιηθεί, στη βάση των κύριων διαστάσεων της αειφόρου ανάπτυξης - περιβαλλοντική, οικονομική, κοινωνική - ενώ έχει διακριθεί η κοινωνικοοικονομική διάσταση εκεί που οι δείκτες δεν κατατάσσονται ικανοποιητικά ούτε στην οικονομική ούτε στην κοινωνική διάσταση. Η τελευταία ομάδα - οι ολοκληρωμένοι δείκτες - αντανακλά στην πιο πρόσφατη προσπάθεια να αποδοθεί με μεγαλύτερη πιστότητα η έννοια της αειφορίας.

Αναλυτικά, οι δείκτες αειφορίας είναι οι εξής (Μπριασούλη Ε., 1997):

Δείκτες περιβαλλοντικής αειφορίας

Η ομάδα αυτή των δεικτών έχει συγκεντρώσει ένα μεγάλο μέρος της πρόσφατης

έρευνας για πολλούς λόγους. Ένας από αυτούς είναι γιατί το περιβάλλον και η προστασία του είναι κεντρικής σημασίας και απαραίτητη προϋπόθεση στα πλαίσια της αειφορίας. Σημαντικό ερευνητικό έργο πάνω σε οικολογικούς και περιβαλλοντικούς δείκτες αειφόρου ανάπτυξης έχει ήδη αρχίσει να γίνεται από τα τέλη του 1960 και τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών χρησιμοποιούνται στα πλαίσια προγραμμάτων προστασίας του περιβάλλοντος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. (Pykh and Malkina – Pykh, 1994)

Στην κατηγορία αυτή, οι δείκτες που αναφέρονται συχνότερα είναι οι συγκεντρώσεις διοξειδίου του άνθρακα, διοξειδίου του θείου και οξειδίων του αζώτου, τα επίπεδα του στρατοσφαιρικού όζοντος, οι μεταβολές στις χρήσεις της γης, τα απειλούμενα είδη χλωρίδας και πανίδας, η ποιότητα των ποταμών, η χρήση των δασικών πόρων και η παραγωγή αποβλήτων.

Οι δείκτες της ομάδας αυτής αφορούν στην πλειοψηφία τους τον αέρα, την ατμόσφαιρα, τα νερά και τα οικοσυστήματα. Πρέπει σε αυτό το σημείο να σημειωθεί ότι παρά το γεγονός ότι από την περιοχή της οικολογίας προέρχονται πληθώρα δεικτών, η χρήση τους είναι περιορισμένη. Οι κυριότεροι λόγοι είναι οι εξής :

A) απαιτούν εξειδικευμένη πληροφορία η οποία να συλλέγεται συστηματικά

B) τα υπάρχοντα ιστορικά δεδομένα είναι ελλιπή και

Γ) υπάρχουν σημαντικές διαφωνίες στον τρόπο μέτρησης και ερμηνείας τους.

Δείκτες οικονομικής αειφορίας

Οι δείκτες της κατηγορίας αυτής έχουν σημαντικό υπόβαθρο επιστημονικών ερευνών παρά το γεγονός ότι δεν είναι τόσο διαδεδομένοι όσο οι προηγούμενοι. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο ορισμός του εισοδήματος που έδωσε ο οικονομολόγος Hicks (Hicks, 1946) και που αποδέχονται οι περισσότεροι οικονομολόγοι, εμπεριέχει ως κύριο χαρακτηριστικό την έννοια της αειφορίας. Σύμφωνα με τον Hicks, σκοπός του υπολογισμού του εισοδήματος είναι να δώσει στους ανθρώπους να καταλάβουν ποιο είναι το ποσό που μπορούν να καταναλώνουν χωρίς να γίνονται φτωχοί. Πρέπει να ορίσουμε ως εισόδημα ενός ανθρώπου τη μέγιστη αξία που μπορεί να καταναλώσει σε μια βδομάδα και να αναμένει να είναι το ίδιο καλά στο τέλος της εβδομάδας όσο ήταν και στην αρχή της. Άρα, το ‘πραγματικό’ εισόδημα είναι αειφόρο και θα πρέπει να αποτελεί ένα κύριο μέτρο οικονομικής αειφορίας.

Δύο είναι οι κυριότεροι δείκτες που έχουν συγκεντρώσει το ενδιαφέρον και την ερευνητική προσπάθεια διεθνών οργανισμών: α) το Εθνικό Ακαθάριστο (ή και το Καθαρό) Προϊόν γνωστό και ως ‘Πράσινο’ Εθνικό Ακαθάριστο Προϊόν και β) το ισχυρό και ασθενές κριτήριο αειφορίας. Για τον πρώτο δείκτη, τα Ηνωμένα Έθνη έχουν αναλάβει την

πρωτοβουλία για την εξεύρεση ικανοποιητικών τρόπων να ληφθεί υπόψη στον υπολογισμό του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος μιας χώρας η αξία των περιβαλλοντικών πόρων και υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία.

Οι υπόλοιποι δείκτες οικονομικής αειφορίας είναι στην πλειοψηφία τους κλασικά οικονομικά μεγέθη που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή της κατάστασης μιας οικονομίας και την πρόβλεψη των τάσεων μεταβολής της.

Δείκτες κοινωνικής αειφορίας

Μέχρι πρόσφατα είχε αφιερωθεί πολύ λίγη ερευνητική προσπάθεια σε αυτούς τους δείκτες οι οποίοι βρίσκονται σε πολύ αρχικά στάδια ανάπτυξης συγκριτικά με τους υπόλοιπους. Ουσιαστικά έχουν προταθεί παραδοσιακοί δείκτες που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση της ποιότητας ζωής με σχετική έμφαση σε θέματα που αφορούν στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως ο πληθυσμός και ο υποσιτισμός. Περιλαμβάνονται επίσης αόριστοι δείκτες, όπως ο έλεγχος της ανάπτυξης, που απαιτούν περαιτέρω εξειδίκευση για να συσχετιστούν με την αειφορία της ανάπτυξης. Γενικά, διαφαίνεται μία τάση να θεωρηθούν όλα τα κοινωνικά μεγέθη ως δείκτες αειφορίας.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια τάση να δίνεται προτεραιότητα στη δημόσια συμμετοχή, την έννοια της κοινότητας και την κοινή γνώμη (Finger M. And Kilcoyne Jr, 1995). Αυτό απορρέει από ένα βασικό ζητούμενο της αειφορίας, δηλαδή την κοινωνική ισότητα και τη συμμετοχή στις αποφάσεις που αφορούν στο μέλλον των πολιτών. Παρατηρείται, όμως, ότι οι σχετικοί δείκτες είναι καθαρά ποιοτικοί. Κατά συνέπεια θα είναι δύσκολο να αποκτήσουν την ισχύ και τη γενική αποδοχή που θα τους έκανε χρήσιμα εργαλεία λήψης αποφάσεων.

Ολοκληρωμένοι δείκτες αειφορίας

Ουσιαστικά, δεν πρόκειται για κάποια νέα μορφή δεικτών αλλά για προσπάθεια σύνθεσης των ήδη γνωστών και προτεινόμενων. Το αίτημα για ολοκληρωμένους δείκτες προέρχεται τόσο από το ουσιαστικό νόημα της έννοιας της αειφορίας, όσο και από την ανάγκη να συνδεθούν τα επιμέρους μέτρα μεταξύ τους.

Το πρόγραμμα EMAP (Environmental Monitoring and Assessment Program) της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος των ΗΠΑ χρησιμοποιεί μία συλλογή δεικτών που ήδη υπάρχουν. Σε αυτούς τους δείκτες εφαρμόζονται πολυμεταβλητές στατιστικές τεχνικές με σκοπό: (α) να βρεθούν οι σχέσεις μεταξύ των δεικτών και τα πρότυπά τους, (β) να απομονωθούν οι πιο σπουδαίοι από αυτούς και (γ) να κατασκευαστούν ερμηνευτικά και αιτιολογικά μοντέλα.

Ο Ευρωπαϊκός Δείκτης Αειφορίας (IUCN, 1995) αφορά σε αστικές περιοχές. Βασίζεται σε μία ιεράρχηση δεικτών που κυμαίνονται από γενικούς - που δίνουν μία αδρή εικόνα της κατάστασης της ανάπτυξης μιας περιοχής - σε ειδικούς - που προσδιορίζονται από τη συγκεκριμένη αστική περιοχή και αντανακλούν τους στόχους και τις προτεραιότητες των τοπικών παραγόντων.

1.7 Περιβαλλοντική ή Βιώσιμη εκπαίδευση

Σκοπός της αειφόρου εκπαίδευσης

Η αειφόρος εκπαίδευση έχει σα βασικό σκοπό (Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ., 2000):

- α) να δώσει σε κάθε πολίτη τη δυνατότητα να αποκτήσει τις γνώσεις, τις στάσεις, την έννοια των αξιών, το ενεργό ενδιαφέρον και τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος.
- β) να δημιουργήσει νέα πρότυπα συμπεριφοράς των ατόμων, ομάδων και της κοινωνίας συνολικά προς το περιβάλλον.
- γ) να συνδράμει στη σαφή κατανόηση της ύπαρξης και της σπουδαιότητας της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και οικολογικής αλληλεξάρτησης, τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές.

Σε ποιους απευθύνεται η αειφόρος εκπαίδευση;

Η εκπαίδευση για την αειφορία θα πρέπει να είναι διαθέσιμη για όλες τις κοινωνικές ομάδες. Συχνά παραβλέπονται οι ειδικές ανάγκες των ηλικιωμένων στην κατανόηση και διαχείριση ενός γρήγορα μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος, η σημασία των γυναικών στη διατήρηση της κουλτούρας και της κληρονομιάς και η πρόσβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε περιβαλλοντικά κέντρα. Η αειφόρος εκπαίδευση θα ενισχύσει αυτό που οι άνθρωποι έχουν αποκομίσει από την επίσημη τυπική εκπαίδευση και έτσι μέσα από νέα εκπαιδευτικά προγράμματα και έντυπο υλικό θα δοθούν σε αυτούς ευκαιρίες να παρατηρήσουν, να σκεφτούν και να εξασκήσουν ότι έχουν μάθει.

Σήμερα, δεν αρκεί η παροχή της εκπαίδευσης μόνο στη νέα γενιά. Τα μεγάλα περιβαλλοντικά και κοινωνικά προβλήματα έχουν φτάσει σε οριακό σημείο. Δεν είναι αρκετό να περιμένουμε να ενηλικιωθούν οι νέες γενιές για να αναλάβουν δράση. Η διαχείριση των φυσικών πόρων δεν μπορεί να περιμένει. Γι' αυτό το λόγο η αειφόρος εκπαίδευση χρειάζεται να βελτιώσει την κατανόηση των περιβαλλοντικών αρχών και των αρχών για μία βιώσιμη ανάπτυξη στους (Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ., 2000):

- πλήρους και μερικής απασχόλησης εργαζομένους, ανέργους, αλιείς, αγρότες

- κτηνοτρόφους και εκπαιδευτές
- επιχειρηματίες και άλλους εργοδότες
- διαμορφωτές πολιτικής, π.χ. στελέχη τοπικής αυτοδιοίκησης, κρατικούς υπαλλήλους

Ποιοι παρέχουν την αειφορική εκπαίδευση;

Την αειφορική εκπαίδευση παρέχουν οι ιδιωτικοί οργανισμοί, ΟΤΑ, Υπηρεσίες του Δημοσίου συμπεριλαμβανομένων των Πανεπιστημίων, ΤΕΙ, σχολείων και άλλων οργανισμών. Η εκπαίδευση αυτή περιλαμβάνει (Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ., 2000):

- ενημέρωση για περιβαλλοντική εκπαίδευση και δράση
- δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορίες και συμβουλές για το περιβάλλον
- δημιουργία ευκαιριών για περιβαλλοντική δράση
- ανάπτυξη εμπιστοσύνης ανάμεσα στα μέλη της κοινωνίας
- παροχή βοήθειας ώστε να αναγνωρίζουν τα περιβαλλοντικά προβλήματα

Αρχές για την ανάπτυξη της αειφόρου εκπαίδευσης

Οι αρχές είναι οι εξής (Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ., 2000):

- Συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων. Θεσμοθετημένοι και ιδιωτικοί οργανισμοί πρέπει να συμπεριλάβουν άτομα στη λήψη αποφάσεων και να τους βοηθήσουν να πάρουν αποφάσεις σχετικά με περιβαλλοντικά προβλήματα που απασχολούν την τοπική κοινωνία.
- Ενοποίηση της αναπτυξιακής εκπαίδευσης και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Η παγκόσμια διάσκεψη του Ρίο ντε Τζανέιρο ενίσχυσε την ανάγκη για την ανανέωση της παραδοσιακής δομής της εκπαίδευσης μέσα από την ενοποίηση της περιβαλλοντικής και της αναπτυξιακής εκπαίδευσης για την προώθηση περισσότερο αποτελεσματικής εκπαίδευσης για ανάπτυξη με στόχο την αειφορία σε τοπικό, εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο.
- Αξιοποίηση της εμπειρίας ξένων χωρών σε θέματα πολιτικής. Τα συμπεράσματα των άλλων χωρών, που προηγούνται σε ζητήματα πολιτικής της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, αποτελούν ένα καλό εργαλείο να αποφύγουμε λάθη ή επαναλήψεις.
- Δημιουργία δικτύων για την αειφόρο εκπαίδευση. Πριν από λίγα χρόνια τα περιβαλλοντικά θέματα είχαν τοπικό χαρακτήρα. Σήμερα τα προβλήματα αυτά ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα. Χρειάζονται εθνικές στρατηγικές ενημέρωσης για τη ρύπανση των υδάτων, τη διάβρωση των εδαφών, τη διαχείριση των απορριμμάτων. Επομένως, είναι σημαντικό να υπάρχει ενημέρωση και ροή πληροφοριών σε τοπικό,

εθνικό και διεθνές επίπεδο.

- Αξιοποίηση των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας. Τα ΜΜΕ διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση πολλών ανθρώπων ως προς το περιβάλλον. Δεδομένου ότι ένα σημαντικό - ίσως το πιο μεγάλο - μέρος του πληθυσμού επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από αυτά, αναγνωρίζεται ο ζωτικής σημασίας ρόλος τους για τη διαμόρφωση άποψης σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Επομένως, τα ΜΜΕ είναι ο σημαντικότερος φορέας περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
- Εξασφάλιση οικονομικών πόρων. Είναι βέβαιο ότι θα χρειαστούν πόροι για συντονισμό και δημιουργία προγραμμάτων, ώστε να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμη περιβαλλοντική ενημέρωση και αγωγή. (Αθανασάκης Α., 1997)

Βασικές αξίες για ένα περιβαλλοντικό όραμα

Οι αξίες αυτές είναι οι εξής (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε):

- Η αξία του να θεωρεί κανείς τον εαυτό του “μέρος” του περιβάλλοντος.
- Η αξία της αλληλεγγύης. Η αξία αυτή σχετίζεται με την αλληλεγγύη προς τους συνανθρώπους μας, τους πρόσφυγες, τους οικονομικά αδύνατους αλλά και προς τις επόμενες γενεές.
- Η αξία του σεβασμού προς το δικαίωμα της ζωής όλων των ειδών του πλανήτη, διατηρώντας έτσι την οικολογική αλυσίδα.
- Η αξία της συμμετοχής. Αυτή αναφέρεται, τόσο στη λήψη αποφάσεων, όσο και στην εκτέλεσή τους.
- Η αξία της διαχείρισης του περιβάλλοντος με στόχους την εξασφάλιση της ζωής και της υγείας.
- Η αξία του θαυμασμού του περιβάλλοντος, εκτιμώντας το για την ομορφιά, το μεγαλείο, την αρμονία, τη συμμετρία.

2^Ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

2.1 Γεωγραφική θέση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης βρίσκεται στο Βορειοανατολικό άκρο της χώρας μας, καταλαμβάνει έκταση 14.157,5 χιλιάδων στρεμμάτων και έχει πληθυσμό, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος για το 2001, 610.254 κατοίκους.

Η βόρεια πλευρά των συνόρων της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης αποτελούν τμήμα των εθνικών μας συνόρων με τη Βουλγαρία και η ανατολική της πλευρά με την Τουρκία. Δυτικά συνορεύει με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και συγκεκριμένα με το νομό Σερρών. Βρέχεται από το Αιγαίο και το Θρακικό πέλαγος στα νοτιοδυτικά και τα νοτιοανατολικά της σύνορα αντίστοιχα. Αποτελείται από τους νομούς Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Δράμας και Καβάλας. Έδρα της Περιφέρειας είναι η Κομοτηνή. (Βλέπε Παράρτημα Ι, Χάρτης)

Στο Βορειοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας απλώνεται ο νομός Δράμας με 8 νομούς (Δράμας, Κάτω Νευροκοπίου, Προσοτσάνης, Νικηφόρου, Παρανεστίου, Δοξάτου, Καλαμπακίου, Σιταγρών) και μία κοινότητα (Σιδηρονέρου). Στο ανατολικό τμήμα της εκτείνεται ο νομός Έβρου με 13 δήμους (Αλεξανδρούπολης, Σαμοθράκης, Τραϊανούπολης, Φερών, Τυχερού, Σουφλίου, Ορφέα, Διδυμοτείχου, Μεταξάδων, Ορεστιάδας, Βύσσας, Κυπρίνου και Τριγώνου).

Νότια και στο άκρο της Ανατολικής Μακεδονίας βρίσκεται ο νομός Καβάλας, ο οποίος είναι διαιρεμένος σε 11 δήμους (Καβάλας, Ελευθερούπολης, Ελευθερών, Θάσου, Κεραμωτής, Ορεινού, Ορφανού, Παγγαίου, Πιερέων, Φιλίππων και Χρυσούπολης).

Στο κέντρο της Περιφέρειας, οι νομοί Ξάνθης και Ροδόπης, με 6 δήμους (Ξάνθης, Αβδήρων, Βιστονίδος, Μύκης, Σταυρούπολης και Τοπείρου) και 3 ανεξάρτητες κοινότητες (Θερμών, Κοτύλης και Σατρών) στο Ν. Ξάνθης και 9 δήμους (Κομοτηνής, Σαπών, Αρριανών, Αιγείρου, Ιάσμου, Μαρώνειας, Νέου Σιδηροχωρίου, Σώστη και Φιλλύρας) και 3 ανεξάρτητες κοινότητες (Αμαξάδων, Κέχρου και Οργάνης) στο Ν. Ροδόπης.

Γεωγραφικά, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης αποτελεί την ανατολική πύλη της Ελλάδος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την Τουρκία και τη Μέση Ανατολή, αποτελεί τη γέφυρα επαφής της Ευρώπης με τα Βαλκάνια και τη Μαύρη Θάλασσα.

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης εξελίσσεται σε πολύ σημαντικό κόμβο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης καθώς θα συνδέει την Κεντρική – Δυτική Ευρώπη με τη Μέση Ανατολή και την Ασία, μέσω της Εγνατίας Οδού και την ενδοχώρα των Βαλκανίων με τη Μεσόγειο Θάλασσα μέσω των υπό κατασκευή 5 κάθετων αξόνων της Εγνατίας Οδού (Καβάλα – Προμαχώνας, Καβάλα – Εξοχή, Ξάνθη – Εχινός, Κομοτηνή – Νυμφαία και Αλεξανδρούπολη – Ορμένιο), των υπό εκσυγχρονισμό δύο λιμανιών και αεροδρομίων (Καβάλας, Αλεξανδρούπολης) της Περιφέρειας.

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης προβλέπεται επίσης να μετατραπεί σε σημαντικό ενεργειακό κέντρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης καθώς σχεδιάζεται η κατασκευή του πετρελαιοαγωγού Μπούργκας – Αλεξανδρούπολης αλλά και προωθείται το σχέδιο μεταφοράς φυσικού αερίου από το Ιράν μέσω της Τουρκίας στην Ευρώπη.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι βρίσκεται υπό κατασκευή η επέκταση του αγωγού φυσικού αερίου από τον Προμαχώνα μέχρι την Κομοτηνή όπου θα κατασκευαστεί μεγάλη μονάδα παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας από την καύση φυσικού αερίου. Τμήμα της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας προβλέπεται να διατεθεί για την κάλυψη των αναγκών της Βουλγαρίας μετά το κλείσιμο του Πυρηνικού Εργοστασίου στο Κοσλοντούι.

Η Ελλάδα επίσης, ως η μόνη χώρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης που είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει έναν πρωτεύοντα ρόλο στο θέμα της ανασυγκρότησης της παραπάνω περιοχής. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης πρόκειται να πρωταγωνιστήσει στην ανασυγκρότηση των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης διότι συνορεύει με την παραπάνω περιοχή και αποτελεί δίοδο επικοινωνίας και συνεργασίας. (Γιαννέλης Γ., 2002)

Νομός Καβάλας

Η Καβάλα είναι μια πόλη της ανατολικής Μακεδονίας, έδρα δήμου, πρωτεύουσα του νομού και της επαρχίας Καβάλας, η οποία κατά τον 5^ο αιώνα ονομαζόταν Χριστούπολη. Η ονομασία αυτή δόθηκε μετά από τον ερχομό στην πόλη του Απόστολου Παύλου και σταμάτησε να χρησιμοποιείται στο διάστημα που άρχισαν για τους Έλληνες οι τραγικές

μέρες του αφανισμού από τους Τούρκους (Μπακαλάκης Γ., 1980). Ο νομός Καβάλας συνορεύει ανατολικά με το νομό Ξάνθης, βόρεια με το νομό Δράμας, δυτικά με το νομό Σερρών και νότια με το Αιγαίο Πέλαγος. Οι κάτοικοι της πόλης ήταν 46.234 το 1971, 56.375 το 1981, ενώ του δήμου 46.887 και 56.705 στις αντίστοιχες ημερομηνίες. Τα αποτελέσματα της απογραφής του 2001 έδειξαν ότι ο πληθυσμός της πόλης ανέρχεται σήμερα στους 58.663 ενώ του Νομού στους 145.054 κατοίκους.

Χτισμένη αμφιθεατρικά στις υπώρειες υψωμάτων που αποτελούν τη βορειοανατολική προέκταση του Όρους Σύμβολο, στον μυχό μικρού κόλπου, η Καβάλα είναι το μεγαλύτερο εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της Ανατολικής Μακεδονίας και το σημαντικότερο λιμάνι της. Παλαιότερα ήταν μεγάλο κέντρο επεξεργασίας καπνού, αλλά σήμερα τα καπνεργοστάσιά της έχουν κλείσει. Λειτουργούν, όμως, βιομηχανίες τροφίμων, μεταλλικών κατασκευών, ξύλου, δέρματος, μαρμάρου, πλαστικών και επεξεργασίας ψαριών. Στην πόλη, λειτουργούν επίσης και αρκετά εργοστάσια αλιπάστων.

Η περιφέρεια του δήμου, που έχει έκταση 32.567 στρέμματα, είναι μια εύφορη γεωργική περιοχή. Παράγει κηπευτικά, φρούτα, κτηνοτροφές και έχει πολλές βιοτεχνίες. Το λιμάνι της Καβάλας είναι από τα σημαντικότερα της χώρας. Έχει αξιόλογη εμπορευματική και τουριστική κίνηση (λόγω της Θάσου, κυρίως), που αυξάνεται συνεχώς τα τελευταία χρόνια. Αποτελεί επίσης βάση εξόρμησης για οργανωμένα αλιευτικά πλοία και σε αυτό συγκεντρώνεται η αλιευτική παραγωγή όλων των ψαρολίμανων της Ανατολικής Μακεδονίας και ενός μέρους της Θράκης. Ιχθυόσκαλα λειτουργεί στη βιομηχανική ζώνη της, όπου βρίσκονται και τα περισσότερα εργοστάσια επεξεργασίας αλιευμάτων.

Η πόλη δεν έχει κτιστεί με βάση κάποιο ιδιαίτερο ρυμοτομικό σχέδιο. Έχει ωστόσο το δικό της χρώμα, που της δίνει μια ξεχωριστή ομορφιά.

Στα αξιοθέατα της πόλης συγκαταλέγεται επίσης το Αρχαιολογικό Μουσείο, όπου στεγάζονται σημαντικά ευρήματα από τη Νεάπολη παρ' Αντισσάρων, την Αμφίπολη, τα Αβδηρα και άλλες αρχαιολογικές θέσεις της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Στην είσοδο της Καβάλας από τη Θεσσαλονίκη, βρίσκεται το μοναστήρι του Αγίου Σύλλα, όπου στάθμευσε οδεύοντας προς τους Φιλίππους, το 50 μ. Χ. ο Απόστολος Παύλος και ο μαθητής του Σύλλας.

Η νέα σύγχρονη πόλη εκτείνεται στα δυτικά, ενώ η παλιά με τα λιθόστρωτα από γρανίτη δρομάκια της περιλαμβάνει τις ανατολικές συνοικίες. Κέντρο της πόλης είναι η Πλατεία Ελευθερίας. Άλλες πλατείες είναι οι πλατείες Παναγίας, Δημοτικού Κήπου και Νικοτσάρα. Συνοικίες με πολλά αξιοθέατα και θαυμάσια θέα είναι η Κηπούπολη, με την

οργανωμένη πλαζ της Καλαμίτσας, το Περιγιάλι, ο Μπάτης και η Τόσκα, όλα με ωραίες αμμουδιές, πλαζ με λουτρικές εγκαταστάσεις, μπανγκαλόου και κέντρα αναψυχής.

Νομός Δράμας

Η Δράμα είναι πόλη της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, έδρα δήμου, και πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας και του νομού Δράμας. Ο νομός Δράμας συνορεύει ανατολικά με το νομό Ξάνθης, δυτικά με το νομό Σερρών, νότια με το νομό Καβάλας και βόρεια με τη Βουλγαρία. Οι κάτοικοι της πόλης ήταν 36.109 το 1981, 37.604 το 1991 ενώ του δήμου 37.118 και 38.546 στις αντίστοιχες χρονολογίες. Τα αποτελέσματα της απογραφής του 2001 έδειξαν ότι ο πληθυσμός του Νομού της Δράμας ανέρχεται σήμερα στους 103.975 κατοίκους.

Χτισμένη σε ωραία τοποθεσία με άφθονα νερά, εκτείνεται στο νότιο τμήμα του νομού, στις υπώρειες του βουνού Φαλακρό. Η Δράμα αποτελεί το μοναδικό αστικό κέντρο του νομού, με εμπορικά και βιοτεχνικά καταστήματα και βιομηχανίες επεξεργασίας καπνού, ποτών, γαλακτοκομικών προϊόντων, ξυλείας, οικοδομικών υλικών κ.α.

Το έδαφος του δήμου, που καταλαμβάνει 59.367 στρέμματα, είναι πεδινό και καλύπτεται από καλλιέργειες καπνού, ζαχαροτεύλων, βαμβακιού, οσπρίων, κτηνοτροφών, δασώδεις εκτάσεις και βοσκοτόπους. Στην περιοχή είναι αναπτυγμένη η οικόσιτη εκτροφή βοοειδών.

Η Δράμα είναι μια πόλη με καλή ρυμοτομία, πάρκα, μνημεία της παλιάς και νεώτερης ιστορίας της, ωραίο σύγχρονο αθλητικό στάδιο κ. α. Στα μνημεία της συγκαταλέγεται το Μνημείο των θυμάτων της βουλγαρικής κατοχής (1941 – 1944).

Στα αξιοθέατα της πόλης ανήκουν τα παλιά τείχη, οι βυζαντινές εκκλησίες των Ταξιάρχων και της Αγίας Σοφίας, το τουριστικό περίπτερο στο λόφο Κορύλοβο με μαγευτική θέα, η αρχαιολογική συλλογή, μέρος των εκθεμάτων της οποίας βρίσκεται στον υπαίθριο χώρο της εκκλησίας της Αγίας Σοφίας, το Λαογραφικό Μουσείο του Λυκείου Ελληνίδων Δράμας κ .α. Στις πολιτιστικές εκδηλώσεις της πόλης περιλαμβάνεται ο τριήμερος εορτασμός για την απελευθέρωση της πόλης από τους Τούρκους, την 1^η Ιουλίου 1913.

Νομός Ξάνθης

Η Ξάνθη είναι μία πόλη της Θράκης, πρωτεύουσα του νομού και της επαρχίας Ξάνθης και έδρα του ομώνυμου δήμου. Ο νομός Ξάνθης συνορεύει ανατολικά με το νομό Ροδόπης, δυτικά με τους νομούς Δράμας και Καβάλας, βόρεια με τη Βουλγαρία και νότια με το Αιγαίο Πέλαγος. Οι κάτοικοι της πόλης ήταν 31.541 το 1981 και 34.889 το 1991 ενώ του δήμου

ήταν 33.897 και 37.463 στις αντίστοιχες χρονολογίες. Τα αποτελέσματα της απογραφής του 2001 έδειξαν ότι ο πληθυσμός του Νομού της Ξάνθης ανέρχεται σήμερα στους 101.856 κατοίκους.

Η Ξάνθη είναι μια πόλη η οποία βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα του νομού και παρουσιάζει ιδιαίτερο χρώμα λόγω του ότι ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού είναι μουσουλμάνοι, οι οποίοι φορούν τις παραδοσιακές τους ενδυμασίες και κατοικούν στις παλιές συνοικίες με τους μιναρέδες και τα σπίτια με της ιδιαίτερη αρχιτεκτονική. Η μακροχρόνια συμβίωση του χριστιανικού με το μουσουλμανικό στοιχείο φαίνεται στην αγορά της πόλης που διατηρεί μέχρι σήμερα τον ξεχωριστό χαρακτήρα της.

Η Ξάνθη αποτελεί διοικητικό, εμπορικό και γεωργικό κέντρο, με αξιόλογη βιομηχανία και μικρή τουριστική κίνηση. Η πόλη διαθέτει πολλά αξιοθέατα στα οποία ανήκουν τα μοναστήρια της Παναγίας Αρχαγγελιώτισσας, της Κλαμιώτισσας και των Ταξιάρχων, στο ομώνυμο ύψωμα όπου λειτουργεί εκκλησιαστική σχολή. Στην πόλη αυτή λειτουργεί επίσης η Πολυτεχνική Σχολή του Πανεπιστημίου Θράκης που περιλαμβάνει τμήματα Μηχανολόγων, Ηλεκτρολόγων και Πολιτικών Μηχανικών.

Το λαογραφικό μουσείο της Ξάνθης περιλαμβάνει μια αρχαιολογική συλλογή με γλυπτά και ανάγλυφα της Ελληνιστικής εποχής, διάφορες συλλογές με Θρακιώτικες και Σαρακατσάνικες φορεσιές, γεωργικά εργαλεία, κοσμήματα, χάλκινα και πήλινα σκεύη και μία εκκλησιαστική συλλογή με εικόνες και βυζαντινά χειρόγραφα. Στις πολιτιστικές εκδηλώσεις της πόλης ανήκουν οι θρακικές λαογραφικές γιορτές οι οποίες οργανώνονται την τελευταία εβδομάδα της Απόκριας και διαρκούν 8 μέρες.

Νομός Ροδόπης

Ο νομός Ροδόπης βρίσκεται στην κεντρική Θράκη και έχει πρωτεύουσα την Κομοτηνή. Συνορεύει βόρεια με τη Βουλγαρία, ανατολικά με το νομό Έβρου, δυτικά με το νομό Ξάνθης και νότια με το Αιγαίο Πέλαγος. Οι κάτοικοι της πόλης ήταν 34.051 το 1981 και 37.036 το 1991 ενώ του δήμου 37.487 και 39.927 τα στις αντίστοιχες χρονολογίες. Τα αποτελέσματα της απογραφής του 2001 έδειξαν ότι ο πληθυσμός του Νομού Ροδόπης ανέρχεται σήμερα στους 110. 828 κατοίκους.

Η πόλη της Κομοτηνής είναι το κύριο εμπορικό και οικονομικό κέντρο του νομού με βιοτεχνίες και μικρή βιομηχανία επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων (π. χ. βαμβακιού και καπνού), γαλακτοκομίας, σοκολατοποιίας, επιπλοποιίας και συσκευασίας τροφίμων. Στη συγκεκριμένη πόλη καλλιεργούνται κυρίως κηπευτικά, ενώ υπάρχει και ανεπτυγμένη οικόσιτη κτηνοτροφία.

Η Κομοτηνή χαρακτηρίζεται ως πόλη των αντιθέσεων συνδυάζοντας χαρακτηριστικά Ανατολής και Δύσης, επειδή εκεί το μουσουλμανικό στοιχείο είναι έντονο. Μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού είναι τουρκικής καταγωγής που κυκλοφορεί με φέσια και φερετζέδες και ζουν σε μουσουλμανικές συνοικίες οι οποίες εκτείνονται δίπλα στις σύγχρονες οικοδομές, ενώ οι μιναρέδες από όπου οι χοτζάδες καλούν τους πιστούς μουσουλμάνους να προσευχηθούν βρίσκονται πολύ κοντά στις χριστιανικές εκκλησίες. Οι μουσουλμανικές συνοικίες αποτελούνται από σπίτια με μαντρωμένες αυλές, αποθήκες στο ισόγειο, τοίχους βαμμένους με έντονα χρώματα, ξύλινα ή σιδερένια μπαλκόνια.

Η παλιά Κομοτηνή βρίσκεται στο χώρο γύρω από το βυζαντινό φρούριο. Η αγορά με τα μικρά χαμηλά μαγαζιά κολλητά το ένα στο άλλο (μπακάλικά, μανάβικα, ψιλικατζίδικα) και τη μόνιμη κίνηση έχει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα από ευρωπαϊκά και τουρκικά στοιχεία. Η νέα Κομοτηνή έχει σχετικά καλή ρυμοτομία, πολυάριθμες οικοδομές, μεγάλες πλατείες και αρκετό πράσινο. Ιδιαίτερα φημισμένο είναι το πάρκο της Αγίας Παρασκευής με παιδική χαρά, γήπεδα τένις και χώρους ανάπαυσης και ψυχαγωγίας.

Η Κομοτηνή θεωρείται και εκπαιδευτικό κέντρο, αφού εκεί λειτουργεί το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο με Νομική και Φιλοσοφική Σχολή.

Στα αξιοθέατα της Κομοτηνής ανήκουν το Αρχαιολογικό μουσείο, με αξιόλογη συλλογή από ευρήματα κλασικής, ελληνιστικής ρωμαϊκής και βυζαντινής εποχής, μια χρυσή προτομή του αυτοκράτορα Μάρκου Αυρηλίου, αργυρά και χάλκινα νομίσματα. Το Λαογραφικό Μουσείο με πλούσιο υλικό παραδοσιακής τέχνης, τοπικές ενδυμασίες, το μεγάλο Εσκή Τζαμί, η βυζαντινή εκκλησία της Παναγίας με παλιές τοιχογραφίες και ξυλόγλυπτο τέμπλο καθώς και η μονή της Παναγίας της Φανερωμένης, 12 χιλιόμετρα από την πόλη.

Στις εκδηλώσεις της πόλης συγκαταλέγονται τα Ελευθέρια που διοργανώνονται από τις 14 Μαΐου και επί μια εβδομάδα για την απελευθέρωση της πόλης από τους Τούρκους, το πανηγύρι της Παναγίας της Φανερωμένης στα εννιάμερα της Παναγίας και το ραμαζάνι και μπαϊράμι οι οποίες είναι θρησκευτικές γιορτές των μουσουλμάνων.

Νομός Έβρου

Ο νομός Έβρου βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα της Θράκης και έχει πρωτεύουσα την Αλεξανδρούπολη. Συνορεύει δυτικά με το νομό Ροδόπης, ανατολικά με την Τουρκία, βόρεια με τη Βουλγαρία και νότια με το Αιγαίο. Οι κάτοικοι της πόλης ήταν 34.535 το 1981, 37.478 το 1991 ενώ του δήμου 35.799 και 38.987 στις αντίστοιχες χρονολογίες. Τα αποτελέσματα

της απογραφής του 2001 έδειξαν ότι ο πληθυσμός του Νομού Έβρου ανέρχεται σήμερα στους 149.354 κατοίκους.

Η πόλη της Αλεξανδρούπολης χτίστηκε στη θέση ενός ασήμαντου οικισμού και θεωρείται σχετικά νέα. Η θέση είχε την ονομασία Ντεντεαγάτς που σημαίνει «Δέντρο του Καλόγερου» από ένα δέντρο που στη σκιά του, κατά την παράδοση, δίδαξε κάποιος δερβίσης. Κατόπιν εξελίχθηκε σε ψαροχώρι ως το 1877, οπότε έφτασαν στην περιοχή τα στρατεύματα των Ρώσων. Οι Ρώσοι αξιωματικοί, μαγεμένοι από την ομορφιά της τοποθεσίας, σχεδίασαν μία πόλη με θαυμάσιο ρυμοτομικό σχέδιο και ωραίους δρόμους. Έτσι, δημιουργήθηκε μια πόλη με πολεοδομικό σχέδιο διαφορετικό από το χαρακτηριστικό σχέδιο των τουρκικών πόλεων της περιοχής. Το 1920 μετονομάστηκε σε Αλεξανδρούπολη προς τιμή του βασιλιά των Ελλήνων Αλεξάνδρου.

Η Αλεξανδρούπολη έχει ζωνή πνευματική κίνηση και είναι έδρα της Ζαρικείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 1) και της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Θράκης. Παρουσιάζει ιδιαίτερη τουριστική κίνηση με ικανοποιητική υποδομή για την κάλυψη των αναγκών των τουριστών. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι πολιτιστικές εκδηλώσεις των Ανθεστηρίων και της γιορτής του κρασιού.

Οικονομικά η πόλη βασίζεται κατά κύριο λόγο στο εμπόριο, τη βιομηχανία και τη βιοτεχνία και κατά δεύτερο λόγο στην αλιεία, τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Κυριότερες βιομηχανίες είναι η βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων, η ελαιουργία, η επεξεργασία ζωοτροφών και γεωργικών προϊόντων κ. α.

2.2 Δημογραφικά δεδομένα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανέρχεται σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής του πληθυσμού του 2001 σε 610.254 κατοίκους κατέχοντας περίπου το 5,56% του πληθυσμού της Ελληνικής Επικράτειας (10.897.393 κάτοικοι).

Πίνακας 2.2 : Πληθυσμός Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ
N. Δράμας	103.763	17,00%
N. Καβάλας	144.920	23,75%
N. Ξάνθης	101.510	16,63%
N. Ροδόπης	111.038	18,20%
N. Έβρου	149.023	24,42%
Σύνολο	610.254	100%

Πηγή : Γιαννέλης Γ. , «Διάγνωση του Δυναμικού της Τουριστικής Ανάπτυξης», Τόμος Α, EURICON ΕΠΕ, Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, Αθήνα 2002, σελ.:22

Σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ο αστικός πληθυσμός της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανέρχεται στο 40% περίπου του συνολικού πληθυσμού, ποσοστό που διατηρείται στα ίδια περίπου επίπεδα και σήμερα όπως επίσης και σε κάθε ένα από τους πέντε νομούς. Ο αγροτικός πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται στο 43% του συνόλου και ο ημιαστικός στο 17% περίπου του συνολικού πληθυσμού. Διανομαρχιακά, τόσο ο αγροτικός όσο και ο ημιαστικός παρουσιάζουν έντονη διακύμανση.

Η ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κατά νομό και κατηγορία έχει ως εξής:

Πίνακας 2.2 : Ποσοστιαία κατανομή πληθυσμού Περιφέρειας κατά κατηγορία και νομό

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΑΣΤΙΚΟΣ	ΗΜΙΑΣΤΙΚΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ
Ν. Δράμας	40,01%	24,79%	35,20%
Ν. Καβάλας	42,74%	17,32%	39,95%
Ν. Ξάνθης	41,19%	13,74%	45,06%
Ν. Ροδόπης	38,82%	8,65%	52,52%
Ν. Έβρου	37,01%	19,83%	43,15%
Περιφέρεια ΑΜΘ	39,88%	17,08%	43,04%
Επικράτεια	58,74%	13,03%	28,23%

Πηγή : Γιαννέλης Γ. , «Διάγνωση του Δυναμικού της Τουριστικής Ανάπτυξης», Τόμος Α, EURICON ΕΠΕ, Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, Αθήνα 2002, σελ.: 22

Συγκρίνοντας επίσης την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με το σύνολο της Επικράτειας, προκύπτει ότι ο αγροτικός και ημιαστικός πληθυσμός υπερτερεί δραματικά καθώς αποτελεί το 60% του πληθυσμού της Περιφέρειας ενώ ο αντίστοιχος πληθυσμός σε επίπεδο Επικράτειας αποτελεί μόλις το 41%.

2.3 Κοινωνικοοικονομική φυσιογνωμία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ανήλθε από το 55,8% του Κοινοτικού Μέσου Όρου το 1986 σε 64,2% το 1999, κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην 6^η θέση μεταξύ των Περιφερειών της Ελληνικής Επικράτειας.

Η απασχόληση και η ανεργία την τελευταία περίοδο παρουσιάζονται με φθίνουσα πορεία όπως και ο πληθυσμός της Περιφέρειας και το χαρακτηριστικό αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Συγκεκριμένα, τα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας στην Περιφέρεια το 1997 ήταν 51%, το δε ποσοστό ανεργίας στις γυναίκες 14,3%, των δε νέων 30%.

Το σημαντικό ποσοστό της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα (40%) είναι χαρακτηριστικό όπως επίσης και η αύξηση 3% στην τρέχουσα δεκαετία. Αντίθετα μειώθηκε το ποσοστό απασχόλησης στη μεταποίηση παρά το γεγονός ότι υπήρξαν ιδιαίτερες χρηματοδοτικές ενισχύσεις. Μία πρώτη προσέγγιση είναι ότι ο εκσυγχρονισμός του τεχνολογικού εξοπλισμού συνέβαλε προς την κατεύθυνση της μείωσης των θέσεων εργασίας.

Το επίπεδο εκπαίδευσης το 1997 για το παραγωγικό δυναμικό σε επίπεδο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερτερεί έναντι όλων των άλλων κατηγοριών καλύπτοντας το 55,4% του συνολικού έναντι του 38,1% που είναι το αντίστοιχο της χώρας. Το παραγωγικό δυναμικό με επίπεδο γνώσεων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (8,8% της γυμνασιακής και 20,5% της λυκειακής) και ανωτέρας και ανωτάτης εκπαίδευσης 15,2% με 0,1 % (διδασκαλικό – μεταπτυχιακό) ενώ τα αντίστοιχα της χώρας είναι 22,5% και 0,4% αντίστοιχα.

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η συνολική έκταση που καταλαμβάνει η Περιφέρεια ανέρχεται σε 14.145 χιλ. στρέμματα, επιφάνεια που αντιστοιχεί στο 10,7% περίπου της συνολικής επιφάνειας της χώρας.

Από τις χρήσεις γης προκύπτει ότι ο αγροτικός τομέας καλύπτει το 96% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Ειδικότερα με βάση στοιχεία χαρτογράφησης της Γενικής Γραμματείας Δασών για το έτος 1994, το 35,2% της συνολικής έκτασης καλύπτεται από αγρούς, το 37,7% από δάση, το 15% από θαμνότοπους, το 8% από βοσκότοπους και το υπόλοιπο 2% από άγονες εκτάσεις.

Οι νομοί με τον εντονότερο αγροτικό προσανατολισμό είναι οι νομοί Έβρου και Ροδόπης και λιγότερο ο ορεινός νομός της Δράμας.

Επισημαίνεται το συγκριτικό πλεονέκτημα της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης σε δάση και θαμνότοπους με ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό της χώρας (53% έναντι 49,7% του μέσου της χώρας), με πρώτο το Ν. Δράμας (65%). Επίσης υπάρχει σημαντικό πλεονέκτημα σε γεωργική γη, με πρώτο σε επίπεδο Περιφέρειας το Ν. Έβρου με ποσοστό 42%.

Το ποσοστό αρδευόμενων καλλιεργειών της Περιφέρειας ήταν 39,38% το 1995. Αυτή εξειδικεύεται σε βιομηχανικές καλλιέργειες και κυρίως η Ξάνθη και η Ροδόπη. Το βαμβάκι, το καλαμπόκι, ο καπνός, τα σιτηρά, η βιομηχανική ντομάτα, τα τεύτλα αποτελούν τη βάση των καλλιεργειών, ενώ η αλιεία, τα σπαράγγια, οι βιολογικές καλλιέργειες είναι μία νέα και δυναμική παρουσία. Το υψηλότερο ποσοστό άρδευσης εμφανίζεται στο Ν. Ξάνθης

και ακολουθεί ο Νομός Καβάλας, με εκτεταμένα αρδευτικά δίκτυα. Το μικρότερο ποσοστό των αρδευόμενων καλλιεργειών εμφανίζεται στο Νομό Έβρου, τον πλουσιότερο σε υδατικούς πόρους, γεγονός που θα πρέπει να οφείλεται κυρίως στην αρνητική εξέλιξη του πληθυσμού, εφόσον οι αρδευόμενες καλλιεργείες απαιτούν αυξημένη απασχόληση.

Οι βασικές καλλιεργείες είναι όλες ετήσιες, με κύρια παραδοσιακή καλλιέργεια το σιτάρι που κάλυπτε το 1991 το 42% της γεωργικής γης. Μεταξύ 1991 – 1995, τετραπλασιάστηκε η έκταση του βαμβακιού, απορροφώντας τα περισσότερα παραγωγικά χωράφια, ως αποτέλεσμα της ενισχυτικής πολιτικής που εφαρμόστηκε την περίοδο εκείνη.

Ο ρόλος της κτηνοτροφίας είναι συμπληρωματικός στην απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού και στην ενίσχυση του γεωργικού εισοδήματος. Η εκτροφή βοοειδών είναι σημαντική κυρίως στους νομούς Ροδόπης, Ξάνθης και Δράμας, η αιγοπροβατοτροφία στους νομούς Ροδόπης και Έβρου, ενώ η χοιροτροφία στο Ν. Ξάνθης.

Ο Νομός Δράμας είναι ο πρώτος της χώρας σε δασοκάλυψη και παραγωγικά δάση, ενώ ο Νομός Καβάλας προηγείται σε θαμνοτόπους. Μολονότι υπάρχουν δυνατότητες σημαντικής παραγωγής ξύλου, η σχετική έλλειψη οικονομικών πόρων οδηγεί σε υποβάθμιση των παραγωγικών διαδικασιών, ενώ περιορίζονται και οι αναδασώσεις που είναι αναγκαίες για τη δημιουργία νέων δασικών εκτάσεων, αλλά και για την αποκατάσταση όσων έχουν καταστραφεί από διάφορες αιτίες.

Οι περισσότερες μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας και οστρακοκαλλιέργειας εντοπίζονται στους υγρότοπους του θαλάσσιου μετώπου και ελάχιστες στα νερά της ενδοχώρας. Στο θαλάσσιο μέτωπο του ηπειρωτικού χώρου λειτουργούν συνολικά 32 μονάδες υδατοκαλλιέργειας. Οι τέσσερις μεγαλύτερες μονάδες βρίσκονται στη Λίμνη Βιστωνίδα, μια εντατική ιχθυοκαλλιέργεια βρίσκεται στο Φανάρι του Νομού Ροδόπης και μία κάθετη μονάδα γαριδοκαλλιέργειας στο Νομό Έβρου. Οι υπόλοιπες 26 είναι μικρής κλίμακας μυδοκαλλιέργειες ή εκτατικές ιχθυοκαλλιέργειες.

Από τις αγροτικές δραστηριότητες προκύπτουν απειλές για το φυσικό περιβάλλον, μολονότι προς το παρόν δεν κρίνονται ιδιαίτερα σοβαρές :

- Η ανεπαρκής διαχείριση των δασικών πόρων, η υπερβόσκηση αλλά και η υποβόσκηση οδηγούν σε υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η λαθροϋλοτομία εντοπίζεται σε περιοχές που βρίσκονται εκτός δασικής διαχείρισης, όπως το Δάσος της Δαδιάς και τα στενά του Νέστου, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις οδηγεί σε παράνομη οικοπεδοποίηση.

- Τα αστικά λύματα οικισμών, τα υγρά απόβλητα των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων και η ανεξέλεγκτη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων δημιουργούν προβλήματα στους ποταμούς Νέστο, Έβρο και στους μικρότερους.
(Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, 2002).

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Παρά το συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ξεχωρίζουν σήμερα μόνο δύο κατηγορίες, οι εκμεταλλεύσεις πετρελαίου στο Νομό Καβάλας και τα λατομεία μαρμάρου στους Νομούς Καβάλας και Δράμας.

Τα γνωστά και εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα πετρελαίου του Θρακικού Πελάγους βρίσκονται στη θαλάσσια περιοχή του Νομού Καβάλας μεταξύ Θάσου και ηπειρωτικού χώρου.

Μαρμαροφόρες περιοχές εντοπίζονται στους νομούς Δράμας και Καβάλας, όπου λειτουργούν 171 λατομεία. Τα μάρμαρα εξορύσσονται από τα όρη Παγγαίο, Όρβηλο, Φαλακρό και την ορεινή περιοχή της Θάσου. Σήμερα, η περιοχή Καβάλας – Δράμας έχει εξελιχθεί σε ένα από τα κυριότερα κέντρα παραγωγής μαρμάρου της χώρας.

Η κύρια ώθηση και ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα οφείλονται κυρίως στα ισχυρά επενδυτικά κίνητρα των αναπτυξιακών νόμων της τελευταίας εικοσαετίας όπως επίσης και στην αξιοποίηση των ενεργειακών αποθεμάτων (υδροηλεκτρικά φράγματα, κοιτάσματα πετρελαίου, γεωθερμικά πεδία κτλ), μεταλλευτικών αποθεμάτων μάρμαρα, γρανίτες) και αξιοποίησης του φυσικού αερίου (ηλεκτροπαραγωγική μονάδα Κομοτηνής). Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ η μεταποίηση στην Περιφέρεια έχει το 4,7% των βιομηχανιών της χώρας με απασχολούμενους άνω των 10 ατόμων, το 6,45 % της απασχόλησης, το 4% της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής, το 4,47% της Προστιθέμενης Αξίας και το 4,1% των πωλήσεων. Κατά την τρέχουσα περίοδο η μεταποίηση παράγει 26% του Περιφερειακού ΑΕΠ και απασχολεί το 12% του εργατικού δυναμικού. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στις επενδύσεις εκσυγχρονισμού και στις ευεργετικές διατάξεις του Νόμου 1892/1990 καθώς και άλλων συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ.

Η υλοποίηση της περιφερειακής πολιτικής των οικονομικών κινήτρων συνέβαλε στην τόνωση της τοπικής οικονομίας και στη συγκράτηση ενός μεγάλου μέρους του πληθυσμού, αλλά το πρόβλημα της χαμηλής ανταγωνιστικής ικανότητας παραμένει. Εμφανίζονται επίσης νέα προβλήματα, όπως η αποβιομηχάνιση του Νομού Καβάλας με δεύτερο το Νομό Ξάνθης. Διαπιστώνονται επομένως ότι τα οικονομικά κίνητρα δεν αρκούν και πως απαιτούνται και άλλες αναπτυξιακές παρεμβάσεις.

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης λειτουργούν πέντε ΒΙΠΕ (Βιομηχανικές Περιοχές), μία σε κάθε νομό, και πρόκειται να λειτουργήσουν δύο βιοτεχνικά πάρκα, στην Ορεστιάδα και στις Σάπες. Ο αριθμός των μονάδων και των απασχολούμενων σε αυτές είναι :

Στη ΒΙΠΕ Δράμας 53 μονάδες και 1. 300 άτομα

Στη ΒΙΠΕ Καβάλας 24 μονάδες και 300 άτομα

Στη ΒΙΠΕ Ξάνθης 17 μονάδες και 800 άτομα

Στη ΒΙΠΕ Κομοτηνής 49 μονάδες και 2. 000 άτομα και

Στη ΒΙΠΕ Αλεξανδρούπολης 3 μονάδες και 50 άτομα.

Το 1995 οι μεγαλύτερες βιομηχανίες ήταν 245 και απασχολούσαν συνολικά 18.000 άτομα. Σήμερα κυριαρχούν οι κλάδοι των ενδυμάτων, των ειδών διατροφής, των προϊόντων μη μεταλλικών ορυκτών, των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, του καπνού και των προϊόντων του, των επίπλων και του ξύλου.

Οι κλάδοι ενδυμάτων και κλωστοϋφαντουργίας αναπτύχθηκαν λόγω των ισχυρών κινήτρων των αναπτυξιακών νόμων, ενώ η ύπαρξη διαθέσιμου εργατικού δυναμικού πιθανόν να λειτούργησε ευνοϊκά. Οι κλάδοι των μη μεταλλικών ορυκτών, του καπνού και των προϊόντων του, του ξύλου και των επίπλων οφείλουν την ύπαρξή τους στην ύπαρξη πρώτων υλών στην περιοχή. Στον ίδιο λόγο αποδίδεται και η ανάπτυξη του κλάδου των τροφίμων, ενώ η συμβολή των κινήτρων ήταν καθοριστική (Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, 2002).

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Η βιομηχανική ρύπανση που επιβαρύνει τα νερά της Ελλάδος είναι (Παυλόπουλος Κ., 2001): α) οργανική, με επιπτώσεις στην κατανάλωση οξυγόνου των νερών, όπως απ' τις βιομηχανίες τροφίμων που είναι ανεπτυγμένες στην Ελλάδα (βιομηχανία παστερίωσης γάλατος), β) ρύπανση με θρεπτικά, με επιπτώσεις στην εμφάνιση ευτροφισμού στα νερά, όπως βιομηχανίες λιπασμάτων, γ) ρύπανση με βαρέα μέταλλα, όπως από χημικές βιομηχανίες και δ) θερμική ρύπανση από νερά ψύξης, η οποία είναι περιορισμένη στην Ελλάδα. Η βιομηχανική ρύπανση απειλεί κυρίως τους υδάτινους αποδέκτες, ποταμούς και Δέλτα τους, λίμνες, λιμνοθάλασσες και τα παράλια. Τα υγρά απόβλητα των μεταποιητικών μονάδων δημιουργούν κοινά προβλήματα για όλους τους ποταμούς, Νέστο, Έβρο και τους μικρότερους.

Ο ποταμός Νέστος επιβαρύνεται με αστικά και βιομηχανικά λύματα από τη Βουλγαρία που καταλήγουν σε αυτόν χωρίς προηγούμενη επεξεργασία. Στο Νομό Δράμας δεν υπάρχουν βιομηχανικές δραστηριότητες που να ρυπαίνουν τον ποταμό Νέστο. Στο Νομό Ξάνθης, τα υγρά απόβλητα των σημαντικότερων βιομηχανικών μονάδων καταλήγουν στο χείμαρρο Λασπιά, ανατολικά του ποταμού Νέστου και από κει στο Θρακικό Πέλαγος. Στο Νομό Καβάλας υπάρχει μικρός αριθμός βιομηχανικών μονάδων που θα μπορούσε να ρυπάνει τον ποταμό.

Αλλά και η επιβάρυνση που δέχεται ο ποταμός Έβρος λόγω ρύπανσης είναι επίσης μεγάλη, καθώς διέρχεται από τρεις χώρες (Βουλγαρία, Ελλάδα και Τουρκία) και σημαντικό αριθμό αστικών κέντρων, με ανύπαρκτες εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων.

Ρύπανση στο θαλάσσιο περιβάλλον προκαλεί, σε κάποιο βαθμό, και η άντληση πετρελαίου, ενώ υπάρχουν κίνδυνοι και από τις θαλάσσιες μεταφορές.

Τέλος, τα λατομεία αποτελούν αιτία αλλοίωσης του φυσικού τοπίου. Σημαντικές λατομικές δραστηριότητες υπάρχουν στο Όρος Φαλακρό στη Δράμα, στο Όρος Παγγαίο στην Καβάλα καθώς και στη Θάσο. (Υπουργείο Περιβάλλοντος – Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος – Διεύθυνση Χωροταξίας, 2003)

Κάθε λοιπόν βιομηχανία που παράγει ή χρησιμοποιεί χημικά, μεταξύ άλλων, θα χρειαστεί να προσέξει πολύ τις υποχρεώσεις που προκύπτουν από αυτά. (Καρβούνης Σ., 1995)

ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η θέση της παροχής υπηρεσιών στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι σημαντική και απασχολεί το 10% του εργατικού δυναμικού. Οι εξαγωγές υπερκαλύπτουν τις εισαγωγές. Στην Περιφέρεια τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατέχουν σημαντική θέση κατατάσσοντας την Περιφέρεια στην 6^η θέση. Η τουριστική δραστηριότητα στην Περιφέρεια δεν είναι ανάλογη με τους ιδιαίτερα αξιόλογους φυσικούς και ανθρωπογενείς πόρους της που ευνοούν τη φιλοξενία. Μαζικός θαλάσσιος τουρισμός επικεντρώνεται στις παραλίες της Καβάλας και της Θάσου και ελάχιστα στις υπόλοιπες περιοχές χωρίς να συνδέεται με άλλες μορφές τουρισμού. Η πολιτιστική δραστηριότητα, η πολυπολιτισμική σύνθεση, οι εκδηλώσεις σε όλους τους νομούς ενισχύουν τις τοπικές δραστηριότητες.

(Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, 2002)

ΔΕΗ

Οι ενεργειακές ανάγκες της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καλύπτονται σήμερα από τους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της ΔΕΗ, που βρίσκονται εκτός αυτής, με εξαίρεση το νησί της Σαμοθράκης το οποίο ηλεκτροδοτείται από αυτόνομο σταθμό παραγωγής.

Στη Θάσο προβλήματα παρατηρούνται μόνο σε περίπτωση έντονων καιρικών συνθηκών. Για τη βελτίωση των συνθηκών ηλεκτροδότησης προβλέπεται η κατασκευή υποσταθμού στην Κεραμωτή που θα τροφοδοτεί μόνο τη Θάσο.

Στη Σαμοθράκη το δίκτυο δεν είναι επαρκές, με αποτέλεσμα σε περιόδους αιχμής της ζήτησης να τίθενται εκτός δικτύου ορισμένες περιοχές. Για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων αναγκών προβλέπεται σύνδεση της Σαμοθράκης με το χερσαίο δίκτυο, μέσω υποβρύχιου καλωδίου.

Με την ολοκλήρωση των έργων της ΔΕΗ, τον αγωγό του φυσικού αερίου, τον πετρελαιοαγωγό Μπούργκας – Αλεξανδρούπολης και την εγκατάσταση εναλλακτικών μορφών παραγωγής ενέργειας, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης θα μπορέσει να αναδειχτεί σε σημαντικό Ενεργειακό Κέντρο της χώρας.

Η αύξηση της ζήτησης στην Περιφέρεια οφείλεται κυρίως στη μεγάλη επέκταση των αρδευόμενων καλλιεργειών και λιγότερο στην παραθεριστική κατοικία που ηλεκτροδοτείται ως γεωργική χρήση. Όσον αφορά τη βιομηχανική χρήση, παρατηρείται σημαντική αύξηση στους τρεις νομούς της Θράκης, όπου ίσχυσαν τα πιο ευνοϊκά κίνητρα για τη βιομηχανία, αλλά ταυτόχρονα σημειώθηκε μεγάλη μείωση στο Νομό Καβάλας, ο οποίος αντιμετωπίζει πρόβλημα αποβιομηχάνισης.

Όσον αφορά την ανάπτυξη ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, έχουν υποβληθεί αιτήσεις για την εγκατάσταση αιολικών πάρκων, κυρίως στην περιοχή ανατολικά των Σαπών και στη Σαμοθράκη και έχουν ήδη δοθεί άδειες. (Υπουργείο Περιβάλλοντος – Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος – Διεύθυνση Χωροταξίας, 2003).

ΟΤΕ

Ο ΟΤΕ έχει δημιουργήσει στην Περιφέρεια μια σύγχρονη τηλεπικοινωνιακή υποδομή, η οποία καλύπτει πλήρως τις ανάγκες σε όλο το φάσμα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και επιτρέπει την ταχύρυθμη εισαγωγή νέων τεχνολογιών και υπηρεσιών στο δίκτυό του.

Εφαρμόζει προγράμματα ποιοτικής αναβάθμισης των εγκαταστάσεών του με αποτέλεσμα τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών ακόμα και σε απομακρυσμένες, άγονες και υποβαθμισμένες περιοχές.

Το δίκτυο τηλεπικοινωνιών ακολουθεί το κύριο οδικό δίκτυο και καλύπτει το σύνολο της Περιφέρειας με σύστημα οπτικών ινών, εκτός από δύο περιοχές με ασύρματη σύνδεση (ευρύτερη περιοχή Κάτω Νευροκοπίου και Σαμοθράκη). Επίσης, περιλαμβάνει τρεις διασυνοριακές συνδέσεις, μία με την Τουρκία και δύο με τη Βουλγαρία. (Υπουργείο Περιβάλλοντος – Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος – Διεύθυνση Χωροταξίας, 2003).

2.4 Προσπελασιμότητα

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι η μεγάλη απόστασή της από τα κύρια κέντρα της χώρας. Ο βαθμός προσπέλασης των τουριστικών πόρων της Περιφέρειας, όσον αφορά της οδική, σιδηροδρομική, θαλάσσια και αεροπορική πρόσβαση κρίνεται ότι βελτιώθηκε την τελευταία δεκαετία, παρ' όλα αυτά εκτιμάται ότι χρήζει περαιτέρω βελτίωσης, προκειμένου να επιτευχθεί η προσέλευση επισκεπτών από άλλες περιοχές της χώρας αλλά και από άλλες χώρες του εξωτερικού.

Η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και των κάθετων οδικών αξόνων, ο εκσυγχρονισμός του σιδηροδρομικού δικτύου, η αναβάθμιση των λιμανιών αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την αναβάθμιση του ρόλου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και η ανάδειξή της σε γέφυρα επαφής της Ευρώπης με τα Βαλκάνια και τη Μαύρη Θάλασσα.

Η Περιφέρεια διαθέτει ένα μεγάλο δίκτυο επαρχιακών, διαδημοτικών και διακοινοτικών δρόμων, το οποίο εξασφαλίζει την προσπελασιμότητα στους τουριστικούς πόρους αλλά χρήζει βελτιώσεων κυρίως όσον αφορά το Οδικό Δίκτυο των Ορεινών Όγκων. Σχετικά με την προσπελασιμότητα των τουριστικών πόρων της Περιφέρειας θα πρέπει να σημειωθεί ότι, όσον αφορά το οδικό δίκτυο αυτό αποτελείται από τμήματα της Εθνικής Οδού, από επαρχιακές οδούς, καθώς και από τοπικούς ή και δασικούς δρόμους. Το δίκτυο είναι αρκετά πυκνό, στο μεγαλύτερο ποσοστό του ασφαλτοστρωμένο και σε μικρότερο χαλικοστρωμένο (κυρίως στις ορεινές περιοχές), το οποίο όμως βρίσκεται σε καλή κατάσταση και επιτρέπει την ομαλή προσπέλαση.

Οι παραλιακές περιοχές στην Περιφέρεια οι οποίες ξεκινούν από το Νομό Καβάλας ως το Νομό Έβρου, συνδέονται μεταξύ τους μέσω των επαρχιακών οδών, καθώς δεν υπάρχει απ' ευθείας οδική σύνδεση που να διέρχεται των περιοχών αυτών.

Η γενικότερη κατάσταση του οδικού δικτύου μπορεί να χαρακτηριστεί ως αρκετά ικανοποιητική με την έννοια ότι δε συναντώνται ιδιαίτερα αντίξοες συνθήκες οπότε η πρόσβαση στους τουριστικούς πόρους της Περιφέρειας είναι αρκετά εύκολη.

Ορισμένα προβλήματα μπορούν να σημειωθούν κατά τους χειμερινούς μήνες, κυρίως σε ορεινές περιοχές.

Το οδικό δίκτυο της Θάσου περιλαμβάνει ασφαλτοστρωμένη περιφερειακή οδό μέσω της οποίας συνδέονται οι δρόμοι που οδηγούν στις πολυσύχναστες παραλιακές περιοχές. Στη Σαμοθράκη, όμως, μόνο το Βόρειο και Βορειοδυτικό τμήμα της περιφερειακής οδού που συνδέεται με τις παραλιακές περιοχές είναι ασφαλτοστρωμένο.

ΟΔΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

ΚΥΡΙΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Το κύριο οδικό δίκτυο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, το οποίο έχει συνολικό μήκος 2.847 km, περιλαμβάνει τις εθνικές οδούς, καθώς και το επαρχιακό δίκτυο. Τα έργα τα οποία έχουν πραγματοποιηθεί στο οδικό δίκτυο της Περιφέρειας τα τελευταία χρόνια έχουν βελτιώσει πολύ την κατάσταση.

ΕΘΝΙΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι παρακάτω οδικοί άξονες :

- **Ε. Ο. 2** (Άξονας Ανατολής – Δύσης), η οποία ξεκινάει από τη Θεσσαλονίκη και παρέχει διασύνδεση των νομών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, καθώς διασχίζει την Καβάλα, την Ξάνθη, την Κομοτηνή και την Αλεξανδρούπολη. Με το συγκεκριμένο οδικό άξονα συνδέονται οι παραλιακές περιοχές των Νομών Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης και Αλεξανδρούπολης τα αεροδρόμια της Χρυσούπολης (Καβάλα) και της Αλεξανδρούπολης καθώς επίσης και τα σημαντικότερα λιμάνια της Περιφέρειας (Καβάλας και Αλεξανδρούπολης).
- **Ε. Ο. 14**, η οποία συνδέει τη Δράμα με τη Ξάνθη μέσω Παρανεστίου και Σταυρούπολης, περιοχής η οποία διαθέτει πλούσιους φυσικούς και ανθρωπογενείς τουριστικούς πόρους.
- **Ε. Ο. 51** (Άξονας Βορρά – Νότου), η οποία ξεκινάει από την Αλεξανδρούπολη και καταλήγει στο Συνοριακό Φυλάκιο των Καστανιών ενώ συνεχίζει μέσω της επαρχιακής οδού Καστανιών – Ορμενίου μέχρι το τριεθνές Ελλάδα – Βουλγαρίας – Τουρκίας. Με τον οδικό αυτό άξονα εξασφαλίζεται η σύνδεση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με την Τουρκία μέσω των Κήπων, με το Σβίλεγκραντ και την

Κεντρική Βουλγαρία μέσω Ορμενίου, καθώς και η σύνδεση με τις Παρευξείνιες περιοχές μέσω Καστανιών.

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Το επαρχιακό δίκτυο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης εξυπηρετεί τόσο τα κύρια αστικά και παραγωγικά κέντρα αυτής, όσο και τις μικρότερες αστικές και ημιαστικές περιοχές, και περιλαμβάνει τους παρακάτω Οδικούς άξονες οι οποίοι δε διαθέτουν τα επιθυμητά γεωμετρικά χαρακτηριστικά αλλά ούτε και την κατάλληλη ποιότητα ασφάλτου.

- Καβάλα – Φίλιπποι – Δράμα
- Ξάνθη – Ίασμος – Κομοτηνή
- Ασπροβάλτα – Ελευθερούπολη – Καβάλα
- Καστανιών – Ορμενίου – Τριεθνές
- Αμφίπολη – Δράμα

Το υφιστάμενο οδικό δίκτυο εξυπηρετεί σε ικανοποιητικό βαθμό τις ανάγκες μετακίνησης της Περιφέρειας. Με τα έργα οδοποιίας που βρίσκονται σε εξέλιξη επιδιώκεται η παράκαμψη των κύριων οδικών κόμβων από τα κύρια αστικά κέντρα, έτσι ώστε να μειωθεί ο χρόνος προσπέλασης της Περιφέρειας.

Η Περιμετρική είναι από τα σημαντικότερα έργα μέσα στην πόλη της Καβάλας η οποία ξεκινά από ΒΔ της πόλης και τελειώνει στα ΒΑ. Στόχος του έργου είναι να συνδέσει τη δυτική με την ανατολική πλευρά της πόλης, έτσι ώστε να λύσει το κυκλοφοριακό πρόβλημα που δημιουργείται συχνά στο κέντρο της Καβάλας. Συνδέει ακόμα την οδό Καβάλας – Δράμας με αυτήν της Καβάλας – Ξάνθης. Η Περιμετρική περνά από ορεινό έδαφος με πολλές δυσκολίες και θα χρειαστεί να γίνουν τούνελ. Το έργο προβλέπεται να τελειώσει σε έξι χρόνια με μήκος 9 χλμ. μέχρι στιγμής το μήκος του δρόμου είναι μόνο 3 χλμ.

Ωστόσο μετά την ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού τμήμα της οποίας, διέρχεται από την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης σε μήκος 258 km περίπου, αναμένεται περαιτέρω βελτίωση των μεταφορικών υποδομών, με την έννοια ότι θα βελτιωθεί σημαντικά η οδική προσπελασιμότητα της περιοχής, ενώ παράλληλα αυτό θα αποτελέσει παράγοντα μείωσης του κόστους διεκπεραίωσης (εμπόριο – μεταφορές – τηλεπικοινωνίες) και μετακίνησης συντελεστών παραγωγής.

Τα τμήματα της Εγνατίας Οδού στα όρια της Περιφέρειας είναι τα εξής :

- *Τμήμα Στρυμόνα – Καβάλα* : πρόκειται για καινούρια χάραξη η οποία διέρχεται μέσα από την Πιερία Κοιλιάδα. Το έργο βρίσκεται υπό κατασκευή.
- *Παράκαμψη Καβάλας* : το τμήμα αυτό συνολικού μήκους 25 km έχει ολοκληρωθεί και έχει δοθεί σε κυκλοφορία.
- *Παράκαμψη Καβάλας – Χρυσούπολης* : το τμήμα αυτό, συνολικού μήκους 18 km, βρίσκεται υπό κατασκευή.
- *Τμήμα Χρυσούπολης – Βανιάνο* : πρόκειται για τη διάβαση του ποταμού Νέστου, συνολικού μήκους 11 km.
- *Τμήμα Βανιάνο – Βαφείκα* : τμήμα που περιλαμβάνει και την παράκαμψη της Ξάνθης, βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης.
- *Τμήμα Βαφείκα – Τασμος* : συνολικού μήκους 19 km, βρίσκεται σε φάση ολοκλήρωσης.
- *Τμήμα Τασμος – Κομοτηνή* : συνολικού μήκους 18 km, έχει ήδη παραδοθεί σε κυκλοφορία.
- *Τμήμα Κομοτηνή – Μέστη – Μάκρη* : τμήμα που περιλαμβάνει και την παράκαμψη της Κομοτηνής, συνολικού μήκους 33 km, έχει ήδη ολοκληρωθεί και δοθεί σε κυκλοφορία.
- *Τμήμα Μάκρη – ΒΙ. ΠΕ Αλεξανδρούπολης* : τμήμα που περιλαμβάνει και την παράκαμψη της Αλεξανδρούπολης, συνολικού μήκους 20 km, έχει ολοκληρωθεί και έχει δοθεί σε κυκλοφορία.
- *Τμήμα ΒΙ. ΠΕ Αλεξανδρούπολης – Κήποι (Ελληνοβουλγαρικά σύνορα)* : το τμήμα από τη Βιομηχανική Περιοχή της Αλεξανδρούπολης μέχρι το Αρδάνιο είναι ήδη κατασκευασμένο ενώ από το Αρδάνιο μέχρι τους Κήπους έχει ήδη δοθεί στην κυκλοφορία.
- *Η Εγνατία Οδός* τέλος στο σύνολό της, συνδέεται με 8 κάθετους οδικούς άξονες, εκ των οποίων οι 4 βρίσκονται στα όρια της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Αυτοί είναι :
Αλεξανδρούπολη – Αρδάνιο – Ορμένιο
Καβάλα – Δράμα – Εξοχή
Κομοτηνή – Νυμφαία
Ξάνθη – Εχίνος – Ελληνοβουλγαρικά σύνορα

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης διαθέτει ένα αρκετά αναπτυγμένο δευτερεύον οδικό δίκτυο, το οποίο συνδέει τις αστικές και ημιαστικές περιοχές με τις αγροτικές αλλά και εξυπηρετεί την επικοινωνία μεταξύ των αγροτικών περιοχών. Το

μεγαλύτερο μέρος του δικτύου αυτού είναι ασφαλτοστρωμένο και σε καλή κατάσταση, με εξαίρεση το δευτερεύον οδικό δίκτυο του Ορεινού Όγκου της Ροδόπης όπου απαιτούνται ακόμα αρκετές διανοίξεις νέων δρόμων αλλά και ασφαλτοστρώσεις υφιστάμενων χωμάτινων δρόμων, ώστε να αποκτήσει η περιοχή ικανοποιητικό βαθμό προσπελασιμότητας των τουριστικών της πόρων.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διαθέτει σιδηροδρομικό δίκτυο το οποίο διασχίζει τους τέσσερις από τους πέντε νομούς της, τη Δράμα, την Ξάνθη, τη Ροδόπη και τον Έβρο. Το συνολικό δίκτυο είναι μήκους 410 km, κατά το μεγαλύτερο τμήμα του αποτελεί μέρος του διαδρόμου Θεσσαλονίκης – Αλεξανδρούπολης ενώ συνδέει την Περιφέρεια με τη Βουλγαρία στο Ορμένιο. Το σιδηροδρομικό δίκτυο εκτείνεται από τον Μεθοριακό Σταθμό Ορμενίου στα σύνορα με τη Βουλγαρία μέχρι το Φωτολίβος στα όρια του Νομού Δράμας και Σερρών με 34 σταθμούς. Η μέση ημερήσια κίνηση περιλαμβάνει 14 συρμούς, εκ των οποίων οι 9 είναι επιβατικοί και οι 5 εμπορικοί.

Τα τελευταία έτη παρατηρήθηκε αύξηση της επιβατικής κίνησης λόγω της δρομολόγησης των συρμών Intercity (από και προς Αθήνα και Θεσσαλονίκη), τα οποία επέφεραν μείωση της διάρκειας διαδρομής και επιπλέον ακρίβεια στην εκτέλεση των δρομολογίων. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι εφόσον προσφέρονται υψηλού επιπέδου υπηρεσίες ο σιδηρόδρομος της Περιφέρειας θα μπορεί να αποτελεί μέσο ώστε να προσελκύει τουρίστες που επιθυμούν να επισκεφτούν την περιοχή.

Τέλος, η υφιστάμενη σιδηροδρομική σιδηροδρομική γραμμή διέρχεται πολύ κοντά από σημαντικούς τουριστικούς πόρους της Περιφέρειας, προσφέροντας σημαντικό βαθμό προσπελασιμότητας προς αυτούς. Συγκεκριμένα διέρχεται από την περιοχή Δράμας – Παρανεστίου – Σταυρούπολης – Ξάνθης, η οποία διαθέτει πλούσιους τουριστικούς πόρους.

ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Στην Περιφέρεια Ανατολική – Μακεδονίας και Θράκης υπάρχουν 12 λιμάνια, τα οποία εξυπηρετούν τις εθνικές και τοπικές μετακινήσεις. Ως λιμάνια εθνικής σημασίας έχουν χαρακτηριστεί τα εμπορικά λιμάνια της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας, τα οποία συμπεριλαμβάνονται στα 13 σημαντικότερα της χώρας μας, από άποψη επιβατών και εμπορευμάτων. Επιπλέον στην περιοχή υπάρχουν αρκετά λιμάνια τα οποία χαρακτηρίζονται ως λιμάνια τοπικής σημασίας.

Το λιμάνι της Αλέξανδρουπόλης : πρόκειται για τεχνητό λιμάνι που αναπτύσσεται κατά μήκος του νοτιοανατολικού θαλάσσιου μετώπου της πόλης και περιλαμβάνει δύο χώρους, το υφιστάμενο λιμάνι και το Νέο Εμπορικό – Επιβατικό Λιμάνι, το οποίο κατασκευάζεται για την αποκλειστική εξυπηρέτηση εμπορικών δρομολογίων. Το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης εξυπηρετεί κυρίως τους νομούς Έβρου και Ροδόπης. Η επιβατική κίνηση πολλαπλασιάζεται κατά τους θερινούς μήνες κατά τους οποίους σημειώνεται και αύξηση της συχνότητας των δρομολογίων, λόγω της αύξησης της κίνησης προς την Σαμοθράκη και την Λήμνο.

Κεντρικό λιμάνι Καβάλας : η κατασκευή του άρχισε το 1929. Οι μώλοι και τα κρηπιδώματα κατασκευάστηκαν πριν το Β Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ η επιμήκυνση του Υπήνεμου Μώλου και οι επιχώσεις των βορείων κρηπιδωμάτων έγιναν μετά τον πόλεμο. Το συνολικό μήκος των κρηπιδωμάτων είναι περίπου 2000 μ., αλλά για φορτοεκφορτώσεις χρησιμοποιείται μόνο το ανατολικό κρηπίδωμα μήκους 380 μ. και εντελώς περιστασιακά χρησιμοποιείται το τμήμα των βόρειων κρηπιδωμάτων.

Κύριο χαρακτηριστικό των λιμενικών εγκαταστάσεων είναι η διασπορά τους σε διάφορα σημεία του νομού η οποία οφείλεται στο γεγονός ότι το κεντρικό λιμάνι της Καβάλας είναι καταδικασμένο από το ασφυκτικό αγκάλιασμα της πόλης με αποτέλεσμα να μην μπορεί τις τελευταίες δεκαετίες να ανταποκριθεί στις ανάγκες που δημιουργήθηκαν στην περιοχή.

Πέρα από το γεγονός ότι ήταν και είναι αποκομμένο από το σιδηροδρομικό δίκτυο και δύσκολα προσπελάσιμο από το οδικό δίκτυο, δεν είχε καμία δυνατότητα για επεκτάσεις των κρηπιδωμάτων και των χερσαίων χώρων του. Κάθε πρόταση κατά καιρούς για επιχώσεις ή νέα κρηπιδώματα, προσέκρουε σε αντιδράσεις, ίσως όχι άδικα, γιατί θα αλλοιωνόταν η όμορφη παραλία της Καβάλας και το λιμάνι θα εξακολουθούσε να είναι καταδικασμένο.

ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΛΙΜΑΝΙΟΥ

- Διακίνηση containers που σαν σύγχρονος τρόπος μεταφοράς εμπορευμάτων έχει αναβαθμίσει το λιμάνι. Τα πλεονεκτήματα αυτού του συστήματος μεταφοράς είναι η ταχύτητα φορτοεκφόρτωσης, ο περιορισμός των ζημιών και απωλειών, η μείωση των ασφαλιστρών, η μείωση του χρόνου παραμονής του πλοίου στο λιμάνι και η προστασία του εμπορεύματος από τις καιρικές συνθήκες.
- Επίστρωση και ηλεκτροφωτισμός εσωτερικής κρηπίδωσης.
- Προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού για φόρτωση εμπορευμάτων.

- Προμήθεια ανυψωτικών περονοφόρων.
- Προμήθεια αυτοκινήτου γερανού 40 T.

Νέο μείζον λιμάνι Καβάλας : το θέμα του νέου λιμανιού Καβάλας το οποίο κατασκευάστηκε στη Νέα Καρβάλη είχε επανειλημμένα απασχολήσει Υπουργεία, Υπηρεσίες και Φορείς. Ο στόχος της κατασκευής του έργου δεν είναι η γέννηση ενός νέου λιμανιού του Αιγαίου, αλλά η δυνατότητα ανάπτυξης των σημερινών λειτουργιών του Λιμενικού Συστήματος Καβάλας στη μορφή και τις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής. Η χρήση και οι λειτουργίες του είναι η διακίνηση φορτίων και η εξυπηρέτηση δραστηριοτήτων που η άσκησή τους είναι αδύνατη, δύσκολη, ή μη αποδεκτή στο σημερινό κεντρικό λιμάνι της Καβάλας.

Λιμάνι Νέας Περάμου : βελτίωση του λιμενικού συστήματος για την εξυπηρέτηση της επιβατικής, εμπορικής, τουριστικής και αλιευτικής κίνησης. Κατασκευάστηκε επίσης από το Νομαρχιακό πρόγραμμα επενδύσεων, κεκλιμένη προβλήτα για ferry – boat, προϋπολογισμού 410 εκ. δρχ.

Λιμάνι Νέας Ηρακλείτσας : έχει γίνει κατασκευή του λιμανιού με ταυτόχρονες εργασίες στο εσωτερικό του κρηπιδώματος. Το λιμάνι κατασκευάστηκε για να εξυπηρετεί μικρά αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής.

Λιμάνι Κεραμωτής : δημοπρατήθηκε η κατασκευή του λιμανιού από τη Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών, προϋπολογισμού 100 εκ. δρχ. Επιπλέον, έγινε η κατασκευή κρηπιδώματος για μικρά αλιευτικά σκάφη και σκάφη αναψυχής. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 2)

Το λιμάνι Καμαριώτισσας της Σαμοθράκης : πρόκειται για εμπορικό, αλιευτικό και επιβατικό λιμάνι. Είναι τεχνητό και προστατεύεται από λιμενοβραχίονα μήκους 244μ. ενώ όλη η περίμετρος του λιμανιού είναι κρηπιδωμένη. Πρόσφατα εγκαινιάστηκαν δύο νέες ακτοπλοϊκές γραμμές, Σαμοθράκης – Λήμνος και Σαμοθράκη – Πόρτο Λάγος.

Το λιμάνι Πόρτο Λάγος Ν. Ξάνθης : φυσικό αγκυροβόλιο, βρίσκεται νότια της λίμνης Βιστονίδας, περιοχή που προστατεύεται από την συνθήκη Ramsar. Το λιμάνι εξυπηρετεί αποκλειστικά τις ανάγκες διακίνησης αγροτικών προϊόντων και δευτερευόντως πετρελαιοειδών, ενώ σε γενικές γραμμές δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα αυξημένη κίνηση.

Το λιμάνι Φαναρίου, Ιμέρου και Μαρώνειας : βρίσκεται στον νομό Ροδόπης. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 3) Πρόκειται για αλιευτικά καταφύγια στα οποία μετά από πρόσφατες παρεμβάσεις αναμένεται προσέλκυση τουριστικών σκαφών, ενώ προβλέπεται να γίνει διαχωρισμός των τουριστικών και αλιευτικών δραστηριοτήτων. Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι το λιμάνι της Μαρώνειας κατά τους θερινούς μήνες εξυπηρετούν ανάγκες μετακίνησης επιβατών στην γραμμή Θάσος – Μαρώνεια – Σαμοθράκη, γεγονός που υπογραμμίζει την σημασία του στην ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων.

Τα λιμάνια Θάσου, Πρίνου, Λιμεναρίων : Πρόκειται για λιμάνια τοπικής σημασίας, τα οποία βρίσκονται στο νησί της Θάσου, τα οποία όμως διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην τουριστική κίνηση, καθώς αποτελούν πηγή εισόδου των τουριστών στη νησί. Το λιμάνι Πρίνου είναι επιβατικό και εμπορικό. Διαθέτει κρηπίδωμα μήκους 150μ. και διαθέτει 6 θέσεις προσέγγισης Ο / Γ. Μετά από πρόσφατες παρεμβάσεις ολοκληρώθηκε η κατασκευή νέου κεντρικού μόλου 80 x 23 μέτρα. Το λιμάνι των Λιμεναρίων είναι επιβατικό (υδρόπτερα) και αλιευτικό. Έχει κρηπίδωμα μήκους 150 μ. (βάθος 1,50 μ.) χωρίς προστασία και εξυπηρετεί σκάφη μέσης και παράκτιας αλιείας και σκάφη αναψυχής. Το λιμάνι της Θάσου είναι επιβατικό – εμπορικό και διαθέτει Μαρίνα Ε.Ο.Τ. για σκάφη αναψυχής. Έχει 5 θέσεις προσέγγισης Ο / Γ χωρίς προστασία ενώ η Μαρίνα λειτουργεί στον ίδιο θαλάσσιο χώρο και είναι το μοναδικό αποκλειστικά τουριστικό λιμάνι της Περιφέρειας, το οποίο εξυπηρετεί τις ανάγκες ελλιμενισμού σκαφών αναψυχής.

Λιμάνι Λιμένα Θάσου : πραγματοποιήθηκε έργο για την επέκταση του κεκλιμένου για ferry – boat και εκβάθυνσης.

ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης λειτουργούν δύο εθνικοί πολιτικοί αερολιμένες, της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας από τα οποία καλύπτεται η αεροπορική συγκοινωνία της περιοχής.

Το αεροδρόμιο «Δημόκριτος» της Αλεξανδρούπολης βρίσκεται σε απόσταση 13km από την Αλεξανδρούπολη, διαθέτει σύγχρονο αεροδιάδρομο δύο χιλιομέτρων και πλάτους 45 μέτρων. Σε σχέση με την υφιστάμενη επιβατική κίνηση οι υποδομές του αερολιμένα μπορούν να χαρακτηρισθούν επαρκείς, καθώς έχει τις δυνατότητες να εξυπηρετήσει πολλαπλάσια κίνηση από τη σημερινή. Ορισμένα προβλήματα και ελλείψεις παρουσιάζονται κυρίως στον εξοπλισμό του αεροδρομίου καθώς και σε γενικές υποδομές. Στον αερολιμένα μέχρι πρότινος

πραγματοποιούνταν μόνο τακτικές πτήσεις αεροσκαφών της Ολυμπιακής Αεροπορίας, ενώ το τελευταίο διάστημα πραγματοποιούνται πτήσεις και από ιδιωτική εταιρία, γεγονός που δείχνει ότι η περιοχή παρουσιάζει προοπτικές ανάπτυξης. Τα δρομολόγια αφορούν πτήσεις από και προς Αθήνα, με σταθερό αριθμό πτήσεων 61 εβδομαδιαίως, καθώς και πτήσεις charter από το εξωτερικό κατά τους θερινούς μήνες.

Το αεροδρόμιο « Μέγας Αλέξανδρος » της Καβάλας, βρίσκεται στη Χρυσούπολη και ουσιαστικά αποτελεί την κύρια πύλη εισόδου αλλοδαπών τουριστών προς την Περιφέρεια και ειδικότερα προς τη Θάσο. Κατασκευάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και ξεκίνησε να εξυπηρετεί μόνο πτήσεις charter. Οι προδιαγραφές με τις οποίες κατασκευάστηκε του επιτρέπουν να δεχτεί κάθε τύπου αεροσκάφη, με το μόνο περιορισμό ότι δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν κινήσεις δύο αεροσκαφών ταυτόχρονα. Ο αερολιμένας καταλαμβάνει έκταση 1.000 τ. μ. ,διαθέτει διάδρομο 3. 000 μ. χ 60 μ., τροχόδρομο 3. 000μ. χ 45μ. και πίστα 110μ. χ 300μ.

Τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί κάποια έργα για τον εκσυγχρονισμό του αερολιμένα Καβάλας. Τα έργα αυτά είναι τα εξής:

- Κατασκευή νέου κτιρίου αεροσταθμού, προϋπολογισμού 2,5 δις. δρχ.
 - Νέος βιολογικός καθαρισμός, προϋπολογισμού 40 εκ. δρχ. περίπου.
 - Αντικατάσταση περίφραξης αεροδρομίου, προϋπολογισμού 200 εκ. δρχ.
 - Επέκταση πίστας, χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων, κατασκευή περιμετρικού φωτιζόμενου δρόμου.
 - Επέκταση αμαξοστασίου πυροσβεστικών οχημάτων, προϋπολογισμού 35 εκ. δρχ.
 - Κάλυψη τάφρων εμπρός από το κτίριο του αεροσταθμού, προϋπολογισμού 16 εκ. δρχ.
- (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης, 1998)

Θα πρέπει να τονιστεί ότι το αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης εξυπηρετεί και το Νομό Ροδόπης και το αεροδρόμιο της Καβάλας εξυπηρετεί τους Νομούς Δράμας και Ξάνθης, ενώ λόγω της γεωγραφικής θέσης τους (απόσταση από το οικονομικό και διοικητικό κέντρο των Αθηνών, γειτνίαση με τις Βαλκανικές χώρες και την Τουρκία), ο ρόλος που διαδραματίζουν στη μεταφορά των εμπορευμάτων και επιβατών από και προς τα όρια της Περιφέρειας, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

3.1 Ανασκόπηση του φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Από πλευράς φυσικών καλλονών, η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης συγκεντρώνει μια σειρά από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, φυσικά και πολιτιστικά, τα οποία συνδυαζόμενα αρμονικά προσφέρονται για περαιτέρω αξιοποίηση και ανάδειξή τους. Η προστασία και η ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντός της αποτελεί μία από τις σημαντικές παραμέτρους της αναπτυξιακής της πολιτικής, καθώς περιλαμβάνει περιοχές οι οποίες προστατεύονται από τη σύμβαση Ramsar και το Κοινοτικό Πρόγραμμα Natura 2000.

Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής αποτελείται από:

Πλούσιο υδρογραφικό σύστημα

- Ο ποταμός Νέστος στα όρια των νομών Καβάλας και Ξάνθης πηγάζει από τη Βουλγαρία και σχηματίζει κοιλάδα μεταξύ των ορεινών εκτάσεων της Ροδόπης και των Όρεων Λεκάνης. Τα στενά του Νέστου έχουν κηρυχθεί από το 1977 Αισθητικό Δάσος, δηλαδή οικοσύστημα προστατευόμενο ιδιαίτερα από το νομικό πλαίσιο των δασικών διατάξεων (Ν. 998/79, Ν. Δ. 996/71 κ. α).
- Μια από τις μεγαλύτερες λίμνες της χώρας, η Βιστονίδα με λεκάνη απορροής 1.290.000 στρέμματα, δέχεται τα νερά των ποταμών Κόσυνθου, Κομψάτου και Ασπροπόταμου, των χειμάρρων Ίασμου, Κοπτερού, Μοναχών, Αμαξιάδων και των παραχείμαρρων Ξάνθης και Ασπροπόταμου.
- Οι ποταμοί Μπόσμπος και Φιλιούρι και τα ρεύματα Ακμάρ, Κόσαλου, Πάτερμου και Μπουκλουτζάς, διαρρέουν το Ν. Ροδόπης. Ο Μπόσμπος και Μπουκλουτζάς καταλήγουν στη Λίμνη Μητρικού στα νότια της Κομοτηνής.
- Ο Έβρος συνολικού μήκους 515 χλμ, εκ των οποίων τα 203 αποτελούν τα εθνικά σύνορα με την Τουρκία και τα 15 με τη Βουλγαρία, εκβάλει με 2 βραχίονες στον ανοιχτό κόλπο του Λίνου και σχηματίζει Δέλτα.
- Ο ποταμός Αγγίτης στη Δράμα, με πηγές που αναβλύζουν μέσα από σπήλαιο σε υψόμετρο 123 μ, αποτελεί σημαντικό υδάτινο πόρο για την περιοχή. (Γιαννέλης Γ., 2002, σελ 11)

Υδροβιότοπους και δασικές εκτάσεις με πανίδα και χλωρίδα ιδιαίτερης σπουδαιότητας.

- Η λίμνη Ισμαρίδα ή Μητρικού φιλοξενεί σημαντικό αριθμό πτηνών. Στην περιοχή έχουν παρατηρηθεί είδη που κινδυνεύουν υπό εξαφάνιση στην Ευρώπη. Στην ορνιθοπανίδα περιλαμβάνονται το μαυρογλάρονο, η χουλιαρομούτα, η χαλκόκοτα, η λαγγόνα και η βαλτόπαπια.
- Η λίμνη Βιστωνίδα φιλοξενεί περισσότερα από 200 είδη πτηνών που δεν παρατηρούνται αλλού στη χώρα μας υπό κανονικές συνθήκες. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 4) Στον Κομψάτο, τροφοδότη της λίμνης, συναντάται ο μαυροπελαργός, ο βασιλαετός, ο κραυγαετός, ο θαλασσεατός καθώς και αποικίες νυχτοκοράκων.
- Το τεχνητό πευκοδάσος στο λιμάνι του Πόρτο Λάγος φιλοξενεί τη μοναδική στη χώρα μας αποικία ερωδιών, 2 ειδών ταυτόχρονα του σταχτοτσικνιά και του λευκοτσικνιά.
- Στην ευρύτερη περιοχή του Δέλτα του Έβρου έχουν παρατηρηθεί 27 είδη σε χήνες και πάπιες, 27 είδη αρπακτικών πουλιών και τα 4 είδη των γυπών της Ευρώπης. Το ποτάμιο νησί, ανάμεσα στους 2 βραχίονες στο Δέλτα του Έβρου αποτελεί τόπο διατροφής, ανάπαυσης και αναπαραγωγής πολλών ειδών όπως του κορμοράνου, του γυπαετού, του μαυρογύπα, του μαυροπελαργού και της σταχτοχήνας.
- Στο Δέλτα του Νέστου που εκτείνεται σε μήκος 27 χλμ. συναντώνται αποικίες ερωδιών, κορμοράνων και φλαμίγκος. Εδώ λειτουργεί κέντρο περιβαλλοντικής ενημέρωσης.
- Το προστατευόμενο δάσος της Δαδιάς, στο ομώνυμο χωριό και σε απόσταση 13 χλμ. από το Σουφλί του Ν. Έβρου, με πλούσια χλωρίδα και πανίδα όπου κυριαρχούν πεύκα θασίτικα και μαυρόπευκα, βελανιδιές, οξιές και πλήθος αρπακτικών πουλιών.
- Στη Νυμφαία, το περιαστικό δάσος αναψυχής σε απόσταση 4 χλμ. από την έδρα της Περιφέρειας, κυριαρχούν τα πεύκα, οι δρύες και οι οξιές ενώ φλαμουριά, κέδρος και πλήθος αρωματικών φυτών αποτελούν τη χλωρίδα του Ν. Ροδόπης.
- Το έντονο ορεινό ανάγλυφο της περιοχής του Λειβαδίτη ή αλλιώς της Χαϊντούς, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους βιότοπους για όλα τα μεγάλα θηλαστικά.
- Το δάσος Πατέρμων , βόρεια της Κομοτηνής, όπου κυριαρχεί η δρυς και η οξυά.
- Το όρος Φαλακρό στη Δράμα με πανίδα ιδιαίτερου βοτανικού ενδιαφέροντος.
- Το έντονο ανάγλυφο από ορεινά λιβάδια πλούσιας χλωρίδας και πανίδας του Μενοίκιου Όρους στη Δράμα.
- Το παρθένο δάσος Φρακτού.

- Στο δασικό χωριό Ελατιά της Δράμας συναντάται το μοναδικό στη χώρα μας δάσος ερυθρελάτης και στην ίδια περιοχή στη θέση Μαγούλα, το μοναδικό δάσος σημύδας. (Γιαννέλης Γ., 2002, σελ 12)

Ιαματικές Πηγές

- Τα ιαματικά λουτρά στη Νέα Κεσσάνη, στον οικισμό Ποταμιά της Ξάνθης.
- Οι Θέρμες του νομού Ξάνθης.
- Το γεωθερμικό πεδίο της Τραϊανούπολης στον Έβρο.
- Οι ιαματικές πηγές των Θερμών της Σαμοθράκης.
- Οι ιαματικές πηγές των Ελευθερών Καβάλας.
- Τα λασπόλουτρα Λυδίας του νομού Καβάλας.
- Τα Θερμιά του νομού Δράμας.

ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

Το έδαφος του νομού είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος του ορεινό (55%), ενώ το 24% είναι ημιορεινό και το 21% πεδινό.

ΟΡΗ

Στο βόρειο τμήμα του νομού υψώνονται τα Όρη Λεκάνης, στο δυτικό εκτείνεται το Όρος Παγγαίο ενώ στο νοτιοανατολικό τμήμα του νομού βρίσκεται το Όρος Σύμβολο.

Τα Όρη Λεκάνης έχουν την υψηλότερη κορυφή τους (1.298 μ.) στα όρια με το νομό Δράμας. Μέσα στο έδαφος του νομού υψώνονται οι κορυφές Χιονοβούνι (1.260), Τσαλάκι (1.202), Χρίστος (1.174), Μαρούσκα (621), Στεγνό (865), Χαλκερό (841), Σχισμένος Βράχος (798), Σαρή (962) και Κεστενές (1.006). Το Παγγαίο είναι το χρυσοφόρο όρος των αρχαίων το οποίο έχει νοτιοδυτική κατεύθυνση, πυκνή δασοκάλυψη και οι υψηλότερες κορυφές του βρίσκονται στα όρια των δύο νομών. Το όρος Σύμβολο βρίσκεται στα δυτικά. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς, σελ 100)

ΠΕΔΙΑΔΕΣ

Μεταξύ Παγγαίου και Ορέων Λεκάνης εκτείνεται η κλειστή λεκάνη των Φιλίππων που παλιότερα αποτελούσε τα Τενάγη των Φιλίππων. Αυτά έχουν αποστραγγιστεί και τα εύφορα εδάφη τους έχουν αποδοθεί στην καλλιέργεια.

Στο νοτιοανατολικό άκρο του νομού, οι προσχώσεις του ποταμού Νέστου έχουν σχηματίσει την εύφορη πεδιάδα της Χρυσούπολης, που συνεχίζεται προς τα ανατολικά, πέρα

από τα όρια του νομού, με την πεδιάδα της Ξάνθης. Η πεδιάδα της Χρυσούπολης αρδεύεται από το Νέστο και τους παραποτάμους του.

Ανάμεσα στο Παγγαίο και το Σύμβολο, στο νοτιοδυτικό άκρο του νομού, σχηματίζεται η κοιλάδα του Μαρμαρά, την οποία διαρρέει ο ομώνυμος ποταμός.

ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ο σημαντικότερος ποταμός του νομού είναι ο Νέστος, ένας από τους μεγαλύτερους της Ελλάδας, ο οποίος κατέρχεται από τη Βουλγαρία και διασχίζει το νομό Δράμας. Ο Νέστος καθορίζει τα όρια του νομού Καβάλας με το νομό της Ξάνθης, από την περιοχή του Δαφνώνα μέχρι τις εκβολές του. Εκβάλλει στο Αιγαίο με 2 βραχίονες. Στις εκβολές του σχηματίζεται ένα μεγάλο Δέλτα. Οι προσχώσεις του Νέστου αλλάζουν διαρκώς την ακτογραμμή, προεκτείνοντας τη χέρσο προς τη θάλασσα. Έτσι η απόσταση της Θάσου από την ξηρά μειώνεται συνεχώς.

ΑΚΤΕΣ

Η ακτογραμμή του νομού αρχίζει στα δυτικά κοντά στις εκβολές του Στρυμόνα και καταλήγει στα ανατολικά στις εκβολές του ανατολικού βραχίονα του Νέστου. Η ακτογραμμή στην περιοχή του Κόλπου Ορφανού δεν έχει εγκολπώσεις και διαγράφει μια μεγάλη καμπύλη μέχρι το Ακρωτήριο Βρασίδας μετά από το οποίο σχηματίζονται ο Όρμος Ελευθερών και η χερσόνησος Νέας Ηρακλείτσας. Στον μυλό του κόλπου βρίσκεται το λιμάνι της Καβάλας, μετά το οποίο η ακτή συνεχίζεται αμμόδης μέχρι τα ανατολικά της Νέας Καρβάλης, όπου αρχίζει το Δέλτα του Νέστου. Πριν από τις εκβολές του Νέστου σχηματίζεται ο Όρμος Κεραμωτής, έξω από τον οποίο βρίσκεται η νησίδα Θασοπούλα. Ο Κόλπος Καβάλας κλείνει με το Ακρωτήριο Αμμόδης.

ΔΑΣΗ

Τα δάση καλύπτουν 407.000 στρέμματα, δηλαδή το 19,3% της συνολικής έκτασης του νομού και αποτελούνται κυρίως από βελανιδιές, οξιές, πεύκα και έλατα. Τα δάση του νομού βρίσκονται στο Παγγαίο και το ανατολικό τμήμα του Όρους Σύμβολο και των Ορέων Λεκάνης.

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Στο νομό υπάρχουν αρκετές ιαματικές πηγές, από τις οποίες η πιο γνωστή είναι των Ελευθερών, στην κοινότητα Ακροποτάμου. Συνιστώνται για χρόνιους και οξείς ρευματισμούς, αρθρίτιδες και γυναικολογικές παθήσεις. Υπάρχουν σύγχρονα ξενοδοχεία με ιαματικές εγκαταστάσεις και οργανωμένα υδροθεραπευτήρια.

ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

Το έδαφος του νομού είναι κατά 69% ορεινό, κατά 20% ημιορεινό και μόνο κατά 11% πεδινό.

ΟΡΗ

Στη βορειοδυτική γωνία του νομού, στα σύνορα με τη Βουλγαρία, υψώνεται ο Όρβηλος με κορυφή την Αλή Μπουντούς (2.212 μ.). Η υψηλότερη κορυφή του Ορβήλου, η Βιρέν (2.915μ.) βρίσκεται μέσα στη Βουλγαρία. Άλλη κορυφή του Ορβήλου, στα όρια με το νομό Σερρών είναι η Μπούρα (1.888 μ.). (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς, σελ 317)

Το Φαλακρό όρος στο κέντρο του νομού με κορυφή τη Χιονότρυπα αποτελεί συνέχεια του Ορβήλου και δεσπόζει στα βόρεια της Δράμας. Άλλες κορυφές εκτός από τη Χιονότρυπα είναι : Άγιοι Θεόδωροι, Άγιο Πνεύμα, Νίκη, Γρανίτης, Μαύρος Λόγγος, Άγιος Γεώργιος, Σταυρός, Αϊντάς και άλλες ανώνυμες κορυφές.

Τα όρη της Βροντούς εμφανίζονται στο νομό Δράμας με τις κορυφές Μαύρο Βουνό, Σιδεροβούνι και Μαλιάγκα από την οποία χαμηλώνουν και κατεβαίνουν στην κοιλάδα του Νευροκοπίου.

ΠΕΔΙΑΔΕΣ

Η πεδιάδα της Δράμας περιβάλλεται δυτικά, βόρεια και ανατολικά από τα όρη Μενοίκιο, Φαλακρό και τα όρη της Λεκάνης, ενώ νότια καταλήγει ως το Παγγαίο. Η πεδιάδα της Δράμας αποστραγγίζεται από τον ποταμό Αγγίτη στον Στρυμόνα. Τμήματα της πεδινής αυτής περιοχής είναι στα νότια και ανατολικά η πεδιάδα του Δοξάτου και στα δυτικά η πεδιάδα της Προσοτσάνης.

Στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού, η κοιλάδα του Νευροκοπίου περιβάλλεται από τον Όρβηλο, τα όρη της Βροντούς και το Φαλακρό Όρος. Πρόκειται για μια πλατιά λεκάνη σε υψόμετρο 500 – 600 που επικοινωνεί βόρεια με τη Βουλγαρία και νότια με την πεδιάδα της Δράμας, με τη Διάβαση Καλαποτίου που σχηματίζεται μεταξύ Φαλακρού Όρους και Μενοικίου.

ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ

Το βόρειο ορεινό τμήμα του νομού αποστραγγίζεται από το Νέστο , που εισέρχεται από τη Βουλγαρία με την ονομασία Μέστα και εξέρχεται στο νομό Ξάνθης κοντά στο Παρανέστιο. Ο Νέστος εισέρχεται στο νομό από μια βαθιά κοιλάδα που έχει ανασκάψει ανάμεσα στον Όρβηλο και στη Δυτική Ροδόπη. Νοτιότερα διέρχεται ανάμεσα στη Δυτική

Ροδόπη και στο Φαλακρό Όρος και στη συνέχεια ανάμεσα στη Δυτική Ροδόπη και στα όρη της Λεκάνης. Κατά τη διαδρομή του μέσα στο νομό δέχεται αρκετούς παραποτάμους, σημαντικότεροι από τους οποίους είναι ο Δεσπάτης, ο Λειμώνας, το Αρκουδόρεμα, το Διαβολόρεμα και ένα δεύτερο Αρκουδόρεμα, όλοι αριστεροί παραπόταμοι, ενώ Πολύκαρπος είναι δεξιός παραπόταμος. Ο Νέστος ρέει γενικά σε δασώδη περιοχή.

Άλλος ένας σημαντικός ποταμός του νομού είναι ο Αγγίτης, παραπόταμος του Στρυμόνα, που πηγάζει από τις νοτιοδυτικές προσβάσεις του Φαλακρού Όρους. Διασχίζει την πεδιάδα της Δράμας συγκεντρώνοντας τα νερά της με διάφορους μικρούς παραποτάμους, όπως το ποτάμι της Δράμας. Η συγκέντρωση των νερών της Δράμας στον Αγγίτη γίνεται κυρίως με δύο τεχνητές και εγκλωβισμένες διώρυγες, του Δοξάτου και των Φιλίππων.

Στο ανατολικό τμήμα του νομού ο μικρός ποταμός Νταν συγκεντρώνει τα νερά από τα όρη της Λεκάνης και το ανατολικό τμήμα του Φαλακρού Όρους και χύνεται στον Ξηροπόταμο.

ΔΑΣΗ

Το 34% της συνολικής επιφάνειας του νομού της Δράμας καλύπτεται από δάση, δηλαδή τα δάση καλύπτουν 1.202.000 στρέμματα. Οι πλουσιότερες δασικές περιοχές βρίσκονται στα όρη της Ροδόπης, του Ορβήλου, του Μενοικίου και της κοιλάδας του Νέστου. Τα δάση αποτελούνται κυρίως από βελανιδιές (40%), οξιές (25%) και από έλατα, πεύκα και αγριοκαστανιές. Η περιφέρεια Καρά Ντερέ, όπου υπάρχουν δάση από κοκκινόκορμα έλατα, πεύκα και βελανιδιές παράγει εκλεκτή ξυλεία. Η εκμετάλλευσή τους όχι μόνο είναι περιορισμένη αλλά και πραγματοποιείται χωρίς σύστημα. Τα τελευταία, όμως, χρόνια ο τρόπος εκμετάλλευσης των δασών του νομού Δράμας έχει βελτιωθεί.

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Στο νομό της Δράμας υπάρχουν δύο ιαματικές πηγές (Ουζουντζά και Μπαγλαρατζή) με νερά κοκκινωπά στην κοινότητα Κάτω Βροντούς.

NOMOS ΞΑΝΘΗΣ

Το έδαφος του νομού είναι κατά 58,2% ορεινό, 32,4% πεδινό και 9,2% ημιορεινό.

ΟΡΗ

Το μεγαλύτερο υψόμετρο του νομού σημειώνεται στα σύνορα με τη Βουλγαρία, στην κορυφή Γυφτόκαστρο (1.827 μ).

ΠΕΔΙΑΔΕΣ

Όλο το νότιο τμήμα του νομού, από την περιοχή της Ξάνθης ως τα παράλια του Θρακικού Πελάγους αποτελείται από πεδινά εδάφη. Η πεδιάδα της Ξάνθης, η οποία ορίζεται ανατολικά από τη Λίμνη Βιστονίδα και τον ομώνυμο όρμο, δυτικά από τον ποταμό Νέστο και νότια από το Θρακικό Πέλαγος, καλύπτει σημαντικό τμήμα της επιφάνειας του νομού. Η πεδιάδα αυτή αποτελεί την ευφορότερη περιοχή ολόκληρης της Θράκης, λόγω της καλής άρδευσης.

ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ο κυριότερος ποταμός του νομού είναι ο Νέστος, ο οποίος πηγάζει στη Βουλγαρία, διαρρέει στην επαρχία Δράμας και εισέρχεται στα δυτικά του νομού Ξάνθης σχηματίζοντας μία κοιλάδα ανάμεσα στις ορεινές εκτάσεις της Δυτικής Ροδόπης και των Ορέων Λεκάνης. Ο Νέστος ρέει στα όρια του νομού Ξάνθης με το νομό Καβάλας πριν καταλήξει στο Θρακικό Πέλαγος, ανατολικά του Διαύλου της Θάσου. Στη Δυτική Ροδόπη πηγάζει ο ποταμός Ξάνθης, ο οποίος αφού δεχτεί τα νερά πολλών μικρότερων ποταμών και χειμάρρων, διέρχεται από την πόλη της Ξάνθης και εκβάλει στη Λίμνη Βιστωνίδα. Βορειοανατολικά του νομού ρέει ο ποταμός Κομψάτος με τους παραποτάμους του, ο οποίος έχει τις πηγές του επίσης στη Δυτική Ροδόπη, διαγράφει μικρό τμήμα των συνόρων Ξάνθης – Ροδόπης και εισέρχεται στην επαρχία Κομοτηνής.

ΑΚΤΟΓΡΑΦΙΑ

Ο νομός Ξάνθης έχει μικρή ακτογραμμή στο Θρακικό Πέλαγος. Η δυτική ακτογραμμή του αρχίζει στις εκβολές του Νέστου και συνεχίζεται μέχρι το ακρωτήριο Μπαλούστρα. Έπειτα στρέφεται προς τα βορειοανατολικά και σχηματίζει τον Όρμο Βιστονίδας (Πόρτο Λάγο) για να τερματιστεί στα σύνορα με το νομό Ροδόπης.

ΔΑΣΗ

Τα δάση καλύπτουν το 35,6% της επιφάνειας του νομού, δηλαδή 638.300 στρέμματα. Εκεί παρατηρούνται κυρίως πεύκα, βελανιδιές και οξιές.

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Οι αναγνωρισμένες ιαματικές πηγές του νομού είναι αυτές των Θερμών και της Γενισέας οι οποίες ενδείκνυνται κυρίως για τη θεραπεία ρευματισμών των κάτω άκρων και νευρίτιδων.

ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

Το 37,6% του εδάφους του νομού Ροδόπης είναι πεδινό, το 32,4% ημιορεινό και το 29,9% ορεινό.

ΟΡΗ

Το μεγαλύτερο υψόμετρο βρίσκεται στα βορειοδυτικά, κοντά στα σύνορα με τη Βουλγαρία, στο Παπίκιο Όρος (1.483). Άλλες αξιόλογες κορυφές στα σύνορα με τη Βουλγαρία είναι ο Παρατηρητής, ο Πυροβολητής, ο Φαντάρος, ο Τσολιάς, το Μεγάλο Λιβάδι και μία ανώνυμη και στα όρια με το νομό Έβρου η Σάпка, η Καλλιθέα και η Επτάδενδρος. Στο νοτιοανατολικό τμήμα του νομού βρίσκεται το Όρος Ίσμαρος.

ΠΕΔΙΑΔΕΣ

Πεδινά εδάφη καλύπτουν ολόκληρο το κεντρικό και νότιο τμήμα του νομού Ροδόπης. Η πεδιάδα της Κομοτηνής, η οποία είναι ιδιαίτερα εύφορη, βρίσκεται δυτικά από τη Λίμνη Βιστωνίδα και καλύπτει σημαντικό τμήμα του νομού.

ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ

Αρκετοί ποταμοί και παραπόταμοι οι οποίοι πηγάζουν στη Ροδόπη και εκβάλουν στο Θρακικό Πέλαγος διαρρέουν την πεδιάδα της Κομοτηνής. Στο νότιο τμήμα του νομού βρίσκεται η Λίμνη Μητρικού στην οποία καταλήγουν οι ποταμοί Μπόσμπος και Μπουκλουτζα. Στο δυτικό τμήμα βρίσκεται ο ποταμός Κομψατός, ο οποίος πηγάζει στη Δυτική Ροδόπη και εκβάλει στη Λίμνη Βιστωνίδα. Το κεντρικό και ανατολικό τμήμα του νομού αποστραγγίζουν οι ποταμοί Μπόσμπος, Φιλιούρι και τα ρεύματα Ακμάρ, Κόσαλου, Πάτερμος και Μπουκλουτζα.

ΑΚΤΟΓΡΑΦΙΑ

Ο νομός έχει σχετικά μικρή ακτογραμμή στο Θρακικό Πέλαγος. Αυτή αρχίζει δυτικά από τον όρμο Βιστονίας (Πόρτο Λάγο) και συνεχίζεται ως το ακρωτήριο Κουρουσμηλού όπου σχηματίζεται και λιμνοθάλασσα. Στις εκβολές των ποταμών Φιλιούρι και Μπόσμπος σχηματίζεται ο Όρμος Ανοιχτό. Η ακτογραμμή συνεχίζεται ομαλή προς τα ανατολικά –

νοτιοανατολικά και μέχρι τα όρια με το νομό Έβρου σχηματίζεται μόνο το ακρωτήριο Μαρώνια.

ΔΑΣΗ

Το 33,7% του εδάφους του νομού Ροδόπης καλύπτεται από δάση τα οποία αποτελούνται κυρίως από πεύκα, βελανιδιές και οξιές και βρίσκονται στο βόρειο και βορειοανατολικό τμήμα του, στην Ανατολική Ροδόπη.

ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ

Το 60,7% του εδάφους του νομού Έβρου είναι πεδινό, το 29,3% ημιορεινό ενώ το 10% ορεινό.

ΟΡΗ

Στα όρια του νομού με το νομό Ροδόπης υψώνονται από το Βορρά προς το Νότο οι κορυφές Μεγάλο Λιβάδι, Σίλο, Σάпка, Καλλιθέα και Επτάδενδρος. Στα βορειοδυτικά σύνορα με τη Βουλγαρία υψώνονται χαμηλότερα όρη, όπως ο Σκοπός. Τα όρη αυτά συναντώνται με το νομό Ροδόπης στο Βορρά, ενώ νότια και νοτιοανατολικά καταλήγουν, σχηματίζοντας λόφους ηφαιστειογενούς προέλευσης, στις επαρχίες Σουφλίου και Αλεξανδρούπολης. Στο εσωτερικό του νομού προχωρώντας προς τη μεγάλη κοιλάδα του Έβρου εμφανίζονται οι κορυφές Αντάς, στο κεντρικό τμήμα του και νοτιότερα, Μπουκατέ, Κάψαλο, Δερβένι και άλλες. Στο βόρειο τμήμα του νομού Έβρου βρίσκεται η πεδιάδα Ορεστιάδας – Διδυμοτείχου, η οποία συνεχίζεται και νότια του Διδυμοτείχου, παράλληλα με την κοιλάδα του Έβρου, η οποία προχωρώντας προς Νότο διευρύνεται και σχηματίζει τη μικρότερη πεδιάδα της Αλεξανδρούπολης. (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς, σελ 25)

ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ο νομός αποστραγγίζεται από το ποτάμιο σύστημα του Έβρου που εισέρχεται στο ελληνικό έδαφος από τη Βουλγαρία. Σημαντικότερος παραπόταμός του στο νομό είναι ο Άρδας που πηγάζει από το Κουσλάρ. Η περιοχή της συμβολής του Άρδα με τον Έβρο είναι γνωστή ως Τρίγωνο του Καραγάτς, επειδή στο χωριό Μαράσια ο Έβρος εγκαταλείπει τα ελληνοτουρκικά σύνορα, εισέρχεται στο τουρκικό έδαφος και κάμπτεται ανατολικά της τουρκικής πόλης Καραγάτς για να επανέλθει πάλι στα ελληνοτουρκικά σύνορα νοτιότερα στην περιοχή της Νέας Βύσσας. Ο Έβρος εκβάλλει με δύο βραχίονες στον ανοιχτό κόλπο του

Αίνου, σχηματίζοντας ένα μεγάλο λιμνοβαλτώδες Δέλτα που περιλαμβάνει το Έλος του Όφεως και τις λίμνες Δράκοντα, Αβγανών, Νυμφών και Παλουκίων.

Εκτός από τον Άρδα, ο Έβρος δέχεται στην περιοχή του νομού τα νερά και άλλων παραπόταμων, όπως είναι το Γουρουνόρρεμα, ο Ερυθροπόταμος που διέρχεται από το Διδυμότειχο, το Διαβολόρρεμα, ο Καμηλοπόταμος, το Μεγάλο Ρέμα και άλλοι μικρότεροι. Στα όρια με το νομό Ροδόπης, το ρέμα Σαπλή εκβάλλει στον ανοιχτό όρμο της Μαρώνας.

Το Γκιαούρ Αντάς, στο Δέλτα του Έβρου έχει τη μορφή ενός ποτάμιου νησιού ανάμεσα στους δύο βραχίονες του ποταμού. Η τουρκική ονομασία του σημαίνει νησί των Απίστων. Στο νότιο άκρο του σχηματίζονται τέσσερις μικρές λιμνοθάλασσες που χρησιμοποιούνται ως ιχθυοτροφεία.

Το Γκιαούρ Αντάς είναι ένας από τους σπανιότερους βιότοπους της Ευρώπης, πολύ πλούσιος σε υδρόβια πτηνά και εξαιρετική περιοχή κυνηγιού. Τα αποξηραντικά, όμως, έργα που έγιναν στην περιοχή έχουν διαταράξει την ισορροπία του βιότοπου και σε συνδυασμό με τη ρύπανση του Δέλτα παρουσιάζεται σοβαρός κίνδυνος για τα πτηνά.

ΑΚΤΟΓΡΑΦΙΑ

Οι ακτές του νομού Έβρου αρχίζουν δυτικά από τις εκβολές του χειμάρρου Σαπλή. Τα όρια με το νομό Ροδόπης τέμνουν τον Όρμο της Μαρώνας, ενώ η ακτογραμμή προχωρεί στα ανατολικά χωρίς λιμάνια. Το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, που βρίσκεται στο μέσο περίπου της ακτογραμμής του νομού προστατεύεται με μεγάλους λιμενοβραχίονες.

ΔΑΣΗ

Το 28,7% της συνολικής έκτασης του νομού Έβρου, δηλαδή 1.220.000 στρέμματα, καλύπτεται από δάση τα οποία παρέχουν σημαντικές ποσότητες ξυλείας και άλλων δασικών προϊόντων. Σε ολόκληρο σχεδόν το νομό εκτός από την κοιλάδα του Έβρου και την πεδιάδα Διδυμοτείχου – Ορεστιάδας βρίσκονται δασικές εκτάσεις. Η μεγαλύτερη είναι το δάσος του Δερείου το οποίο αποτελείται από βελανιδιές και οξιές. Παρά, όμως, τον τεράστιο δασικό πλούτο του νομού, εξαιτίας της έλλειψης δασικών δρόμων αυτός μένει ανεκμετάλλευτος.

ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Τέσσερις σημαντικές ιαματικές πηγές υπάρχουν στο νομό Έβρου από τις οποίες μόνο οι δύο είναι αναγνωρισμένες : της κοινότητας Λουτρού Αλεξανδρούπολης η οποία διαθέτει σύγχρονο λουτροθεραπευτήριο και ενδείκνυται για παθήσεις νεφρών και χολής, ρευματοπάθειες και νευραλγίες και αυτή στα Θέρμα της Σαμοθράκης.

3.2 Κλιματολογικές συνθήκες στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Σε ότι αφορά το αβιοτικό στοιχείο το κλίμα, η εποχή και ο καιρός επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό το περιβάλλον. Το κλίμα αναφέρεται στις γενικές ατμοσφαιρικές συνθήκες που επικρατούν στη διάρκεια του χρόνου, σε μία περιοχή μεγάλης έκτασης και συνίσταται από τη θερμοκρασία, την υγρασία και τις βροχοπτώσεις. (Emberlin, 1996)

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης το κλίμα χαρακτηρίζεται στην παράκτια λωρίδα του ως Μεσογειακό και στην υπόλοιπη περιοχή ως Μεσευρωπαϊκό.

Το μεγάλο ετήσιο θερμομετρικό εύρος του (άνω των 200 C) , οι πολύ χαμηλές θερμοκρασίες της ψυχρής εποχής, οι συχνοί παγετοί, οι συχνές χιονοπτώσεις και η ομοιόμορφη κατανομή της βροχής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, είναι μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά του Μεσευρωπαϊκού κλίματος.

Η μέση ετήσια θερμοκρασία, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Μ.Υ., κυμαίνεται μεταξύ 14° C και 16° C, η μέση ετήσια θερμοκρασία των ψυχρότερων μηνών (Ιανουάριος – Φεβρουάριος) μεταξύ 4° και 6°C ενώ εκείνη των θερμότερων μηνών (Ιούλιος – Αύγουστος) μεταξύ 24° C και 26° C.

Οι θερμοκρασιακές διαφορές μεταξύ των πέντε νομών της Περιφέρειας είναι μικρές. Παρουσιάζεται μία θερμοκρασιακή ομοιομορφία στην κατανομή των μηνιαίων θερμοκρασιών, με την περιοχή της Δράμας να παρουσιάζει σχετικά θερμότερο καιρό από τις άλλες εφ' όσον κατά τους περισσότερους μήνες είναι αυξημένη συγκριτικά με αυτές των άλλων περιοχών. Ο χειμώνας είναι δριμύτερος στους νομούς Έβρου, Ξάνθης και Ροδόπης σε σχέση με τους νομούς Δράμας και Καβάλας.

Στην παράκτια περιοχή της περιφέρειας όπου το κλίμα χαρακτηρίζεται ως Μεσογειακό, οι αίθριες μέρες κυμαίνονται περίπου στις 120, ενώ στην υπόλοιπη χώρα, όπου επικρατεί το Μεσευρωπαϊκό κλίμα, δεν ξεπερνούν τις 100 μέρες.

Οι βροχοπτώσεις στις παράκτιες και νότιες περιοχές της Περιφέρειας εμφανίζουν μέσο ετήσιο ύψος μεταξύ 400 – 600 mm, ενώ στα ορεινά το μέσο ετήσιο ύψος βροχής ξεπερνάει τα 1000mm. Συγκεκριμένα η περιοχή της Χρυσούπολης στο Ν. Καβάλας εμφανίζει πολύ μικρές τιμές σε σύγκριση με άλλες περιοχές, ενώ της Ξάνθης πολύ μεγαλύτερες.

Ειδικότερα το κλίμα στους βιότοπους και τις λιμνοθάλασσες της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης παρουσιάζεται αναλυτικά για κάθε υποπεριοχή παρακάτω. Σ' αυτές τις περιοχές κοινό χαρακτηριστικό αποτελεί η εμφάνιση ελώδους περιβάλλοντος. Τα βαλτώδη εδάφη και οι υγροτοπικοί βλάστηση δημιουργούν συνθήκες για συγκέντρωση κουνουπιών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

ΔΕΛΤΑ ΤΟΥ ΕΒΡΟΥ : Ο ψυχρότερος μήνας στο Δέλτα του Έβρου είναι ο Ιανουάριος με μέση θερμοκρασία $1,4^{\circ}\text{C}$ και ο θερμότερος ο Αύγουστος με μέση θερμοκρασία $30,6^{\circ}\text{C}$.

ΛΙΜΝΗ ΜΗΤΡΙΚΟΥ : Στην περιοχή της Λίμνης Μητρικού το κλίμα είναι ενδιάμεσο μεταξύ Μεσογειακού και Μεσευρωπαϊκού. Χιόνι πέφτει συχνά το Δεκέμβριο και τον Ιανουάριο, ενώ οι παγετοί αρχίζουν τον Οκτώβριο και τελειώνουν το Μάρτιο.

ΛΙΜΝΗ ΒΙΣΤΩΝΙΔΑ : Το κλίμα στη Λίμνη Βιστωνίδα μπορεί να χαρακτηριστεί ως μέσο – μεσογειακό. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται στους 15°C . Η μέση μέγιστη είναι 20°C , ενώ η μέση ελάχιστη 10°C .

ΔΕΛΤΑ ΝΕΣΤΟΥ : Το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται από βροχερό και ήπιο χειμώνα και από θερμό και ξηρό καλοκαίρι. Οι μέσες μηνιαίες θερμοκρασίες παραμένουν πάνω από το 0 αλλά Δε συμβαίνει το ίδιο και με τις μέσες ημερήσιες θερμοκρασίες. Από το τέλος Νοεμβρίου μέχρι τις αρχές Απριλίου υπάρχουν μέρες που η θερμοκρασία πέφτει κάτω από το 0.

4^Ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

4.1 Αξιοθέατα των νομών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΧΘΕΣ

Ένα είναι βέβαιο. Ότι οι τουρίστες που επισκέπτονται την πόλη της Καβάλας κάνουν πολλούς περιπάτους στην παλιά πόλη. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 6,7,8,9,10,11) Με το βήμα αργό και σταματώντας κάθε τόσο. Και αυτό συμβαίνει γιατί δεν μπορεί κανένας να προσπεράσει τόσες εποχές σαν τυπικός παρατηρητής.

Οι δρόμοι είναι πλακόστρωτοι, τα σπίτια παλιά με αρχιτεκτονικές κόσμων διαφορετικών σε αρμονία συνδυασμών. Εκεί και η Ανατολή με το Ιμαρέτ, το μουσουλμανικό οικοδόμημα του Μεχμέτ Άλη, ιδρυτή της τελευταίας Αιγυπτιακής Δυναστείας. Το μεσημεράκι, την ώρα που η ζωή κινείται δυναμικά αλλά πάντα με σεβασμό και προσαρμογή στο περιβάλλον η περιοχή της Παναγίας σφύζει από κόσμο που πηγαινοέρχεται στα μαγαζιά για τις καθημερινές ασχολίες.

Αφού οι επισκέπτες περάσουν από το Φάρο φτάνουν στο Κάστρο απ' όπου μπορούν να θαυμάσουν την ομορφιά της πόλης βλέποντάς την πανοραμικά. Στο εσωτερικό του Κάστρου υπάρχει αναψυκτήριο, όπου μπορούν να ξεκουραστούν και να ξεδιψάσουν οι τουρίστες, ένας πύργος, υπόγειες φυλακές που χρησιμοποιούνταν κατά τα αρχαία χρόνια και μια εξέδρα πάνω στην οποία πραγματοποιούνται κάθε χρόνο πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως χοροί και συναυλίες. Όσοι επισκέπτονται το Κάστρο νιώθουν υποστηρικτές των επάλξεων του και δέος, αφού βρίσκονται σε έναν χώρο όπου παλιότερα υπήρχε αρχαιολογικός ναός της Θεάς Αθηνάς.

Στο γυρισμό, λίγο πιο κάτω από το Ιμαρέτ, υπάρχουν πολυάριθμες ταβέρνες με παραδοσιακά εδέσματα στις οποίες οι επισκέπτες μπορούν να γευτούν πλούσια ποικιλία κυρίως από θαλασσινά καθώς και άλλες τοπικές συνταγές. Έπειτα διασχίζοντας τα γραφικά δρομάκια της περιοχής φτάνουν στις περίφημες Καμάρες, το Υδραγωγείο του 1550, πόρτα που βγάζει στο 1997 αφού εκεί τελειώνει η παλιά και αρχίζει η σύγχρονη πόλη.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η ζωή της Καβάλας βρίσκεται στο κέντρο της, όπου υπάρχει ο Δημοτικός Κήπος και το Ηρώο, η άσβηστη ιστορική της μνήμη. Στην πλατεία του Καπνεργάτη υπάρχει το επιβλητικό κτίριο της παλιάς Καπναποθήκης με τα μεγάλα παράθυρα και την περίτεχνη αρχιτεκτονική διακόσμηση. Ο προηγούμενος αιώνας παρών, μέσα από οικοδομήματα που μαρτυρούν πολιτισμό και αρχοντιά. Το Δημαρχείο, η Δημοτική Βιβλιοθήκη, το Κτίριο της Εφορίας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και το Δημοτικό Μουσείο, αξίζει να θαυμαστούν και να φωτογραφηθούν συλλεκτικά. Όλα όσα βρίσκονται στην καρδιά της σύγχρονης πόλης με προσεγμένη διαμόρφωση, πεζοδρομήσεις και ωραίους δρόμους με οδηγούν στην παραλία με τα φοινικόδενδρα και το λιμάνι.

Κάτω στο λιμάνι, που η γνώμη των ειδικών λέει ότι είναι ιδανικό για προορισμό κρουαζιέρας, η Καβάλα ζει στους ρυθμούς της αγοράς και της δουλειάς. Σιγά – σιγά, όμως, και όσο περνά η ώρα χαλαρώνει στα υπαίθρια καφενεία και τα κεντράκια με το ούζο και τους μεζέδες. Από εκεί κοιτώντας ψηλά, βλέπει κανείς την Παναγία, το Κάστρο και την Παλιά Πόλη. Μία μικρή βόλτα στο λιμενοβραχίονα που αράζουν τα τουριστικά σκάφη απλώνει το βλέμμα στις συνεχόμενες παραλίες με τα μικρά χωριουδάκια.

Στα στενά του Αγίου Νικολάου, δίπλα στην κεντρική πλατεία, υπάρχουν εμπορικά μαγαζάκια τα οποία δίνουν χρώμα άλλης εποχής στην Καβάλα. Τα σύγχρονα και μεγάλα εμπορικά καταστήματα βρίσκονται από την άλλη μεριά της πόλης ανάμεσα στις οδούς Ομονοίας και Βενιζέλου. Τις δύο αυτές αγορές ενώνει το κτίριο της Δημοτικής Αγοράς. Εκεί γίνονται τα καθημερινά ψώνια των κατοίκων κυρίως στα είδη διατροφής. Καθαριότητα, ποικιλία και φρεσκάδα είναι τα χαρακτηριστικά της. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 12,13,14,15,16)

Όσον αφορά τα Μουσεία υπάρχουν δύο τα οποία βρίσκονται στο κέντρο της πόλης, το Αρχαιολογικό και το Δημοτικό. Το Αρχαιολογικό φιλοξενείται σε μεγάλο, σύγχρονο κτίριο, φωτεινό, με πρόσοψη στη θάλασσα. Το Δημοτικό αντίθετα φιλοξενείται σε νεοκλασικό αρχοντικό του περασμένου αιώνα. Στον ίδιο χώρο υπάρχει και το Ιστορικό Αρχείο της Καβάλας, το μεγάλο Βιβλίο της νεότερης ιστορίας της.

Οι τουρίστες επισκέπτονται και τις εκκλησίες, μέσα στις οποίες ζωντανεύει η χριστιανική παράδοση. Με την υποβλητική Βυζαντινή αρχιτεκτονική και την με σεβασμό αγιογράφιση αξίζει η επίσκεψη σε όλες, με προτεραιότητα στον Αη – Γιάννη, την παλιότερη της πόλης, τη Μητρόπολη του Αγίου Παύλου και την Παναγία στην άκρη της παλιάς πόλης.

Η ΦΥΣΗ

ΚΕΡΑΜΩΤΗ – ΔΕΛΤΑ ΝΕΣΤΟΥ: Η περιοχή αποτελεί ένα τοπίο μοναδικής φυσικής ομορφιάς με τεράστιο οικολογικό ενδιαφέρον. Αποτελεί έναν υδροβιότοπο με σπάνια είδη φυτών και πτηνών και πολλά ιχθυοτροφία. Εκεί μπορεί εύκολα να συνδυαστεί η οικολογία και η περιπέτεια πλέοντας στον ποταμό με κανόε – καγιάκ. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 17,18,19)

ΠΑΓΓΑΙΟ: Οι επισκέπτες της Καβάλας έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε άμεση επαφή με την ορεινή φύση και το δάσος. Το Παγγαίο με ύψος 1957 μέτρα, είναι γνωστό από την αρχαιότητα για τα πλούσια χρυσορυχεία του. Το βουνό είναι φιλόξενο για τον επισκέπτη και προσφέρεται για εξερεύνηση και πεζοπορία. Εκεί μπορεί κανείς να παρατηρήσει μικρά ζώα και ποικιλία φυτών και πουλιών, που έχουν εκεί το βασίλειό τους. Εκτός, όμως, από τους απλούς φυσιολάτρες μπορούν να χαρούν το βουνό ορειβάτες και σκιέρ. Το Παγγαίο διαθέτει οργανωμένα καταφύγια, ενώ σε ύψος 1760 μέτρων, στην κοιλάδα του Ορφέα υπάρχει σύγχρονο χιονοδρομικό κέντρο.

Στο Παγγαίο βρίσκεται και το επιβλητικό βυζαντινό μοναστήρι της Εικοσιφοίνισσας με τα 150 κελιά και τις μεγάλες αυλές του. Η Μονή αυτή αποτελεί μοναδικό θρησκευτικό και εθνικό κέντρο της Μακεδονίας, με πολλές και σπάνιες εικόνες και βαρύτιμες δωρεές. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 20)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Μόλις 15 χλμ έξω από την Καβάλα ζωντανεύει η ιστορία των Φιλίππων. Το όνομα το παίρνουν από το βασιλιά Φίλιππο το Έ, πατέρα του Μ. Αλεξάνδρου. Η περιοχή αυτή αποτελούσε μεγάλο και σπουδαίο κέντρο λόγω της εύφορης γης και των μεταλλίων χρυσού που άκμασε τον 4^ο και 3^ο αιώνα π. Χ. αλλά και στη Ρωμαϊκή εποχή.

Στους Φιλίππους (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 22) συναντιόνται τρεις κόσμοι: ο αρχαίος Ελληνικός, ο Ρωμαϊκός και ο Βυζαντινός – Χριστιανικός. Εκεί είναι εγκατεστημένο το μεγάλο αρχαίο θέατρο (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 21) για τις παραστάσεις των μεγάλων ποιητών, τα τείχη και το Ρωμαϊκό Forum. Εκεί και η παλαίστρα καθώς, η εμπορική αγορά, η Ρωμαϊκή δεξαμενή που θεωρείται και η φυλακή του Αποστόλου Παύλου, καθώς και οι δυο παλαιοχριστιανικές εκκλησίες, τα πιο σημαντικά Βυζαντινά μνημεία.

Στο αρχαιολογικό Μουσείο Φιλίππων βρίσκονται τα ευρήματα του 5.000 π. Χ. από τον προϊστορικό οικισμό Ντικίλι – Τας, καθώς και μνημεία και γλυπτά αρχαιοελληνικής, ρωμαϊκής και παλαιοχριστιανικής εποχής, ένας τεράστιος ιστορικός πλούτος.

ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ ΚΑΒΑΛΑΣ

Στο διεθνή χώρο παρατηρείται μεγάλη ζήτηση για θεραπευτικό τουρισμό που προκαλείται από παράγοντες, όπως είναι η στροφή της ιατρικής σε πλέον φυσικούς τρόπους θεραπείας, η αναγνώριση των ατόμων της λεγόμενης τρίτης ηλικίας σαν σημαντικού τουριστικού και οικονομικού παράγοντα, η πρόληψη ασθενειών.

Υπάρχουν 76 αναγνωρισμένες από το Κράτος ιαματικές πηγές και 15 από αυτές έχουν χαρακτηριστεί τουριστικής σημασίας. Στις τελευταίες είναι ενταγμένα και τα λουτρά Ελευθερών στην Καβάλα, σημαντικός φυσικός πλούτος, απaráμιλλης ομορφιάς και θεραπευτικών ιδιοτήτων.

Η κατάσταση που επικρατούσε στα λουτρά είναι λίγο πολύ γνωστή σε όλους. Κτιριακές επεκτάσεις διαφόρων εποχών, άναρχη κτιριακή διασπορά, απουσία στοιχειωδών ανέσεων. Όλα αυτά σε συνδυασμό με την περίσσεια φροντίδα του περιβάλλοντος χώρου παρουσίαζαν στον επισκέπτη αισθητική στρατοπέδου. Παρ' όλα αυτά κατά την καλοκαιρινή περίοδο και για διάστημα τουλάχιστον δύο μηνών λειτουργούσαν με πληρότητα 100 %. Η δυναμικότητά τους ήταν περίπου 300 κλίνες, οι ξένοι επισκέπτες, όμως, δεν υπερέβαιναν τον αριθμό των 40 ατόμων το καλοκαίρι.

Τα τελευταία χρόνια στα ιαματικά λουτρά Ελευθερών έγιναν σημαντικά έργα. Ανεγέρθηκε ξενοδοχειακή μονάδα 150 κλινών και ανακαινίστηκε το υδροθεραπευτήριο. Η περιοχή, συγκεντρώνοντας όλες τις βασικές προϋποθέσεις της ιδανικής λουτρόπολης, δηλαδή ήσυχη τοποθεσία σε απείραχτο φυσικό περιβάλλον, καλές κλιματικές συνθήκες, ηρεμία, μακριά από αυτοκινητόδρομο αξιοποιήθηκε για να προσφέρει στους επισκέπτες της άνεση, δυνατότητες αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου, διασκέδαση, σύγχρονο θεραπευτικό εξοπλισμό και ευγενικό και ευχάριστο ιατρικό και βοηθητικό προσωπικό.

Η ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

Η Καβάλα από άποψη νυχτερινής ζωής δεν έχει εξελιχτεί όσο θα έπρεπε. Καφετέριες υπάρχουν κοντά στο λιμάνι καθώς και στο Εμπορικό Κέντρο το οποίο δημιουργήθηκε τα τελευταία χρόνια οι οποίες σφύζουν από ζωή. Οι εναλλακτικές λύσεις, όμως, στον τομέα της διασκέδασης, ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, είναι περιορισμένες αφού οι νέοι αναγκάζονται να κάνουν χιλιόμετρα έτσι ώστε να φτάσουν στο πιο κοντινό νυχτερινό κέντρο, που βρίσκεται στην Πέραμο. Όσες προσπάθειες και αν έχουν γίνει αποτυγχάνουν εξαιτίας της ηχορύπανσης που προκαλούν τα μαγαζιά αυτά. Το χειμώνα βέβαια τα πράγματα είναι

καλύτερα, αφού υπάρχουν στο κέντρο της πόλης της Καβάλας αρκετά clubs, μπουζούκια, ρεμπετάδικα και μουσικά μεζεδοπωλεία.

Επομένως θα πρέπει να βρεθούν κατάλληλοι χώροι, μακριά από κατοικημένες περιοχές στους οποίους να χτιστούν τέτοια κέντρα διασκέδασης έτσι ώστε να μην προκαλούν προβλήματα. Η Καβάλα είναι μια πόλη η οποία έχει πολύ τουρισμό και οφείλει να κάνει προσπάθειες για βελτίωση στον τομέα αυτόν που υστερεί.

ΘΑΣΟΣ

Η Θάσος αποτελεί τον κύριο τουριστικό πόλο έλξης της Περιφέρειας. Από τα μεγαλύτερα νησιά της χώρας, βρίσκεται στον κόλπο της Καβάλας, στο βόρειο τμήμα του Αιγαίου Πελάγους.

Η συνολική έκταση του νησιού είναι 383,672 km αποτελώντας 2,71% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Το μήκος των ακτών του νησιού ανέρχεται στα 116km. Απέχει από την Καβάλα 12 ναυτιλιακά μίλια και την Κεραμωτή 8.

Το ΒΑ τμήμα του νησιού είναι ορεινό, με πευκοδάση, απόκρημνες ακρογιαλιές και απότομες καταπράσινες χαράδρες, σε αντίθεση με τη ΝΔ πλευρά του νησιού που είναι πιο επίπεδη, καλυμμένη από ελαιώνες. Εκεί βρίσκονται και οι περισσότεροι οικισμοί του νησιού.

Πρωτεύουσα του νησιού είναι ο Λιμένας, ο οποίος είναι χτισμένος στη θέση της αρχαίας πόλης. Τουριστικό ενδιαφέρον προκαλούν τα Τείχη που περιστοιχίζουν ολόκληρη την αρχαία πόλη, η Ακρόπολη, το Αρχαίο Θέατρο, η Αρχαία Αγορά, το παλιό λιμάνι, ο Ναός του Πυθίου Απόλλωνα, το Χορηγικό Μνημείο. Τα κτίσματα του 7^{ου} π. Χ. αιώνα μαζί με τα αρχαία λατομεία αποτελούν απόδειξη ότι το θασίτικο μάρμαρο ήταν ανέκαθεν κατάλληλο για αρχιτεκτονικές και γλυπτικές κατασκευές.

Στη Θάσο συναντά κανείς παραθαλάσσια αλλά και ορεινά χωριά. Κοντά στη θάλασσα βρίσκονται α Λιμενάρια, ο Πότός, το Πευκάρι, η Αλυκή, ο Άγιος Ιωάννης κ.α ενώ στα ορεινά ο Πρίνος, η Παναγία, ο Θεολόγος όπου τα σπίτια διατηρούν την παραδοσιακή μορφή.

ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

Η Δράμα είναι χτισμένη στους πρόποδες του Φαλακρού, μέσα σε μια καταπράσινη περιοχή και φημίζεται για τα πολλά νερά που αναβλύζουν από κάθε γωνιά της, δημιουργώντας μικρούς μοναδικούς βιότοπους. Τα αρχαιολογικά ευρήματα από τους κλασικούς χρόνους, οι βυζαντινές εκκλησιές, το κάστρο, τα νεοκλασικά αρχοντικά της, τα ιστορικά καπνομάγαζα, οι μύλοι και οι γραφικές γειτονιές, συνθέτουν το σκηνικό μιας πόλης

σημαντικής στο πέρασμα του χρόνου. Μιας πόλης με έντονη φυσιογνωμία και ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 23,24,25)

Το βράδυ, η Δράμα ζει και διασκεδάζει σε πάμπολλα μικρά, ζεστά στέκια, ταβερνάκια, ουζάδικα, τρώγοντας και τραγουδώντας με ρεμπέτικες κομπανίες ή χορεύοντας σε μπαράκια.

ΣΠΗΛΑΙΑ

Το σπήλαιο του Μααρά, το οποίο ανακαλύφθηκε το Σεπτέμβριο του 1978 από ομάδα Ελλήνων και Γάλλων σπηλαιολόγων και βρίσκεται στην περιοχή των Κοκκινογείων, 20 χλμ από τη Δράμα. Η οροφή του είναι γεμάτη σταλακτίτες, από τους οποίους ορισμένοι έχουν διάμετρο 2μ. και φτάνουν μέχρι την επιφάνεια του νερού. Οι έντονοι και πανέμορφοι χρωματισμοί τους οφείλονται στην ύπαρξη μεταλλευμάτων.

METABYZANTINEΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Ο Νομός Δράμας διαθέτει πολλές μεταβυζαντινές εκκλησίες. Οι περισσότερες από αυτές βρίσκονται στα δυτικά του νομού και συγκεκριμένα στους δήμους Κ. Νευροκοπίου (15 εκκλησίες) και στο δήμο Προσοτσάνης (9).

ΜΝΗΜΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης – Αλεξανδρούπολης, ξεπροβάλουν οι πανέμορφοι πετρόχτιστοι σταθμοί και τα συμπληρωματικά κτίρια και εγκαταστάσεις για τη λειτουργία της γραμμής. Πρόκειται για μια ενδιαφέρουσα διαδρομή με έντονες εναλλαγές τοπίου καθώς διέρχεται από πεδινές και απόκρημνες ορεινές διαβάσεις.. σε μεγάλο μήκος η διαδρομή είναι παραποτάμια.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Το Δοξάτο, μία περιοχή ΝΑ της Δράμας, είναι ένας ιδιαίτερος τόπος γλεντιού και κεφιού με πολλές νεοκλασικές κατοικίες, που απηχούν τον πλούτο τον οποίον προσκόμιζε στους κατοίκους της περιοχής η επεξεργασία καπνού. Σε απόσταση 3 χλμ. στους πρόποδες του βουνού Κουσλάρη, βρίσκονται οι πηγές Μπουνάρ – Μπασί, ένα κομμάτι παραδείσου, με άφθονα νερά και πελώρια δένδρα. Το Δοξάτο, η Προσοτσάνη, η Χωτιστή, η Κάτω Βροντού, το Παρανέστι είναι μερικοί από τους πανέμορφους γραφικούς οικισμούς του νομού που

προσελκύουν τους τουρίστες. Ιδιαίτερα το Παγονέρι και το Πειθώρι έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί οικισμοί οι οποίοι διαθέτουν πολλά κτίρια μακεδονικού ρυθμού.

ΦΑΛΑΚΡΟ

Το Φαλακρό, το οποίο απέχει 43 χλμ από τη Δράμα, είναι ένα ορεινό συγκρότημα με εκτεταμένα αλπικά τοπία και ένα τεράστιο βραχώδες αμφιθέατρο. Οι ορθοπλαγιές του αποτελούν τον ιδανικότερο τόπο για την αναρριχητική δραστηριότητα. Στις κορυφές του και σε ύψος 1.750 – 2.000 μ., λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο με τρεις χιονοδρομικούς αναβατήρες και μία πίστα δρόμων αντοχής 5.000 μ. προγραμματίζεται η δημιουργία 3 νέων αναβατήρων που θα διευκολύνουν την εξυπηρέτηση των εκδρομέων. Το Φαλακρό αποτελεί ένα από τα ιδανικότερα μέρη για σκι ακόμα και για αυτούς που δε γνωρίζουν, αφού διαθέτει έμπειρους δασκάλους οι οποίοι είναι πρόθυμοι να βοηθήσουν. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 26)

Οι εκδρομείς έχουν τη δυνατότητα να γευματίσουν στο εστιατόριο του χιονοδρομικού κέντρου δίπλα στο τζάκι και να διανυκτερεύσουν σε δωμάτια με κεντρική θέρμανση και ντους.

ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

Η ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ

Σήμερα η παλιά πόλη αποτελεί ένα στολίδι για ολόκληρο το νομό. Είναι χτισμένη πάνω σε ύψωμα, κρατώντας της παραδοσιακή μορφή της, δίνοντας της δυνατότητα τόσο στους επισκέπτες όσο και στους ίδιους τους κατοίκους της να μεταφέρονται στο παρελθόν κάθε φορά που περπατάνε στα σοκάκια της. Η παλιά πόλη είναι ένας από τους μεγαλύτερους παραδοσιακούς οικισμούς της χώρας μας, ο οποίος έχει μείνει ανεπηρέαστος από τη φθορά του χρόνου και διατηρεί την αρχοντιά και τη μεγαλοπρέπειά του.

Τα αξιοθέατά της είναι το Λαογραφικό Μουσείο όπου μπορούν οι επισκέπτες να δουν τη λατέρνα, το γραμμόφωνο, τα οικιακά σκεύη, τα υφαντά και κεντητά, τα γεωργικά εργαλεία και τις θρακιώτικες στολές.

Λίγο πιο πάνω από το Λαογραφικό Μουσείο βρίσκεται η εκκλησία της Μητροπόλεως χτισμένη στην ομώνυμη πλατεία της, η οποία έχει πολύ ωραίο εσωτερικό διάκοσμο και εντυπωσιακό καμπαναριό, καθώς και το Μητροπολιτικό Μέγαρο, ένα διώροφο κτίριο το οποίο χρησιμοποιείται ως γραφείο του Μητροπολίτη Ξάνθης. Επίσης, στην πλατεία Μητροπόλεως βρίσκεται και το Στάλιο Νηπιαγωγείο, το οποίο ιδρύθηκε από τον Στάλιο έναν

από τους μεγαλύτερους καπνεμπόρους και οικονομικά ισχυρούς πολίτες της Ξάνθης. Παράλληλα στην πλατεία Ματσίνη είναι εγκατεστημένο το Δημαρχείο της Ξάνθης το οποίο χτίστηκε το 1830 από τον Εβραίο καπνέμπορο Μωϋσή ο οποίος ακριβώς δίπλα από αυτό έχτισε και το χάνι, ένα διώροφο κτίριο με υπόγειο χώρο.

Η εκκλησία του Ακάθιστου Ύμνου, η οποία είναι πολύ παλιά αξίζει την επίσκεψη των τουριστών. Χτίστηκε επί τουρκοκρατίας και περιέχει εικόνες και κειμήλια μεγάλης ιστορικής αξίας. Έχει πολύ ωραία αυλή και περιστοιχίζεται από ωραία σπίτια.

Πανέμορφο είναι ακόμα και το αρχιτεκτόνημα της Δημοτικής Πινακοθήκης , πρόσφατα συντηρημένο με σεβασμό και μεράκι.

Η ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ

Η σημερινή Ξάνθη φημίζεται για την αγορά της και τη μεγάλη ποικιλία προϊόντων που διαθέτει. Το πλήθος των μαγαζιών της είναι συγκεντρωμένο στο κέντρο της και δίνουν την ευκαιρία στους κατοίκους αλλά και στους επισκέπτες της να πραγματοποιήσουν αγορές σε πολύ λογικές τιμές.

- Εμπορικά Κέντρα : η πόλη έχει πέντε σύγχρονα εμπορικά κέντρα τα οποία διαθέτουν μπουτίκ ρούχων, διάσημες μάρκες, υποδηματοποιεία και πολλά άλλα μαγαζιά τα οποία μπορούν να ικανοποιήσουν κάθε ανάγκη των καταναλωτών.
- Λοιπά καταστήματα : εκτός από τα εμπορικά κέντρα, η Ξανθιώτικη αγορά διαθέτει πληθώρα καταστημάτων στους κεντρικούς και παράπλευρους δρόμους της στα οποία υπάρχει μεγάλη ποικιλία καταναλωτικών προϊόντων.
- Παζάρι : κάθε Σάββατο γίνεται παζάρι στο οποίο πωλούνται κιλίμια, εγχώρια προϊόντα και ότι μπορεί κανείς να φανταστεί από τους κατοίκους της περιοχής, χριστιανούς και μουσουλμάνους. Έτσι δημιουργείται μία ιδιαίτερα φιλική ατμόσφαιρα στην οποία ο επισκέπτης διαπιστώνει από κοντά την αρμονική συνύπαρξη όλων των κατοίκων.

ΠΟΜΑΚΟΧΩΡΙΑ

Τα γραφικά Πομακοχώρια της ορεινής περιοχής στο βόρειο τμήμα του νομού αποτελούνται από 40 περίπου οικισμούς. Το πιο κοντινό από αυτά απέχει περίπου 8 χλμ από την πόλη. Από αυτά αξίζουν ιδιαίτερα ο Εχινός, η Μύκη, ο Κένταυρος, το Ωραίο, οι Θέρμες και πολλά άλλα. Όλα τα χωριά κατοικούνται από Μουσουλμάνους οι οποίοι έχουν διατηρήσει αναλλοίωτα τα έθιμά τους στο πέρασμα των χρόνων. Εκεί μπορούν οι επισκέπτες

να απολαύσουν το θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον, τα γραφικά σπίτια, τα παλιά αρχοντικά, σκηνές αγροτικής ζωής και να εντυπωσιαστούν από την εργατικότητα και τη φιλοξενία των ντόπιων.

ΑΡΧΑΙΑ ΑΒΔΗΡΑ

Τα αρχαία Άβδηρα βρίσκονται σε μια πολύ ωραία τοποθεσία δίπλα στη θάλασσα 3 χλμ νότια του σημερινού οικισμού. Από το 1952 που άρχισαν οι ανασκαφές ανακαλύφθηκαν τα αρχαία τείχη της πόλης, η πύλη των Αβδήρων η οποία παραμένει αναλλοίωτη στο πέρασμα των χρόνων καθώς και τα ερείπια των αρχαίων λουτρών τα οποία βρισκόντουσαν στο επισημότερο και κοσμικότερο σημείο της αρχαίας πόλης (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 27). Το ενδιαφέρον κινεί και η ύπαρξη του αρχαίου θεάτρου το οποίο βρίσκεται στα βόρεια μέσα σε άλσος και στο οποίο πραγματοποιούνται ακόμα και σήμερα εκδηλώσεις και συναυλίες.

ΑΒΔΗΡΑ

Τα Άβδηρα είναι μία παραλιακή κωμόπολη, έδρα του ομώνυμου νομού που απέχει από την Ξάνθη 25 χλμ. (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 28,29). Ο νέος αυτός οικισμός σφύζει από ζωή και κίνηση ιδίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Το γραφικό λιμανάκι, λίγα μόλις χιλιόμετρα από το χωριό φιλοξενεί σκάφη αναψυχής και πολλούς ερασιτέχνες αλιείς.

Η περιοχή των Αβδήρων προσφέρεται για μπάνια το καλοκαίρι, αφού διαθέτει πεντακάθαρες θάλασσες, για περιηγήσεις και για μελέτη, αφού εκεί γεννήθηκαν πολλοί μεγάλοι φιλόσοφοι, όπως Δημόκριτος, Πρωταγόρας, Λεύκιππος και Ανάξαρχος.

Οι τουρίστες μπορούν να επισκεφτούν το Μουσείο των Αβδήρων, ένα σύγχρονο κτίριο που φιλοξενεί τα ευρήματα των ανασκαφών στα Αρχαία Άβδηρα και το Λαογραφικό Μουσείο, ένα όμορφο κτίριο των αρχών του 19^{ου} αιώνα.

Στα Άβδηρα πραγματοποιούνται και πολλές εκδηλώσεις που μπορούν να απολαύσουν οι εκδρομείς. Για παράδειγμα την Καθαρά Δευτέρα γίνεται διαγωνισμός χαρταετού που συνοδεύεται από γλέντι με παραδοσιακή μουσική. Το τελευταίο δεκαήμερο του Ιουλίου πραγματοποιούνται οι πολιτιστικές εκδηλώσεις Δημοκρίτεια διάρκειας πέντε ημερών, ενώ παράλληλα γίνονται εκθέσεις εικαστικών τεχνών, θεατρικές παραστάσεις και αθλητικές εκδηλώσεις.

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

Ένα από τα σημαντικότερα μέρη που θα πρέπει να επισκεφτούν οι τουρίστες είναι η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, 55 χλμ βορειοδυτικά της πόλης προς το Παρανέστι. Εκεί βρίσκονται τα λείψανα του Αη Γιώργη ο οποίος είναι θαυματουργός και κάνει πολλά θαύματα η εκκλησία αυτή είναι χτισμένη σε μια θαυμάσια τοποθεσία ανάμεσα σε δάση με πολύ καλή θέα. (http://www.xanthi.ilsp.gr/thraki/perTour/per_perioch.asp)

Στη Σταυρούπολη, 29 χλμ βορειοδυτικά της Ξάνθης είναι χτισμένη η εκκλησία της Παναγίας της Ευαγγελίστριας η οποία έχει πολλές παλιές εικόνες, εκκλησιαστικά κειμήλια και ξυλοσκάλιστο δεσποτικό.

ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΚΑΛΥΒΑ

Έχει κτιστεί στην κορυφή του υψώματος Κάστρο, 9 χλμ βόρεια του Νεοχωρίου Ξάνθης και 4 χλμ. ΝΑ του χωριού Καλύβα. Βρίσκεται σε θέση στρατηγική, γιατί από τα τείχη του ελέγχεται η κοιλάδα του Νέστου. Έχουν αποκαλυφτεί συνολικά 6 πύργοι, 4 κυκλικοί και 2 τετράπλευροι.

Το φρούριο (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 30) χτίστηκε για πρώτη φορά από τον Φίλιππο Β' γύρω στο 340 π. Χ. Είναι γνωστό ότι ο βασιλιάς της Μακεδονίας αφού νίκησε και διέλυσε το ισχυρό κράτος των Οδρυσών, ίδρυσε πολλά φρούρια σε στρατηγικές θέσεις της Θράκης για να ελέγχει τις κινήσεις των Θρακών. Το φρούριο της Καλύβας, λόγω της στρατηγικής του θέσης, χρησιμοποιήθηκε διαδοχικά και επί αιώνες από τον Φίλιππο Ε', τον Περσέα, τους Ρωμαίους, τους Θράκες και τον Ιουστινιανό.

ΑΛΛΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

- Ο Δημοτικός Κήπος και το κολυμβητήριο στο κέντρο της πόλης, η εικόνα της οποίας σφραγίζεται από τους μιναρέδες και το ψηλό ρολόι της κεντρικής πλατείας.
- Το παιδικό άλσος, με πανοραμική θέα.
- Οι μεγάλες καπναποθήκες, του τέλους του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου} αιώνα με τη χαρακτηριστική αρχιτεκτονική τους.
- Το Τζαμί στη Γενισέα, 11χλμ ΝΑ του νομού, το οποίο φημολογείται ότι χτίστηκε από το βεζύρη Μουσταφά το 15^ο ή το 16^ο αιώνα. Ως το 1860 που καταστράφηκε από πυρκαγιά ήταν το διοικητικό και εμπορικό κέντρο της περιοχής, γνωστό για τον καπνό του που θεωρούνταν ο καλύτερος στον κόσμο.

- Τα ερείπια της αρχαίας πόλης Τόπειρος, ανάμεσα στο χωριό Τοξότες και Παράδεισος, 14 χλμ δυτικά από την Ξάνθη. Ιδρύθηκε τον 1^ο αιώνα μ. Χ. και από τον 5^ο έως τον 8^ο αιώνα υπήρξε έδρα επισκόπου.

Η ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ

Στην Ξάνθη η ποικιλία των χώρων διασκέδασης είναι σε θέση να καλύψει όλα τα ενδιαφέροντα των κατοίκων και των επισκεπτών. Εστιατόρια με ελληνικά παραδοσιακά φαγητά και τοπική κουζίνα, ταβέρνες, ουζερί και τσιπουράδικα με ποικιλία ντόπιων θαλασσινών, εστιατόρια με ξένη κουζίνα, μπουζούκια, ρεμπετάδικα και clubs μπορούν να ικανοποιήσουν κάθε είδους προτιμήσεις.

ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ ΤΗΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ

Το Φρούριο της Κομοτηνής χτίστηκε τον 4^ο αιώνα μ. Χ. για οικονομικούς και στρατιωτικούς λόγους. Είχε ύψος 9,60 μ. και αποτελούνταν από δύο κύριες εισόδους στη ΝΑ και ΝΔ πλευρά, ενώ υπήρχαν και δύο μικρότερες. Σήμερα το Φρούριο δε διατηρείται ακέραιο αλλά παρ' όλα αυτά αξίζει κανείς να το επισκεφτεί και να θαυμάσει και το Μητροπολιτικό Μέγαρο σε βυζαντινό ρυθμό το οποίο είναι χτισμένο στο βορειοδυτικό άκρο αυτού. Μπορεί ακόμα να επισκεφτεί στην ανατολική του πλευρά το Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Πρόκειται για έναν τετράκλιτο ναό με νάρθηκα ο οποίος χτίστηκε την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΟ

Πρόκειται για ένα κτίσμα με ιδιαίτερη ιστορική και αρχιτεκτονική αξία το οποίο βρίσκεται στα δυτικά της οδού Φιλικής Εταιρίας. Τα τελευταία χρόνια εκτελούνται κάποιες εργασίες για την αξιοποίηση του χώρου στον οποίο θα στεγαστεί το Εκκλησιαστικό Μουσείο.

ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

Καλύπτει έκταση 21 στρεμμάτων και βρίσκεται στο κέντρο της πόλης. Θεωρείται από τους ομορφότερους κήπους της Β. Ελλάδας στολισμένος με πανέμορφα λουλούδια και ψηλά δέντρα. Η ομορφιά του συμπληρώνεται από τους σκίυρους, τους λαγούς και τα πτηνά που φιλοξενούνται εκεί.

ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΩΡΟΛΟΓΙΟΥ – ΓΕΝΙ ΤΖΑΜΙ – ΑΓΟΡΑ

Ο Πύργος του Ωρολογιού χτίστηκε το 1884 και από τότε στολίζει το κέντρο της πόλης. Πίσω από αυτόν υψώνεται το Γενί Τζαμί από τον εξώστη του οποίου ο μουεζίνης καλεί τους πιστούς του Ισλάμ σε προσευχή. Το εσωτερικό του είναι ανοιχτό για τους επισκέπτες. Στη ΝΔ πλευρά του συγκροτήματος, στην οδό Ερμή, βρίσκεται η αγορά η οποία συγκεντρώνει πληθώρα μαγαζιών, ενώ στη ΒΑ πλευρά, στην παραδοσιακή πλατεία του Ηφαίστου, είναι συνωστισμένα εργαστήρια λευκοσιδήρου που δίνουν ένα μοναδικό χρώμα στην πόλη της Κομοτηνής.

ΛΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ – ΠΑΖΑΡΙ

Παζάρι γίνεται κάθε Τρίτη στο κλειστό γυμναστήριο στο τέρμα της οδού Αγχιάλου. Εκεί μπορεί να βρει κανείς μεγάλη ποικιλία προϊόντων από την εύφορη πεδιάδα της Κομοτηνής και να εντυπωσιαστεί από την αρμονική συνύπαρξη της Ανατολής με τη Δύση.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, στη συμβολή των οδών Αλ. Συμεωνίδη και Βύρωνος απέναντι από το μικρό άλσος με το παλιό ηρώο. Αυτό είναι ανοιχτό καθημερινά έτσι ώστε να δίνει τη δυνατότητα στους επισκέπτες να θαυμάσουν τα έργα τέχνης, τα ευρήματα από τη Μαρώνεια, τη Στρύμη, (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 32) τα εργαλεία και πολλά άλλα αντικείμενα από την προϊστορική περίοδο μέχρι τα βυζαντινά χρόνια.

ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΗΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ

Η Μαρώνεια ήταν χτισμένη στις ΝΔ πλαγιές του Ισμάρου κοντά στη θάλασσα. Δύο μακρά τείχη με 23 πύργους προστάτευαν από την ακρόπολη έως της θάλασσα, όχι μόνο το δομημένο τμήμα της πόλης αλλά και μεγάλες ακατοίκητες εκτάσεις.

Το σπήλαιο αυτό το οποίο βρίσκεται λίγο πριν τη Μαρώνεια πάνω σε λόφο αποτελεί σημαντικό μνημείο του νομού όχι μόνο από άποψη κάλους αλλά και από άποψη αρχαιολογικού ενδιαφέροντος. Αποτελείται από μεγάλες αίθουσες στολισμένες με πανέμορφους σταλακτίτες και σταλαγμίτες καθώς και αγγεία που αφήνουν έκθαμβο τον επισκέπτη από την ποικιλία χρωμάτων και σχεδίων (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 33).

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ

Το θέατρο βρίσκεται στην τοποθεσία Καμπάνα. Έχουν διασωθεί τρεις σειρές εδωλίων από τις δέκα που υπολογίζεται πως υπήρχαν. Πρέπει να χωρούσαν 2.500 θεατές (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 34).

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΟΥ ΠΥΘΙΟΥ

Το κάστρο του Πυθίου βρίσκεται πάνω σε χαμηλό πρόβουνο της Αν. Ροδόπης και σώζεται σχεδόν ακέραιο. Αποτελούσε λαμπρό παράδειγμα στρατιωτικής αρχιτεκτονικής κατά τους τελευταίους αιώνες του Βυζαντίου. Ήταν καταφύγιο του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ιωάννη ΣΤ' Κατακουζηνού που μερίμνησε για την οχύρωσή του.

Σήμερα σώζονται, σχεδόν ολόκληροι, οι δύο κεντρικοί πύργοι. Ο τετράγωνος τριώροφος που χρησίμευε για κατοικία και ο μικρότερος τετραώροφος πύργος που είχε κυρίως αμυντικό χαρακτήρα. Ανάμεσά τους υπάρχει η μεγάλη τοξωτή είσοδος που οδηγούσε από τον εξωτερικό στον εσωτερικό περίβολο (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 35).

ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΑ

Πρόκειται για αρχαιοελληνική πόλη που ιδρύθηκε τον 6^ο αιώνα π. Χ. από Ίωνες αποίκους και βρίσκεται 3χλμ. μετά της διασταύρωσης της Εθνικής Οδού Κομοτηνής – Ξάνθης. Είναι ιδιαίτερα γνωστή για τα αργυρά της νομίσματα που βρέθηκαν μέχρι την Αίγυπτο λόγω των εμπορικών επαφών που είχε μέσω του λιμανιού της (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 36).

ΠΑΠΙΚΙΟΝ ΟΡΟΣ

Στις πλαγιές της Ροδόπης ΒΔ της Κομοτηνής είχε αναπτυχθεί από τον 10^ο έως τον 13^ο – 14^ο αιώνα ένα περίφημο κέντρο μοναχισμού, το Παπίκιον Όρος. Ανασκαφές των τελευταίων χρόνων έχουν ανακαλύψει μονές, ναούς, υδρόμυλους και άλλα κτίρια, που συνέθεταν αυτή τη μοναδική κοινωνία. Με το Όρος αυτό σχετίζονται ιστορικά πρόσωπα, όπως ο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης άγιος Γρηγόριος Παλαμάς, ο όσιος Μάξιμος Καυσοκαλυβίτης (Βλέπε Παράρτημα II, φωτό 37). (Αβραμαία Α., κ.α, 1994, σελίδα 184)

ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ

ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

Πρόκειται για ένα πέτρινο νεοκλασικό κτίριο του 1899 στο κέντρο της Αλεξανδρούπολης. Περιλαμβάνει 2.500 αντικείμενα που χρονολογούνται από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα ως τις αρχές του 20^{ου} και προέρχονται από διάφορες πληθυσμιακές ομάδες που συμβίωσαν και συμβιώνουν στο χώρο της Θράκης.

Οι θεματικές ενότητες αφορούν : την ενδυματολογία (παραδοσιακές αστικές και αγροτικές φορεσιές), τα σκεύη καθημερινής χρήσης (πήλινα και χάλκινα), την προβιομηχανική διατροφή – ζαχαροπλαστική, τις παραδοσιακές καλλιέργειες, τα βαφεία και τις υφαντικές ύλες.

Στόχος του μουσείου αυτού δεν είναι απλά η παρουσίαση παραδοσιακών αντικειμένων αλλά η δημιουργία ενός ζωντανού τόπου γνωριμίας με το λαϊκό πολιτισμό της Θράκης.

ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΔΑΔΙΑΣ

Στο μέσο του Νομού Έβρου βρίσκεται το δάσος της Δαδιάς το οποίο αποτελεί μια προστατευόμενη περιοχή από το 1980. Αυτή η γωνιά της Θρακικής γης υπήρξε ανέκαθεν σημαντικός βίοτοπος για τα αρπακτικά πουλιά, αφού 36 είδη βρίσκουν εδώ τροφή, μέρη κατάλληλα για φώλιασμα και την ησυχία που έχουν ανάγκη κατά τη διάρκεια της αναπαραγωγής.

Πρόκειται για το μόνο δάσος σε όλη την Ευρώπη όπου απαντώνται μαζί οι τέσσερις ευρωπαϊκοί γύπες, οι οποίοι τρέφονται αποκλειστικά με νεκρά ζώα γύρω από τα οποία συγκεντρώνονται όλα μαζί. Μάλιστα κάθε είδος γύπα τρέφεται με διαφορετικά μέρη του ζώου με αποτέλεσμα να μην υπάρχει μεταξύ τους ανταγωνισμός.

Το ενδιαφέρον, όμως, που παρουσιάζει η ευρύτερη περιοχή του δάσους δεν εξαντλείται στην παρουσία αρπακτικών πουλιών. Το τοπίο και η βλάστηση ολόκληρης της περιοχής χαρακτηρίζονται από έντονη ποικιλομορφία.

Στο χωριό Δαδιά λειτουργεί Οικοτουριστικό Κέντρο που περιλαμβάνει ξενώνα 10 δωματίων, αναψυκτήριο, εστιατόριο καθώς και Κέντρο Ενημέρωσης όπου απασχολούνται καθημερινά εκπαιδευμένοι ξεναγοί. Η μόνιμη έκθεση που υπάρχει και οι συχνές προβολές ταινιών δίνουν την ευκαιρία στον επισκέπτη να μάθει περισσότερα για τις αξίες του δάσους.

Σε απόσταση περίπου δύο χιλιομέτρων από το Οικοτουριστικό Κέντρο υπάρχει ένα κλειστό παρατηρητήριο το οποίο προσφέρεται για να απολαύσεις κανείς το μοναδικό θέαμα των αρπακτικών που τρέφονται στην ταίστρα. Για τους επισκέπτες που έχουν αρκετό χρόνο

στη διάθεσή τους και θέλουν να νιώσουν κάτι από τη μαγεία του δάσους υπάρχουν αρκετά μονοπάτια τα οποία καταλήγουν στην κορυφή του λόφου Γκίμπρενα, από όπου μπορεί να χαρεί την πανοραμική θέα της προστατευόμενης περιοχής.

Το Οικοτουριστικό Κέντρο αποτελεί ιδανικό ορμητήριο για περιηγήσεις σε όμορφα σπίτια και παραδοσιακούς οικισμούς τη ευρύτερης περιοχής : στο Δέλτα του Έβρου, στο φαράγγι του Άβαντα, στις ιστορικές εκκλησίες των Φερρών, στα βυζαντινά τείχη του Διδυμοτείχου, στο Κάστρο του Πυθίου και στα παραποτάμια δάση του Άρδα και του Έβρου.

ΣΟΥΦΛΙ

Το Σουφλί, η ακριτική πολιτεία της Θράκης, είναι σήμερα γνωστό από δύο στοιχεία : το πρώτο είναι η φτηνή αθηναϊκή σάτυρα που το θέλει ως τόπο εξορίας των υπαλλήλων ου θα πέσουν στη δυσμένεια των προϊσταμένων τους και το δεύτερο είναι προϊόν που κάποτε παραγόταν σε αφθονία, το μετάξι. Ο χαρακτηρισμός του Σουφλίου ως τόπου εξορίας μόνο θλίψη και οργή προκαλεί στους κατοίκους, ενώ ο χαρακτηρισμός του ως πολιτεία του μεταξιού αποδίδει την πραγματικότητα, αφού σήμερα το Σουφλί είναι η μόνη ελληνική περιοχή όπου παράγονται ακόμα προϊόντα από το πολύτιμο μετάξι (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 38).

Τα αξιοθέατα της πόλης είναι συνδεδεμένα με την τοπική της ιστορία. Στην είσοδο της πόλης δεν υπάρχει τίποτα το ιδιαίτερο για τον επισκέπτη. Τα περισσότερα σπίτια της είναι παλιά. Μόλις ξεχωρίζουν πίσω από αυτά οι εγκαταστάσεις του παλιού εργοστασίου της μεταξουργίας με τα δώδεκα κτίριά του. Μπροστά από την είσοδο του εργοστασίου περνά ο δημόσιος δρόμος ο οποίος είναι γεμάτος μαγαζιά χωρίς όμως ιδιαίτερη κίνηση τις καθημερινές. Παίρνει μόνο κάποια ζωντάνια την Παρασκευή, μέρα λαϊκής αγοράς, που έρχονται οι χωρικοί από τα λιγοστά χωριά της περιοχής να ψωνίσουν. Ένας ανηφορικός δρόμος ξεκινάει από την κεντρική πλατεία του Σουφλίου ο οποίος αποτελεί ένα κάλεσμα στις παλιές γειτονιές. Δεξιά και αριστερά καταστήματα και μικρομάγαζα. Ένα παρακλάδι του ανηφορικού δρόμου οδηγεί μπροστά στην εκκλησία του Αη – Γιώργη. Πανύψηλο το καμπαναριό οκταγωνικό με τα τέσσερα ρολόγια του να σημαίνουν τις ώρες και να είναι ορατά από απόσταση χιλιομέτρων.

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ (ΜΑΚΡΗ)

Οι ανασκαφές στο γειτονικό χώρο του σπηλαίου του Κύκλωπα στη Μάκρη (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 39) ανέδειξαν την ύπαρξη αλληπάλληλων κτισμάτων, τα αρχαιότερα από τα οποία είναι κατασκευασμένα από πηλό. Ανάμεσα στα ευρήματα συγκαταλέγονται

πήλινα ανθρωπόμορφα αγαλματίδια και ζωόμορφα ειδώλια τα οποία χρονολογούνται από την ύστερη νεολιθική περίοδο, ενώ βρέθηκαν επίσης όστρακα της εποχής του Χαλκού. Ο νεολιθικός οικισμός θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους των Βαλκανίων. Ο χώρος αυτός χρησιμοποιήθηκε κατά τη βυζαντινή εποχή ως νεκροταφείο.

ΑΡΧΑΙΑ ΖΩΝΗ (ή ΜΕΣΗΜΒΡΙΑ)

Ο αρχαιολογικός χώρος της Μεσημβρίας (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 40) βρίσκεται σε παράλια περιοχή 8 χλμ δυτικά από τη Μάκρη και 20 δυτικά της Αλεξανδρούπολης. Η πόλη αυτή ιδρύθηκε στα τέλη του 7^{ου} αιώνα π. Χ.. ανασκαφές που έγιναν ανακάλυψαν ερείπια οχυρωμένης πόλης που χρονολογείται από το τέλος των αρχαϊκών χρόνων έως τον 3^ο με 4^ο αιώνα π. Χ.

Στο χώρο της αρχαίας πόλης έχουν βρεθεί ιερό της Δήμητρας και σημαντικός αριθμός κατοικιών, εργαστηρίων και τάφων. Στο ιερό της Δήμητρας βρέθηκαν ασημένια, χρυσά και επάργυρα πλακίδια με λατρευτικές παραστάσεις του 4^{ου} και του 3^{ου} αιώνα π.Χ. όλα αυτά τα ευρήματα βρίσκονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Κομοτηνής.

Η ΧΑΝΑ ΤΗΣ ΤΡΑΪΑΝΟΥΠΟΛΗΣ

Η Τραϊανούπολη (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 41) υπήρξε έως τα μέσα του 14^{ου} αιώνα το σημαντικότερο διοικητικό, στρατιωτικό και εκκλησιαστικό κέντρο της Θράκης. Τα τείχη της ανακατασκευάστηκαν από τον Ιουστινιανό Α. Μεγάλο καμαροσκεπές οικοδόμημα (δεύτερο μισό 14^{ου} αιώνα), γνωστό ως Χάνα (ξενώνας) δεσπόζει του τοπίου.

Η Χάνα είναι μεγάλο επίμηκες οικοδόμημα που χρησίμευε ως σταθμός για τους ταξιδιώτες προς και από την Κωνσταντινούπολη. Αποτελείται από έναν μεγάλο κεντρικό χώρο. Στον προθάλαμο που σήμερα είναι κατεστραμμένος υπήρχαν χτιστά τζάκια. Είναι ένα από τα πρώιμα οθωμανικά μνημεία που σώζονται στη Θράκη (Βλέπε Παράρτημα II, φωτο 42)

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΦΡΟΥΡΙΑ

Στο δρόμο Αλεξανδρούπολη – Αβας σώζονται ερείπια βυζαντινού φρουρίου με πύργους. Επίσης δυτικά της Μεσημβρίας βρίσκονται τα ερείπια τετράγωνου βυζαντινού πύργου, ενώ στο χωριό Μάκρη διατηρούνται λείψανα του βυζαντινού τείχους της πόλης, με κυκλικούς και ορθογώνιους πύργους.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Στη θέση Κεραμιδαριά, 5 χλμ ανατολικά της Παλαιόπολης αποκαλύφθηκαν δυο εργαστήρια παραγωγής αμφορέων των ελληνοιστικών χρόνων, χώρος απόθεσης κεραμικών απορριμμάτων, καθώς και τρεις κλίβανοι που χρονολογούνται στη ρωμαϊκή εποχή.

ΡΩΜΑΪΚΟ ΥΔΡΑΓΩΓΕΙΟ

Σε μικρή απόσταση δυτικά της Παλαιόπολης ανακαλύφθηκε υδραγωγείο των ρωμαϊκών χρόνων, το οποίο σκέπαζαν μαρμαρίνες πλάκες και στήλες των ελληνοιστικών χρόνων.

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

Η Σαμοθράκη βρίσκεται στο ΒΑ Αιγαίο στο μέσο του Θρακικού Πελάγους. Η συνολική έκταση ανέρχεται σε 180,364 km, αποτελώντας το 1,3% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Το μήκος των ακτών του νησιού ανέρχεται στα 59 km.

Η ορεινή μορφολογία του εδάφους σε συνδυασμό με την πλούσια φυσική βλάστηση αποτελούν ομορφιές που δε συναντώνται συχνά στα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου. Το βουνό Φεγγάρι ή Σάος έχει κορυφή στα 1.650 μ. Το τοπίο είναι έντονα ορεινό με ελάχιστες καλλιέργειες και κατά τόπους βραχώδες αλλά με πολλά επιφανειακά νερά και δάση από πλατάνια. Στο νησί υπάρχουν επίσης προσιτές παραλίες με άμμο, βότσαλα ή μεγάλες στρογγυλεμένες πέτρες αλλά και απόκρημνες ακτές στη ΝΑ πλευρά του νησιού.

Πρωτεύουσα της Σαμοθράκης είναι η χώρα η οποία βρίσκεται στο εσωτερικό του νησιού και απέχει 6 km από το μικρό λιμάνι του νησιού, την Καμαριώτισσα.

ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1973 και ξεκίνησε τη λειτουργία του το ακαδημαϊκό έτος 1974 – 1975. Το όνομά του το πήρε από τον Δημόκριτο, έλληνα αρχαίος φιλόσοφος, ο οποίος καταγόταν από τα Άβδηρα της Θράκης.

Η διοίκηση του ΔΠΘ έχει ως έδρα την Κομοτηνή. Σήμερα λειτουργούν 18 τμήματα σε τέσσερις πόλεις της Θράκης – επτά στην Κομοτηνή, πέντε στην Ξάνθη, τέσσερα στην Αλεξανδρούπολη και δύο στην Ορεστιάδα, στα οποία συνολικά φοιτούν 12. 466 φοιτητές.

Στην Κομοτηνή λειτουργούν τα εξής τμήματα : Νομικής, Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Ιστορίας και Εθνολογίας, Ελληνικής Φιλολογίας, Κοινωνικής Διοίκησης,

Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Ανάπτυξης και Γλωσσών, Φιλολογίας και Πολιτισμού των Παρευξείνιων Χωρών. Συνολικά φοιτούν 7.598 άτομα. Η Πανεπιστημιούπολη βρίσκεται σε απόσταση 8 χλμ. από την πόλη και διαθέτει φοιτητική εστία, εστιατόριο καθώς και κλειστό κολυμβητήριο για τους φοιτητές που ζουν στην Κομοτηνή.

Στην Ξάνθη λειτουργούν τα εξής τμήματα στην Πολυτεχνική Σχολή : Πολιτικών Μηχανικών, Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Μηχανικών Περιβάλλοντος, Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης.

Στην Αλεξανδρούπολη έχουν την έδρα τους το τμήμα Ιατρικής, Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής, το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης και το Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην προσχολική ηλικία. Συνολικά φοιτούν 1.722 άτομα. Η Πανεπιστημιούπολη βρίσκεται σε απόσταση 8 χλμ. από την πόλη και η κατασκευή των κτιρίων βρίσκεται σε εξέλιξη.

Τέλος, στην Ορεστιάδα έχουν την έδρα τους το Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης και το Τμήμα Δασολογίας και Φυσικών Πόρων. Συνολικά φοιτούν 452 φοιτητές.

4.2 Αθλητικές, Συνεδριακές και άλλες εκδηλώσεις της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Στο χώρο της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και ειδικότερα στα μεγάλα αστικά κέντρα, υπάρχουν σημαντικές αθλητικές εγκαταστάσεις και αρκετοί σύλλογοι διακρίνονται σε υψηλές βαθμολογικές θέσεις στις ανάλογες κατηγορίες, για την αθλητική τους δραστηριότητα, σε πανελλήνιο επίπεδο (κλασικός αθλητισμός, ποδόσφαιρο, βόλεϊ, τένις, χαντ – μπουλ, μπάσκετ, αγωνιστική αναρρίχηση).

Στη Δράμα, η ιστορική ποδοσφαιρική ομάδα « Δόξα Δράμας » είχε ως αποτέλεσμα να αναπτύσσεται ο αθλητισμός μέχρι και σήμερα. Πέρα από το ποδόσφαιρο αναπτύσσονται αθλήματα όπως το βόλεϊ, το μπάσκετ και το χαντ – μπουλ, στις εγκαταστάσεις του Εθνικού Σταδίου. Λειτουργούν επίσης δημοτικές εγκαταστάσεις για τένις, ιδιωτικοί χώροι για μίνι ποδόσφαιρο, πίστες για ανεμοπτερισμό στον Κορύλοβο και πίστα κάρτ στην ανατολική είσοδο της πόλης της Δράμας.

Στην Ξάνθη, η ανοδική πορεία της ποδοσφαιρικής ομάδας «SCODA Ξάνθης», έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη του αθλητισμού. Το γήπεδο του Α. Ο. Ξάνθης έχει τη δική του λαμπρή ιστορία. Πριν από το 1967 και τη συγχώνευση της Ασπίδας και του Ορφέα, ανήκε στον Ορφέα Ξάνθης και η αρχική κατασκευή του τοποθετείται γύρω στη δεκαετία του 1920. Το 1967, όταν έγινε η ένωση των δύο ιστορικών σωματείων, το γήπεδο περιήλθε στην

ιδιοκτησία του νεοϊδρυθέντος Α. Ο. Ξάνθης. Με την άνοδο της ομάδας στην 'Α Εθνική Κατηγορία το 1989, κατασκευάστηκε η νότια κερκίδα.

Το προπονητικό κέντρο της Π. Α. Ε βρίσκεται στα Πηγάδια της Ξάνθης, σε μία απόσταση 10 km περίπου από την πόλη της Ξάνθης. Οι εργασίες κατασκευής του ξεκίνησαν το 1993, ενώ πρόσφατα αγοράστηκαν άλλα 40 στρέμματα για την επέκταση του αθλητικού κέντρου. Το συνολικό εμβαδόν του αθλητικού κέντρου ανέρχεται σήμερα στα 90 στρέμματα. Το προπονητικό κέντρο της Π. Α. Ε. σήμερα περιλαμβάνει όλους τους απαραίτητους χώρους, οι οποίοι στεγάζονται σε ένα συνολικό εμβαδόν κτισμάτων 755 τ. μ.

Στην Καβάλα, η ανοδική πορεία που είχε τα τελευταία χρόνια η ποδοσφαιρική ομάδα Α. Ο. Καβάλας είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη του αθλητισμού. Πέρα από το ποδόσφαιρο αναπτύσσονται αθλήματα όπως το βόλεϊ, αφού η ομάδα παρέμενε στην 'Α Εθνική Κατηγορία για πολλά χρόνια και το μπάσκετ. Πολύ σημαντική προσπάθεια για την ανάπτυξη του αθλητισμού γίνεται από τον ίδιο το Δήμο της Καβάλας ο οποίος στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς διοργανώνει σχολικούς αγώνες μπάσκετ και βόλεϊ έτσι ώστε τα παιδιά να έρχονται πιο κοντά στον αθλητισμό.

Στην Καβάλα λειτουργεί επίσης Ορειβατικός Σύλλογος ο οποίος ιδρύθηκε το 1989 και οργανώνει εκδρομές, αναβάσεις και πλήθος αναρριχητικών διαδρομών στο βουνό σχεδόν κάθε Σαββατοκύριακο, με έμπειρους ορειβάτες και συνοδούς για να γνωρίσει ο κόσμος την ομορφιά των βουνών, αλλά και να ζήσει ξεχωριστές εμπειρίες στο φυσικό του περιβάλλον.

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης πραγματοποιούνται δεκάδες συνέδρια κάθε χρόνο. Οι τεχνολογικές δυνατότητες που προσφέρουν τα ξενοδοχεία σε συνδυασμό με τους δημόσιους και δημοτικούς χώρους όπως οι αίθουσες των κατά τόπους Νομαρχιών και Επιμελητηρίων, το αμφιθέατρο του Πανεπιστημίου Θράκης, αποτελούν ικανοποιητικούς χώρους για εκθέσεις, ημερίδες κ. τ. λ.

Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, με τις υπάρχουσες σχολές αλλά και επιστημονικές ή επαγγελματικές οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται στο χώρο της Θράκης εδώ και πολλά χρόνια, οργανώνουν πανελλήνια και διεθνή συνέδρια με φυσικό αποτέλεσμα την προσέλευση πολλών και διακεκριμένων επισκεπτών και φυσικά την προβολή της περιοχής. Σε ορισμένες περιπτώσεις η οργάνωση συνεδρίων είναι θεσμός, όπως το Πανελλήνιο Δημοσιογραφικό Συνέδριο που γίνεται κάθε καλοκαίρι εδώ και εννιά χρόνια στη Σαμοθράκη.

Το Παγκόσμιο Συνέδριο Θρακών που πραγματοποιείται κάθε δύο χρόνια σε κάποια πόλη της Θράκης, αποτελεί θεσμό για την Περιφέρεια. Η πραγματοποίησή του 'Α

Παγκοσμίου Συνεδρίου Αποδήμων Θρακών πραγματοποιήθηκε το 1993 στην Ξάνθη και από τότε συγκεντρώνει πλήθος εκπροσώπων των αποδήμων Θρακών από όλο τον κόσμο (ΗΠΑ, Καναδά, Γερμανία, Αυστραλία κ. τ. λ.), αλλά και από διάφορα εκτός Θράκης διαμερίσματα της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Δράμα κ. τ. λ.).

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το πρόγραμμα ΘΡΑΚΗ – ΑΙΓΑΙΟ – ΚΥΠΡΟΣ το οποίο στοχεύει στην ανάδειξη του ενιαίου παραμεθόριου χώρου που ξεκινά από τη Θράκη, αγκαλιάζει το Αιγαίο και καταλήγει στην Κύπρο, μέσα από την προβολή της ενιαίας πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης του περιβάλλοντος καθώς και των σύγχρονων δημιουργών του Ελληνισμού σε αυτές τις περιοχές. Το πρόγραμμα ενισχύει συνεργασίες και κοινές δράσεις φορέων της Θράκης, του Αιγαίου και της Κύπρου. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι στα πλαίσια του προγράμματος αυτού, μαθητές από σχολεία της Κομοτηνής, της Σάμου και της Λεμεσού, κατέγραψαν και παρουσίασαν αρχαιολογικούς χώρους, διατηρητέους οικισμούς και κτίρια, περιοχές φυσικού κάλλους και έθιμα της Θράκης, του Αιγαίου και της Κύπρου. Δημιουργήθηκε δίκτυο πολιτιστικής και περιβαλλοντικής πληροφόρησης των μαθητών του Λυκείου των τριών περιοχών και πραγματοποιήθηκαν ανταλλαγές επισκέψεων, διοργανώθηκαν κοινές εκδηλώσεις στην Ξάνθη, τη Λήμνο και τη Λεμεσό και τρία συνέδρια για εκπαιδευτικούς Β/θμιας Εκπαίδευσης στην Ξάνθη, τη Ρόδο και τη Λάρνακα. Τέλος, πραγματοποιήθηκε έρευνα με θέμα «Εκτίμηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης των μαθητών της Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης της Αλεξανδρούπολης» και διοργανώθηκαν σεμινάρια για τη διδασκαλία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην Αλεξανδρούπολη, Λέσβο και Κύπρο. (Γιαννέλης Γ., 2002)

Οι μεγάλοι Δήμοι της Περιφέρειας παρουσιάζουν τη σημαντικότερη κίνηση, όσον αφορά τις θεσμοθετημένες εμπορικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται από τους τοπικούς φορείς και τα Επιμελητήρια των Νομών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Ετήσια Εμπορική Έκθεση «ΘΡΑΚΗ» η οποία οργανώνεται εδώ και μια δεκαετία από την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και την HELEXPO – ΔΕΘ στη Βιομηχανική Περιοχή της Κομοτηνής.

Πρόσφατα συστάθηκε η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία με την επωνυμία ‘ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΚΘΕΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ’ και ιδρυτικά μέλη την Περιφέρεια, την ΔΕΘ, τα Εμπορικά Επιμελητήρια της Περιφέρειας, τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης και Ροδόπης – Έβρου και τα Νομαρχιακά Διαμερίσματα της Περιφέρειας, με σκοπό τη διαχείριση και λειτουργία Διεθνούς Εκθεσιακού Κέντρου, στο χώρο της Βιομηχανικής Περιοχής της Κομοτηνής και απώτερο στόχο την ανάδειξη της Περιφέρειας σε οικονομικό, τεχνολογικό και ερευνητικό κέντρο της

Β. Ελλάδα. Το Διεθνές Εκθεσιακό Κέντρο θα συμβάλλει στη διοργάνωση της Εμπορικής Έκθεσης «ΘΡΑΚΗ».

Στην Έκθεση «ΘΡΑΚΗ» εκτίθενται γεωργικά μηχανήματα, αγροτικά προϊόντα, τρόφιμα, ποτά, δομικά υλικά, βιομηχανικά και βιοτεχνικά προϊόντα, διακοσμητικά είδη, μεταφορικά μέσα, ηλεκτρονικός και τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός, είδη ένδυσης και υπόδησης. Η παρουσία μελών Επιμελητηρίων της γειτονικής Βουλγαρίας και η καταγραφή αφίξεων από εκθέτες της Βαλκανικής, της Ανατολικής Ευρώπης και της Παρευξείνιας Ζώνης, αποδεικνύει ότι έχει καθιερωθεί στη συνείδηση των εκπροσώπων των παραγωγικών τάξεων, των εμπόρων και των καταναλωτών ως το κορυφαίο οικονομικό γεγονός της περιοχής, ως αποτελεσματικό μέσο προβολής των προϊόντων και της δραστηριότητας της περιοχής.

Η σημαντική αυτή εκθεσιακή διοργάνωση, σε μια περιοχή που βρίσκεται στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τους εμπορικούς άξονες της Βαλκανικής, της Ανατολικής Ευρώπης και της Παρευξείνιας Ζώνης, προωθεί το επιχειρηματικό πνεύμα, ενισχύει την περιφερειακή ανάπτυξη και προβάλλει τις δυνατότητες της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στο χώρο του εμπορίου και της επιχειρηματικότητας, τόσο σε πανελλαδικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

4.3 Τουρισμός

4.3.1 Τουριστική προσφορά της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Η χωρική κατανομή των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4.3.1 : Κατανομή ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην Περιφέρεια ΑΜΘ

ΝΟΜΟΙ	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
Έβρος	63	18%	1.896	21%	3.598	21%
Ροδόπη	20	6%	582	6%	1.093	6%
Ξάνθη	15	4%	570	6%	1.122	6%
Δράμα	9	3%	232	3%	428	3%
Καβάλα	239	69%	5.731	64%	10.963	64%
Σύνολο	346	100%	9.011	100%	17.204	100%

Πηγή : Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο – Διεύθυνση Τουρισμού Περιφέρειας ΑΜΘ

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης λειτουργούν 346 ξενοδοχειακές μονάδες, οι οποίες περιλαμβάνουν 9.011 δωμάτια και 17.204 κλίνες. Η πλειοψηφία των μονάδων βρίσκεται στο Ν. Καβάλας όπου και συγκεντρώνεται το 69% του συνόλου των καταλυμάτων και το 64% του συνόλου των δωματίων και των κλινών. Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στη μεγάλη τουριστική προσφορά της Θάσου και της πόλης της Καβάλας. Στη συνέχεια ακολουθεί ο Ν. Έβρου ο οποίος συγκεντρώνει το 18% του συνόλου των καταλυμάτων και το 21% του συνόλου των δωματίων και των κλινών. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη μεγάλη τουριστική προσφορά της Σαμοθράκης και της Αλεξανδρούπολης – Ν. Χιλής. Οι νομοί της Ροδόπης και της Ξάνθης ακολουθούν με ποσοστά 6% και 4% αντίστοιχα στις ξενοδοχειακές μονάδες και 6% και 7% στις κλίνες και στα δωμάτια. Στην τελευταία θέση βρίσκεται ο Ν. Δράμας με συμμετοχή 3% στις ξενοδοχειακές μονάδες, στα δωμάτια αλλά και στις κλίνες.

Στους τελευταίους τρεις νομούς, δηλαδή στους νομούς Ροδόπης, Ξάνθης και Δράμας, τα τουριστικά καταλύματα χωροθετούνται κυρίως στις πρωτεύουσες των νομών, ενώ στους υπόλοιπους η χωρική κατανομή φαίνεται στους παρακάτω πίνακες.

4.3.1α ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ

Πίνακας 4.3.1.α : Κατανομή ξενοδοχειακών καταλυμάτων στο Ν. Καβάλας

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
Δ. Καβάλ.	19	8%	1.133	20%	2.130	19%
Ν. Ηρακλίτσα	6	3%	131	2%	245	2%
Ν. Περάμου	4	2%	94	2%	172	2%
Ν. Καρβάλης	2	1%	41	1%	96	1%
Χρυσούπολη	1	0,4%	25	0,4%	48	0,4%
Κεραμωτή	12	5%	178	3%	352	3%
Κρηνίδες	2	1%	48	1%	94	1%
Ελαιοχώρι	1	0,4%	25	0,4%	56	1%
Λουτρά Ελευθερών	5	2%	77	1%	166	2%

Κάριανη	1	0,4%	16	0,3%	30	0,3%
Οφρύνιο	1	0,4%	19	0,3%	37	0,3%
Λιμένας Θάσου	54	23%	1.263	22%	2.413	22%
Λιμενάρια Θάσου	20	8%	382	7%	733	7%
Πρίνος Θάσου	27	11%	454	8%	862	8%
Παναγία	13	5%	274	5%	532	5%
Ραχώνι Θάσου	11	5%	266	5%	542	5%
Θεολόγος Θάσου	13	5%	378	7%	718	7%
Ποτόζ	14	6%	407	7%	764	7%
Ποταμιά Θάσου	31	13%	500	9%	933	9%
Σκ. Σωτήρ	2	1%	20	0,3%	40	0,4%
Σύνολο	239	100%	5.731	100%	10.963	100%

Πηγή : Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο – Διεύθυνση Τουρισμού Περιφέρειας ΑΜΘ

4.3.1β ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ

Πίνακας 4.3.1.β : Κατανομή ξενοδοχειακών καταλυμάτων στο Ν. Δράμας

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
Δράμα	6	67%	208	90%	381	89%
Νευροκόπι	1	11%	8	3%	16	4%
Παρανέστι	2	22%	16	7%	31	7%
Σύνολο	9	100%	232	100%	428	100%

Πηγή : Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο – Διεύθυνση Τουρισμού Περιφέρειας ΑΜΘ

4.3.1γ ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ

Πίνακας 4.3.1.γ : Κατανομή ξενοδοχειακών καταλυμάτων στο Ν. Ξάνθης

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
Ξάνθη	13	87%	544	95%	1.076	95%
Πόρτο Λάγος	1	7%	8	1%	20	2%
Κιμέρια	1	7%	18	3%	35	3%
Σύνολο	15	100%	570	100%	1.122	100%

Πηγή : Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο – Διεύθυνση Τουρισμού Περιφέρειας ΑΜΘ

4.3.1δ ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ

Πίνακας 4.3.1.δ : Κατανομή ξενοδοχειακών καταλυμάτων στο Ν. Ροδόπης

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
Κομοτηνή	13	65%	431	74%	797	73%
Φανάρι	3	15%	61	10%	125	11%
Μαρώνεια	4	20%	9	15%	171	16%
Σύνολο	20	100%	582	100%	1.093	100%

Πηγή : Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο – Διεύθυνση Τουρισμού Περιφέρειας ΑΜΘ

4.3.1ε ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ

Πίνακας 4.3.1.ε : Κατανομή ξενοδοχειακών καταλυμάτων στο Ν. Έβρου

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΔΩΜΑΤΙΑ	%	ΚΛΙΝΕΣ	%
Αλεξανδρο ύπολη	24	38%	863	46%	1.651	46%
Ν. Χιλή	3	5%	64	3%	126	4%
Ν. Μάκρη	2	3%	62	3%	128	4%
Τραϊανούπ ολη	4	6%	120	6%	231	6%
Διδυμότειχ ο	2	3%	84	4%	139	4%
Μεταξάδες	1	2%	6	0,3%	12	0,3%
Ορεστιάδα	5	8%	237	13%	442	12%

Πύργος						
Ορεστιάδας	1	2%	21	1%	33	1%
Κυπρίνος	1	2%	11	1%	19	1%
Σουφλί	4	6%	48	3%	91	3%
Δαδιά	1	2%	20	1%	40	1%
Φέρρες	1	2%	24	1%	43	1%
Τυχερό	2	3%	39	2%	69	2%
Καμαριώτι σσα	5	8%	114	6%	213	6%
Κ. Καρνώτες	1	2%	11	1%	21	1%
Θερμά	3	5%	108	6%	213	6%
Παλαιόπολ η	2	3%	57	3%	114	3%
Μακρυλιές	1	2%	7	0,4%	13	0,4%
Σύνολο	63	100%	1.896	100%	3.598	100%

Πηγή : Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο – Διεύθυνση Τουρισμού Περιφέρειας ΑΜΘ

Απ' τους παραπάνω πίνακες διαπιστώνουμε τα εξής :

Στο νομό Έβρου τα ξενοδοχειακά καταλύματα βρίσκονται σε 18 περιοχές (5 στη Σαμοθράκη και 13 στο ηπειρωτικό τμήμα του νομού). Στο ηπειρωτικό τμήμα του νομού οι ξενοδοχειακές μονάδες χωροθετούνται σε 5 ευρύτερες περιοχές :

- Αλεξανδρούπολη – Ν. Χιλή – Ν. Μάκρη – Τραϊανούπολη όπου κατανέμεται το 52% των μονάδων, το 58% των δωματίων και το 60% των κλινών.
- Ορεστιάδα (συμπεριλαμβανομένου του Πύργου και του Κυπρίνου) όπου συγκεντρώνεται το 10% των μονάδων, το 15% των δωματίων και το 14% των κλινών.
- Σουφλί (συμπεριλαμβάνεται η Δαδιά) όπου τα ποσοστά σε μονάδες είναι 8% και 5% σε δωμάτια και κλίνες.
- Διδυμότειχο (συμπεριλαμβάνεται ο οικισμός των Μεταξάδων) όπου τα ποσοστά της δυναμικότητας είναι 5%, 4,3% και 4,3% αντίστοιχα.
- Φέρρες (συμπεριλαμβάνεται ο οικισμός Τυχερού) με 5% σε μονάδες και 4% σε δωμάτια και κλίνες.

Στο νομό Ροδόπης οι ξενοδοχειακές μονάδες χωροθετούνται σε 3 περιοχές : την Κομοτηνή όπου συσπειρώνεται το 65% των μονάδων, το 74% των δωματίων και το 73% των κλινών, τη Μαρώνεια η οποία τα αντίστοιχα ποσοστά που συγκεντρώνει είναι 20%, 15% και 16% και τέλος το Φανάρι όπου τα αντίστοιχα μεγέθη κυμαίνονται σε 15%, 10% και 11%.

Στο νομό Ξάνθης το 87% των μονάδων και το 95% των δωματίων και των κλινών συγκεντρώνεται στην πρωτεύουσα του νομού, ενώ στο Πόρτο Λάγος και στα Κιμέρια λειτουργούν από μία μονάδα με δυναμικότητα σε κλίνες 2% και 3% αντίστοιχα.

Στο νομό Δράμας, εκτός από την πρωτεύουσα του νομού που συγκεντρώνει το 89% της συνολικής δυναμικότητας σε κλίνες, υπάρχουν και 2 ξενοδοχειακές μονάδες, μία στο Παρανέστι και μία στο Νευροκόπι όπου συγκεντρώνεται το 7% και το 4% των κλινών αντίστοιχα.

Τέλος, στο νομό Καβάλας τα ξενοδοχειακά καταλύματα συγκεντρώνονται σε 19 περιοχές. Πιο συγκεκριμένα :

- Στη Θάσο υπάρχουν 185 ξενοδοχειακές μονάδες, ποσοστό 77% του συνόλου του νομού, 69% της δυναμικότητας σε δωμάτια και κλίνες, εκ των οποίων το 22% βρίσκεται στο Λιμένα, το 14% στο Θεολόγο, το 9% στην Ποταμιά, το 8% στον Πρίνο, το 7% στα Λιμενάρια, το 5% στην Παναγία και το Ραχώνι και τέλος το 0,4% στη Σκάλα Σωτήρος.
- Ο Δ. Καβάλας – Περάμου – Ηρακλείτσας συγκεντρώνει το 12% των μονάδων, το 24% των δωματίων και το 23% των κλινών.
- Οι περιοχές Ν. Καρβάλη – Χρυσούπολη – Κεραμωτή καταλαμβάνουν το 6,4% του συνόλου των μονάδων και το 4, 4% των δωματίων και των κλινών.
- Τέλος, οι περιοχές Κρηνίδες – Ελαιοχώρι – Λουτρά Ελευθερών – Κάριανη – Οφρύνιο, συγκεντρώνουν το 4,2% των μονάδων, το 3% των δωματίων και το 4,6% των κλινών του νομού.

Όσον αφορά τα campings στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης λειτουργούν 17 χώροι οργανωμένης κατασκήνωσης, από τους οποίους οι 12 βρίσκονται στο Ν. Καβάλας, 1 στο Ν. Ροδόπης, 1 στο Ν. Ξάνθης και 3 στο Ν. Έβρου.

Πίνακας 4.3.1 : Κατανομή κάμπινγκ στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης

ΝΟΜΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	%	ΘΕΣΕΙΣ	%	ΑΤΟΜΑ	%
Έβρος	3	18%	821	32%	2.463	33%
Ροδόπη	1	6%	180	7%	540	7%
Ξάνθη	1	6%	137	5%	411	5%

Καβάλα	12	70%	1.451	56%	4.148	55%
Σύνολο	17	100%	2.589	100%	7.562	100%

Πηγή : Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο – Διεύθυνση Τουρισμού Περιφέρειας ΑΜΘ

Από τον παραπάνω πίνακα, ο οποίος δείχνει τη δυναμικότητα των campings στους νομούς της Περιφέρειας, καταλαβαίνουμε ότι ο νομός ο οποίος συγκεντρώνει τους περισσότερους χώρους οργανωμένης κατασκήνωσης είναι η Καβάλα όπου βρίσκονται τα 12 από τα 17 campings, τα οποία αντιστοιχούν σε ποσοστό 56% των θέσεων για σκηνές και τροχόσπιτα και 55% των ατόμων που μπορούν να φιλοξενηθούν. Ακολουθεί ο Ν. Έβρου με 3 μονάδες, 32% τους συνόλου των θέσεων και 33% των ατόμων, ενώ τέλος από 1 μονάδα διαθέτουν οι νομοί Ροδόπης και Ξάνθης.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι εκτός από τους χώρους οργανωμένης κατασκήνωσης υπάρχουν και ελεύθερα campings , τα οποία λειτουργούν υπό την εποπτεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παραδείγματα περιοχών που διατίθενται για αυτή τη δραστηριότητα είναι η Μάνδρα, το Πόρτο Λάγος, το Εράσμιο στο Δέλτα του Νέστου καθώς και η Μεσημβρία Μάκρης.

4.3.2 Άλλες τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες

Οι τουριστικές υποδομές που διαθέτει η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης αφορούν οργανωμένες ακτές, χιονοδρομικά κέντρα, ορειβατικά καταφύγια, περιηγητικά μονοπάτια, εγκαταστάσεις θερμαλιστικού τουρισμού, κέντρα πληροφόρησης επισκεπτών καθώς και αρχαιολογικούς χώρους.

Όσον αφορά τις οργανωμένες παραλίες αυτές βρίσκονται στους 4 από τους 5 νομούς της Περιφέρειας καθώς βρέχονται από το Αιγαίο Πέλαγος. Οι περισσότερες χωροθετούνται στα δύο νησιά, τη Θάσο και τη Σαμοθράκη. Πόλους έλξης για τους τουρίστες αποτελούν οι οργανωμένες παραλίες στα παράλια του νομού Καβάλας, δηλαδή στο Οφρύνιο, τη Ν. Πέραμο, τη Ν. Ηρακλείτσα, την Καλαμίτσα, το Παληό, το Περιγιάλι και την Κεραμωτή. Από την άλλη στο Ν. Έβρου οι οργανωμένες παραλίες βρίσκονται απέναντι από τη Σαμοθράκη, στην περιοχή από την Αλεξανδρούπολη έως τη Ν. Μάκρη, ενώ ξεχωρίζει αυτή της Αγ. Παρασκευής. Στο Ν. Ροδόπης ξεχωρίζει η περιοχή από τη Μαρώνια έως το Φανάρι. Τέλος, στο Ν. Ξάνθης οι παραλίες Μάνδρας, Αβδήρων, Μυρωδάτου, Μαγγάνω και Ερασμίου συμπληρώνουν τον κατάλογο των οργανωμένων ακτών της Περιφέρειας.

Εκτός από τις παραλίες, στην Περιφέρεια βρίσκονται σπουδαίοι ορεινοί όγκοι οι οποίοι διατίθενται για ποικίλες δραστηριότητες ορεινού τουρισμού όπως σκι, κανό και ορειβασία. Το Χιονοδρομικό Κέντρο του Φαλακρού της Δράμας και το Χιονοδρομικό Κέντρο του Παγγαίου της Καβάλας διαθέτουν πίστες για σκι καθώς επίσης και καταφύγια. Καταφύγια υπάρχουν και στους νομούς Ροδόπης, Ξάνθης και Δράμας τα οποία διαθέτουν κλίνες για τη φιλοξενία των επισκεπτών.

Μονοπάτια διατάσσονται κατά μήκος της Περιφέρειας στα οποία έγιναν παρεμβάσεις έτσι ώστε να είναι δυνατή η πρόσβαση των επισκεπτών που καταφθάνουν στην περιοχή

Στην Περιφέρεια εκτός από τα παραπάνω εκτείνονται και περιοχές ειδικής προστασίας στα όρια των οποίων λειτουργούν κέντρα πληροφόρησης των επισκεπτών. Στην Τραϊανούπολη υπάρχει το Κέντρο Πληροφόρησης Δέλτα Έβρου το οποίο διαθέτει ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα προβολών, ενώ στο Ν. Έβρου λειτουργεί το Οικοτουριστικό Κέντρο Ενημέρωσης Βιότοπου Δαδιάς όπου υπάρχουν παρατηρητήρια. Τέλος στην περιοχή του Πόρτο Λάγος η εξυπηρέτηση των επισκεπτών γίνεται από το Κέντρο Ενημέρωσης Λίμνης Βιστωνίδας και στην Κεραμωτή από το Κέντρο Πληροφόρησης Δέλτα Νέστου.

Η περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης προσφέρεται και για θερμαιστικό τουρισμό. Υποδομές υπάρχουν στην Καβάλα στα Λουτρά Ελευθερών, στις Θέρμες του Ν. Ξάνθης όπου λειτουργούν υδροθεραπευτήρια και στη Σαμοθράκη όπου συναντώνται οι ιαματικές πηγές των Θερμών. Υπάρχουν και άλλες ιαματικές πηγές σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας οι οποίες, όμως, παραμένουν αναξιοποίητες.

Τέλος, οι ιδιαίτερης σημασίας αρχαιολογικοί χώροι που υπάρχουν στην Περιφέρεια αποτελούν πόλους έλξης των επισκεπτών.

Συμπερασματικά στην Περιφέρεια υπάρχουν αξιόλογες τουριστικές υποδομές αλλά δεν αξιοποιούνται επαρκώς διότι απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις για την υλοποίησή τους. Στα πλαίσια του ΠΕΠ 1994 – 1999 έχει χρηματοδοτηθεί ο εκσυγχρονισμός υφιστάμενων υποδομών αλλά και η δημιουργία νέων όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4.3.2 : Κατανομή έργων ΠΕΠ 1994-1999 στους νομούς της Περιφέρειας ΑΜΘ

ΝΟΜΟΣ	ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	ΥΨΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ %
Έβρου	24	2.446.698.000	25%
Ροδόπης	15	1.558.921.000	16%
Ξάνθης	22	2.868.127.000	29%
Δράμας	9	1.767.449.000	18%
Καβάλας	8	1.160.096.000	12%
Σύνολο	78	9.801.291.000	100%

Πηγή : Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

4.4 Οικοτουρισμός

4.4.1 Έννοια του οικοτουρισμού

Τα τελευταία χρόνια άρχισε να προωθείται μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, ο οικολογικός τουρισμός ή οικοτουρισμός. Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού προέκυψε από τα προβλήματα που δημιουργήσε η αύξηση και ο τρόπος ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού. Τα προβλήματα αυτά αφορούν την περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτιστική υποβάθμιση περιοχών αλλά και την άνιση κατανομή του οικονομικού οφέλους που προκύπτει από το μαζικό τουρισμό. Κύριοι προωθητικοί παράγοντες αυτής της μορφής εναλλακτικού τουρισμού είναι οι συνεχώς αυξανόμενοι περιβαλλοντικοί ευαισθητοποιήση του πληθυσμού και οι στόχοι για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. (Κομίλης Π., 2001)

Ο οικοτουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού που εμπνέεται κυρίως από τη φυσική ιστορία μιας περιοχής, αλλά και από τις τοπικές πολιτιστικές παραδόσεις. Γενικότερα, με τον όρο οικοτουρισμό εννοείται ο τουρισμός στη φύση, ο οποίος συμβάλει στην προστασία της διοχετεύοντας οικονομικούς πόρους στις προστατευόμενες περιοχές, δημιουργώντας έτσι θέσεις εργασίας για τις τοπικές κοινωνίες και προσφέροντας περιβαλλοντική εκπαίδευση. Επιπλέον ο οικοτουρισμός επικεντρώνεται στη δημιουργία ευκαιριών για μάθηση, ενώ παράλληλα αποφέρει οφέλη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και διέπεται από τις αρχές της αειφορίας στη χρήση των φυσικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών πόρων. Παράλληλα ο οικοτουρισμός αναδεικνύει το φυσικό τοπίο και τον πολιτισμό, προεκτείνει τη γνώση και την κατανόηση που έχουν οι τουρίστες γι' αυτά, προωθεί την προστασία της φύσης και συμβάλει στην ευημερία των ντόπιων.

Με άλλα λόγια οικοτουρισμός είναι μία μορφή τουρισμού ο οποίος εμπνέεται από τη φύση και διοχετεύει οικονομικούς πόρους στις προστατευόμενες περιοχές, ενώ παράλληλα διέπεται από τις αρχές της αειφορικής διαχείρισης του περιβάλλοντος.

4.4.2 Υφιστάμενη κατάσταση του οικοτουρισμού

Ο οικοτουρισμός είναι ο ταχύτερα εξελισσόμενος τομέας της παγκόσμιας τουριστικής βιομηχανίας.

Η ραγδαία ανάπτυξη του φαινομένου του οικοτουρισμού, η δυνατότητα συμβολής του στην οικονομική τόνωση υποβαθμισμένων περιοχών με στόχο την ανάπτυξή τους και η σύνδεσή του με την προστασία της φύσης, αντανακλώνται στην απόφαση του ΟΗΕ να διακηρύξει το 2002 ως παγκόσμιο έτος οικοτουρισμού.

Η αύξηση του οικοτουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ένα γεγονός που επιβεβαιώνεται από την παγκόσμια οργάνωση τουρισμού WTO ο οποίος αναφέρει ότι ο τουρισμός με προορισμό τη φύση αντιστοιχεί στο 7% της παγκόσμιας τουριστικής δαπάνης και εκτιμά ότι ποσοστό περίπου 205 από τα 600 εκατομμύρια διεθνών αφίξεων το έτος 1997 αφορούσαν τον οικοτουρισμό.

Έχει επίσης υπολογιστεί ότι ενώ η γενική τάση αύξησης του τουρισμού προσεγγίζει το 4% ετησίως, η ετήσια αύξηση του οικοτουρισμού αγγίζει ποσοστό 10 – 30%. Τουριστικοί πράκτορες αναφέρουν ότι η ζήτηση για τουρισμό στη φύση αυξάνεται κατά 10 – 25% κάθε χρόνο.

Σε ότι αφορά τις εξελίξεις στην Ελλάδα δεν υπάρχουν επισήμως καταγεγραμμένα στατιστικά στοιχεία για τη ζήτηση στον οικοτουρισμό. Γενικά, όμως, ο οικοτουρισμός δεν παρουσιάζει την ανάπτυξη που παρατηρείται διεθνώς. Παρ' όλα αυτά είναι ενθαρρυντική η τάση ανάπτυξης που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια.

Ο οικοτουρισμός στη χώρα μας ταυτίζεται συνήθως με τις χειμερινές ή ανοιξιάτικες διακοπές σε ορεινά κυρίως οικοσυστήματα. Η διάρκεια των οικοτουριστικών διακοπών εκτιμάται ότι κυμαίνεται συνήθως από μία έως οκτώ μέρες ενώ η επίσκεψη σε οικολογικά ενδιαφέρουσες περιοχές δε συνδυάζεται απαραίτητα με παραμονή σε αυτές.

Όσον αφορά το κοινό που ενδιαφέρεται για οικοτουρισμό χαρακτηρίστηκε από ειδικούς τουριστικούς πράκτορες ως υψηλότερων απαιτήσεων για ποιότητα. Πρόκειται για άτομα τα οποία προέρχονται από υψηλότερα του μέσου κοινωνικά στρώματα και είναι κυρίως κάτοικοι των αστικών κέντρων. Η ηλικιακή τους σύνθεση στην πλειοψηφία τους κυμαίνεται από 30 – 50 και είναι άνω του μέσου ελληνικού μορφωτικού και οικονομικού επιπέδου.

Εκτός από τους μεμονωμένους επισκέπτες, οικοτουριστικές δραστηριότητες αναπτύσσουν μαθητές και εταιρείες που οργανώνουν ολιγοήμερες εκδρομές για τα στελέχη τους.

Κυριότερες κατηγορίες επισκεπτών αποτελούν οι μαθητές σχολείων οι οποίοι συμμετέχουν σε εκδρομές στα πλαίσια του μαθήματος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, καθώς και ενήλικες που συμμετέχουν σε οργανωμένες από τουριστικά πρακτορεία εκδρομές για ολιγομελείς ομάδες και μέλη ορειβατικών – φυσιολατρικών συλλόγων. Επιπλέον επισκέπτες οικοτουριστικών περιοχών αποτελούν Έλληνες που ταξιδεύουν ατομικά αλλά και αλλοδαποί και Έλληνες φυσιολάτρες με ειδικό ενδιαφέρον για τη φύση. Η τελευταία αυτή βέβαια κατηγορία αποτελεί μειοψηφία. Επίσης, αυξανόμενη ζήτηση παρουσιάζεται για το θεσμό των κατασκηνώσεων εθελοντικής εργασίας στη φύση, που οργανώνονται από διάφορους φορείς και απευθύνονται σε νέους, καθώς και για εκδρομές δραστηριοποίησης στη φύση που οργανώνονται από το υφυπουργείο Νέας Γενιάς.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι ο οικοτουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού, η οποία μπορεί να αποβεί αρκετά κερδοφόρα για την περιοχή της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικοπολιτιστικό επίπεδο, αφού αποτελεί μια περιοχή πλούσια σε οικοτουριστικούς πόρους.

4.4.3 Οικοτουριστικό απόθεμα

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης υπάρχουν πολλές περιοχές στις οποίες παρατηρούνται οικοτουριστικές δραστηριότητες ή υφίστανται οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξή τους.

Στο Ν. Έβρου, δάση καλύπτουν τις δυτικές κυρίως περιοχές με σημαντικότερες τις δασικές εκτάσεις της περιοχής της Δαδιάς, τη δασωμένη ζώνη Διδυμοτείχου και το παραποτάμιο δάσος του Έβρου.

Στο Ν. Ροδόπης, εκτός από το δάσος αναψυχής της Νυμφαίας, διακρίνονται τα δάση Πατέρμων, βόρεια της Κομοτηνής, το δάσος του Χιονορέματος στα βορειοδυτικά του νομού και η ευρύτερη περιοχή της ορεινής κοινότητας Κέχρου όπου έχουν αναπτυχθεί πλούσια δάση.

Στο Ν. Ξάνθης, το ανάγλυφο του εδάφους τόσο στις ορεινές περιοχές βόρεια του νομού, όσο και στις ημιορεινές περιοχές επιτρέπει της ανάπτυξη πλούσιων δασών. Το πλούσιο δασικό οικοσύστημα που διακρίνεται στην ορεινή περιοχή της Ξάνθης, κατά τη διαδρομή Ξάνθη, Καλλιθέα, Λειβαδίτης αποκαλύπτει το μεγάλο καταρράκτη του Λειβαδίτη και πέρα από αυτόν το δρυμό της Χαϊντούς, δάσος μεγάλης αισθητικής και οικολογικής αξίας με δέντρα που η ηλικία τους ξεπερνά τα 200 έτη.

Στην περιοχή του Λειβαδίτη συναντά κανείς πυκνά δάση, ποτάμια, καταρράκτες, σπάνια πουλιά και ζώα, βαθιές χαράδρες. Καταφύγια υπάρχουν στην Καλλιθέα και το

Λειβαδίτη, ενώ στη Χαϊντού υπάρχει κατασκευασμένο δασικό χωριό έτοιμο για τουριστική χρήση, το οποίο δε λειτουργεί ακόμα λόγω προβλημάτων διαχείρισης.

Στην Ελατιά του Ν. Δράμας βρίσκεται το μοναδικό στη χώρα μας δάσος ερυθρελάτης, όπου το τοπίο παραπέμπει σε αντίστοιχα της μέσης και βόρειας Ευρώπης.

Οικοτουριστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι περιοχές της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης που βρίσκονται κάτω από το καθεστώς προστασίας της Διεθνούς Σύμβασης Ramsar οι οποίες είναι :

- το Δέλτα του Νέστου
- το Δέλτα του Έβρου
- η λίμνη Βιστωνίδα
- η λίμνη Μητρικού ή Ισμαρίδα
- το δάσος της Δαδιάς
- τα στενά του Νέστου
- η κοιλάδα του Νέστου
- η κοιλάδα του Κομψάτου
- οι κορυφές του Όρους Φαλακρού και
- κάποια αισθητικά δάση όπως : δάσος Αμυγδαλεώνα, Παγγαίο Όρος, Μπάμπουρας Αλυκής Θάσου κ. τ. λ.

Σε όλες τις παραπάνω περιοχές μπορούν να δραστηριοποιηθούν οικοτουρίστες αποκομίζοντας υψηλό επίπεδο ικανοποίησης από τις δραστηριότητές τους και απολαμβάνοντας τις μοναδικές ομορφιές των φυσικών τοπίων.

4.4.4 Δραστηριότητες – Επενδύσεις οικοτουρισμού

Οι οικοτουριστικοί πόροι της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης προσελκύουν το ενδιαφέρον πολλών επισκεπτών για την ανάπτυξη διαφόρων δραστηριοτήτων. Το ενδιαφέρον αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι στο Κέντρο Πληροφόρησης της Δαδιάς, το οποίο λειτουργεί από τον Αύγουστο του 1994, ο αριθμός των ατόμων που το επισκέφτηκαν αυξήθηκε σημαντικά κατά τα έτη 1994 – 2001. Πιο συγκεκριμένα από 10.253 που ήταν οι επισκέπτες το 1995 το 2001 έφτασαν τους 43.267. Όσον αφορά το Κέντρο Πληροφόρησης του Δέλτα του Έβρου, το οποίο άρχισε να λειτουργεί από το 1998, μείωση παρουσίασε ο αριθμός των επισκεπτών κατά το έτος 2000 σε ποσοστό 30,3% σε σχέση με το 1999, ενώ αλματώδη αύξηση παρουσίασε το 2001 της τάξης του 110,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Από την άλλη πάλι στο Κέντρο Πληροφόρησης της Λίμνης Βιστωνίδας, το οποίο λειτουργεί από το έτος 1998, ο αριθμός των επισκεπτών το 1999 έφτασε τα

4. 000 άτομα, ενώ κατά τα επόμενα έτη ο αριθμός των επισκεπτών του άρχισε να μειώνεται.

Ένα ακόμα Κέντρο Πληροφόρησης το οποίο λειτουργεί στην Περιφέρεια από το Σεπτέμβριο του 1998 είναι αυτό του Δέλτα του Νέστου. Αυτό είχε ανάλογη πορεία με το προηγούμενο Κέντρο Πληροφόρησης, δηλαδή το 1999 είχε το μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών, ο οποίος όμως από το 2000 και μετά άρχισε να μειώνεται.

Όλα τα παραπάνω Κέντρα Πληροφόρησης παρουσιάζουν ιδιαίτερα αυξημένη κίνηση κατά τους μήνες Απρίλιο – Οκτώβριο, ενώ πολύ μικρή κατά τους χειμερινούς μήνες λόγω καιρικών συνθηκών. Θα πρέπει, όμως, να επισημανθεί ότι η πλειοψηφία των επισκεπτών προσήλθε κυρίως για την επίσκεψη των υδροβιότοπων και δεν αποτελούν αναγκαστικά οικοτουρίστες που πραγματοποιούν άλλες δραστηριότητες οικοτουριστικού περιεχομένου. Ο αριθμός των επισκεπτών πάντως είναι ενθαρρυντικός και προσδοκάται ότι οι πρώτες αυτές επισκέψεις αποτελούν σήμερα το βασικό ερέθισμα για τη γνωριμία με τον οικοτουρισμό σε όλες του τις μορφές.

Σε ότι αφορά τις δραστηριότητες με οικοτουριστικό περιεχόμενο είναι :

- **Κανό – καγιάκ – ράφτινγκ**, στις περιοχές όπου συναντώνται ποτάμια και κοιλάδες (κυρίως στα στενά του Νέστου)
- **Αναρρίχηση – ορειβασία – περιηγήσεις**, σε όλους τους ορεινούς όγκους της Περιφέρειας καθώς επίσης και στις περιοχές ειδικής προστασίας. Ορειβατικοί σύλλογοι, Οικοτουριστικά Κέντρα , αλλά και Ιδιωτικές Επιχειρήσεις διοργανώνουν τέτοιου είδους δραστηριότητες και δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να γνωρίσουν τη χλωρίδα της περιοχής.
- **Πτώση με αλεξίπτωτο πλαγιάς και αιωρόπτερα**, σε ειδικές πίστες στο Όρος Φαλακρό και στη Ροδόπη.
- **Παρατήρηση των πουλιών και του οικοσυστήματος**, στα ειδικά διαμορφωμένα παρατηρητήρια που βρίσκονται κυρίως εντός των ορίων της περιοχής ειδικής προστασίας, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στους επισκέπτες να παρακολουθήσουν σπάνια είδη πουλιών μέσα από κιάλια, τηλεσκόπια κ. τ. λ.

Όσον αφορά τώρα τις επενδύσεις, στα πλαίσια του ΠΕΠ 1994 – 1999 χρηματοδοτήθηκαν έργα τουριστικής υποδομής που είχαν ως αντικείμενο τον οικοτουρισμό. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το σύνολο των πραγματοποιηθέντων έργων στους νομούς της Περιφέρειας.

Πίνακας 4.4.4 : Έργα που πραγματοποιήθηκαν στους νομούς της Περιφέρειας

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΥΨΟΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ %
Έβρου	14	2.036.633.905	26%
Ροδόπης	21	1.374.192.637	17%
Ξάνθης	39	2.078.226.140	26%
Δράμας	31	2.100.525.951	26%
Καβάλας	23	339.418.224	4%
Σύνολο	128	7.928.996.857	100%

Πηγή : Αναπτυξιακές Εταιρίες των Νομών

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης πραγματοποιήθηκαν 128 επενδύσεις συνολικού προϋπολογισμού 7.928.996.857 δρχ., οι οποίες περιλαμβάνουν τόσο ιδιωτικές επενδύσεις, όσο και τουριστικές υποδομές. Όσον αφορά τα κονδύλια αυτά έχουν κατανεμηθεί στους νομούς της Περιφέρειας ως εξής : οι νομοί Ξάνθης, Δράμας και Έβρου με 39,31 και 14 επενδύσεις αντίστοιχα, καταλαμβάνουν ποσοστό 26% του συνολικού προϋπολογισμού. Ο Ν. Ροδόπης με 21 επενδύσεις συμμετέχει με ποσοστό 17%, ενώ τέλος το αντίστοιχο ποσοστό στο Ν. Καβάλας όπου πραγματοποιήθηκαν 23 επενδύσεις ανέρχεται μόλις στο 4%. (Γιαννέλης Γ., 2002)

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΠΕΠ 2000 – 2006 ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

5.1 Ευρωπαϊκή Πολιτική και Περιφερειακή ανάπτυξη

Από το 1981 που μπήκε η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρήθηκε σημαντική άνθηση στις περιφέρειες της χώρας μας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δόθηκαν σε αυτές πόροι από την Κοινότητα σύμφωνα με τα προγράμματα και τις χρηματοδοτήσεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χορήγησε οικονομική βοήθεια στην Ελλάδα, έτσι ώστε να επιλυθούν κάποια σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπιζε η χώρα. Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) ήταν η πρώτη χρηματική βοήθεια για την Ελλάδα. Αυτά ξεκίνησαν πέντε χρόνια μετά την είσοδο της χώρας στην Κοινότητα και ολοκληρώθηκαν το 1992. Ταυτόχρονα σημαντική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπήρξαν και τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης Ι, ΙΙ και ΙΙΙ τα οποία αναφέρονται τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. (Μητούλα Ρ. , 2003)

Τα ΠΕΠ (Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα) γίνονται σε επίπεδο Περιφέρειας. Αρμόδιο όργανο λήψης των σχετικών αποφάσεων είναι το Περιφερειακό Συμβούλιο, στο οποίο προεδρεύει ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας και μέλη είναι οι Νομάρχες, εκπρόσωποι από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και εκπρόσωποι των Νομαρχιακών Συμβουλίων των νομών.

Την ευθύνη για την επεξεργασία των στοιχείων και τη διαμόρφωση των προτάσεων προς το Περιφερειακό Συμβούλιο έχει Ομάδα Εργασίας που συστάθηκε με απόφαση του Γ. Γραμματέα της Περιφέρειας και αποτελείται από εκπροσώπους διαφόρων υπηρεσιών και φορέων. Την ευθύνη για την παρακολούθηση, διαχείριση των προτάσεων και εισηγήσεων έχουν οι Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης έχει την αρμοδιότητα της Εφαρμογής του ΕΠ. πρόεδρος είναι ο Γ. Γραμματέας της Περιφέρειας και μέλη της οι Νομάρχες, εκπρόσωποι από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε. Ε, εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Υπουργείων. Στην Επιτροπή Παρακολούθησης συμμετέχουν επίσης ο Συντονιστής και οι Υπεύθυνοι Παρακολούθησης των Υποπρογραμμάτων του ΕΠ.

Όργανο στήριξης της Επιτροπής Παρακολούθησης είναι η Γραμματεία της στην οποία συμμετέχουν από την ΕΠ Παρακολούθησης ο Συντονιστής και οι Υπεύθυνοι των Υποπρογραμμάτων, καθώς επίσης και εκπρόσωπο Φορέων και Υπηρεσιών με άμεση εμπλοκή στην εφαρμογή του ΕΠ.

Στην Περιφέρεια έχει εγκατασταθεί κεντρική μηχανογραφική μονάδα συνδεδεμένη με τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, τις Υπηρεσίες Προγραμματισμού των Νομαρχιών, τα Νομαρχιακά Ταμεία και τους άλλους φορείς για την άμεση μεταβίβαση πληροφοριών σχετικών με την πρόοδο της υλοποίησης του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου του προγράμματος. (Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, 1994)

Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Το Α' ΚΠΣ πραγματοποιήθηκε την περίοδο 1989-1993 ταυτόχρονα με τα Μεσογειακά Προγράμματα. Μέσων του Α' ΚΠΣ άρχισε να δίνεται βάση στα έργα υποδομής με χαρακτηριστικά παραδείγματα τους μεγάλους οδικούς άξονες, το Μετρό της Αθήνας, καθώς και τον εκσυγχρονισμό του σιδηροδρομικού άξονα. Επιπλέον, έγιναν νοσοκομεία, σχολεία, αεροδρόμια, λιμάνια και πολλά άλλα έργα τα οποία χρηματοδοτήθηκαν απ' την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκτός όμως, από τα έργα υποδομής, το Α' ΚΠΣ έθεσε τις βάσεις για την επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης των περιφερειών με ταυτόχρονη βελτίωση του πρωτογενή τομέα, της ανάπτυξης ανθρωπίνων πόρων και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Η πρώτη κοινή προσπάθεια της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση για την ανάπτυξη της χώρας και σε περιφερειακό επίπεδο συνεχίστηκε με το Δεύτερο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Β' ΚΠΣ 1994-1999). Οι στόχοι του περισσότερο διευρυμένοι απ' το προηγούμενο ήταν οι εξής:

- Βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και της επαγγελματικής κατάρτισης για την ανάπτυξη και καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Αύξηση των επενδύσεων υποδομής όσων αφορά τις τηλεπικοινωνίες, την ενέργεια και τις μεταφορές.
- Ενίσχυση του παραγωγικού τομέα με σκοπό την αύξηση των επενδύσεων. Έμφαση δόθηκε στην ανάπτυξη της βιομηχανίας, στην τουριστική ανάπτυξη και στα μέτρα υπέρ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα υλοποίησης των στόχων αυτών το νέο αεροδρόμιο των Σπάτων στην Αθήνα, η ηλεκτρική καλωδιακή σύνδεση Ελλάδας – Ιταλίας και πολλά άλλα έργα τόσο σε επίπεδο υποδομής όσο και στους τομείς της ανταγωνιστικότητας του ανθρώπινου δυναμικού και των συνθηκών ζωής.

Η εφαρμογή του Β΄ ΚΠΣ έχει θέσει τις βάσεις για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών, των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της χώρας και του παραγωγικού περιβάλλοντος. Οι νέοι θεσμοί που απαιτήθηκαν για την υλοποίηση του Β΄ ΚΠΣ καθώς και οι αυξημένες διοικητικές ανάγκες είχαν σαν αποτέλεσμα νέες μεταρρυθμίσεις σε ότι αφορά τη βιομηχανική υποδομή, τα δημόσια έργα και την εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού.

Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Το Γ΄ ΚΠΣ βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη και θεωρείται σημαντικότερο από τα δύο προηγούμενα. Ο σχεδιασμός του πραγματοποιήθηκε σε ένα οικονομικό περιβάλλον πολύ διαφορετικό από εκείνο που επικρατούσε κατ την περίοδο σχεδιασμού του Β΄ ΚΠΣ αυτό συνέβαινε γιατί η οικονομική κατάσταση της χώρας είχε βελτιωθεί σημαντικά. Η μείωση του πληθωρισμού και του ελλείμματος του δημοσίου τομέα, η μείωση του δημοσίου χρέους αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της βελτίωσης των οικονομικών δεικτών. Το αναπτυξιακό αυτό σχέδιο 2000-2006 παρουσιάστηκε το Σεπτέμβριο του 1999 από τις Ελληνικές Αρχές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έγινε αποδεκτό και άρχισε να εφαρμόζεται.

Οι στόχοι του Γ΄ ΚΠΣ είναι η ανάπτυξη των αξόνων και των κόμβων, η βελτίωση των υποδομών και του περιβάλλοντος, βασικών αστικών πόλεων και η εξάλειψη της απομόνωσης των απομακρυσμένων από τον κεντρικό άξονα ανάπτυξης περιοχών, όπως είναι αυτός της Θράκης.

Το Γ΄ ΚΠΣ 2000-2006 αποτελείται από τρία (3) μέρη:

- Στο πρώτο μέρος εξετάζεται το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο θα υλοποιηθεί το νέο αναπτυξιακό πρόγραμμα και η αναπτυξιακή στρατηγική.
- Στο δεύτερο μέρος, εθνικού επιπέδου, παρουσιάζονται οι τομείς και οι άξονες προτεραιότητας.
- Στο τρίτο μέρος, περιφερειακού επιπέδου, αναφέρεται στις εξειδικευμένες στρατηγικές για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας. Μία από τις περιφέρειες είναι και αυτή της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης η οποία μελετάται στην πτυχιακή αυτή μελέτη.

5.2 Άξονες προτεραιότητας του ΠΕΠ 2000 – 2006 : Στόχοι / Στρατηγική

Οι κύριοι στόχοι της νέας Περιφερειακής Πολιτικής για την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη είναι οι εξής:

- Οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση της Περιφέρειας στον Ελληνικό και Ευρωπαϊκό χώρο και στην αποτελεσματική προσαρμογή στα νέα ανταγωνιστικά δεδομένα με την αξιοποίηση της γεωγραφικής της θέσης και την ενίσχυση της εξωστρέφειας των ασκούμενων παραγωγικών δραστηριοτήτων
- Αξιοποίηση των αναπτυξιακών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας σε όλους τους τομείς της παραγωγής για τη διαμόρφωση σύγχρονης αυτοδύναμης οικονομίας
- Αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής του πληθυσμού με βασική προϋπόθεση την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος
- Δημιουργία μόνιμων θέσεων απασχόλησης, ιδίως μεταξύ των νέων, στα πλαίσια της διεύρυνσης των ενδοπεριφερειακών κοινωνικών ανισοτήτων.

Πρωταρχική επιδίωξη του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) της περιόδου 2000 – 2006 αποτελεί η πληθυσμιακή εξέλιξη της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με έμφαση στην ομαλή ενσωμάτωση των παλιννοστούντων και των μεταναστών που διαμένουν και δραστηριοποιούνται εντός των ορίων της Περιφέρειας. Τα προσδοκώμενα θετικά αναπτυξιακά αποτελέσματα εξαρτώνται από την ενίσχυση των υφιστάμενων τεχνικών υποδομών και τη δημιουργία εκείνων των κοινωνικών συνθηκών που υπόσχονται ισόρροπη ανάπτυξη στο πλαίσιο μίας περιφέρειας ίσων ευκαιριών, καθώς και με την αύξηση της παραγωγικότητας για το σύνολο της περιφερειακής οικονομίας με ευεργετικές συνέπειες για το παραγόμενο προϊόν και την απασχόληση.

Η αναπτυξιακή στρατηγική κατά την περίοδο 2000 – 2006 δίνει έμφαση στα εξής:

- Στη διατήρηση ενός ελκυστικού, φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος
- Στη δημιουργία και βελτίωση ενός αποτελεσματικού δικτύου μεταφορών και επικοινωνιών
- Στην προώθηση σύγχρονων αντιλήψεων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της σύνδεσης της περιοχής με το διεθνές παραγωγικό περιβάλλον, την ενδυνάμωση της Έρευνας και Τεχνολογίας και τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού ιστού και
- Στην πραγματοποίηση παρεμβάσεων σε ορεινές, νησιωτικές και αστικές περιοχές που χαρακτηρίζονται από οικονομικά προβλήματα και ανεπάρκεια πρωταρχικών υποδομών, για την αναδιαμόρφωση της μελλοντικής φυσιογνωμίας των περιοχών αυτών.

Οι έξι άξονες οι οποίοι δείχνουν τους υπόλοιπους επιμέρους στόχους του ΠΕΠ είναι οι ακόλουθοι:

- Ο πρώτος άξονας ο οποίος αφορά την ανάπτυξη της υπαίθρου καλύπτει τις δράσεις για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και τις παρεμβάσεις για τη στήριξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών. Η δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών δραστηριοτήτων και της ποιότητας του εδάφους σε αγροτικές περιοχές, η εφαρμογή καινοτομικών δράσεων και η ενίσχυση της διαφοροποίησης της γεωργικής παραγωγής αποτελούν τον κορμό του άξονα.
- Ο δεύτερος άξονας αφορά στην καινοτομία και ανταγωνιστικότητα και καλύπτει τις δράσεις για την ανάπτυξη του δευτερογενή και τριτογενή τομέα με σαφή προσέγγιση στον ιδιωτικό τομέα, τη συμμετοχή του οποίου ενισχύει η Περιφέρεια. Αποβλέπει ακόμα στην είσοδο της έρευνας και της τεχνολογίας στον ευρύτερο χώρο καθώς και στην ενίσχυση της πολιτιστικής υποδομής και ακτινοβολίας σε συνδυασμό με τη χρηματοδότηση ζωτικών αναγκών σε τουριστικές και περιβαλλοντικές υποδομές.
- Ο τρίτος άξονας ο οποίος περιλαμβάνει μέτρα για την αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας. Η ολοκλήρωση και αξιοποίηση των μεγάλων έργων μεταφορών που καθιστούν την Περιφέρεια Ανατολική Πύλη για τη Βόρεια Ελλάδα, η εξασφάλιση των κατάλληλων υποδομών για τη διαρκή αναβάθμιση της ανώτατης και ανώτερης εκπαίδευσης και την προώθηση σύγχρονων εφαρμογών πληροφορικής στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού των κοινωνικών και οικονομικών δομών συμπληρώνουν τις παρεμβάσεις του άξονα.
- Ο τέταρτος άξονας αφορά την αστική ανάπτυξη και καλύπτει τις δράσεις και τις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για την καλή οικιστική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των πόλεων της Περιφέρειας.
- Ο πέμπτος άξονας για την άμβλυνση Ενδοπεριφερειακών – Κοινωνικών ανισοτήτων και Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού αποτελεί κορυφαία επιλογή της Περιφέρειας και καλύπτει πλέγμα δράσεων για την ισόρροπη ανάπτυξη δίνοντας διέξοδο στις αναπτυξιακές πιέσεις – συγκοινωνιακές, εκπαιδευτικές, υγειονομικές κτλ - με τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών και προωθώντας τη νέα στρατηγική για απασχόληση, η οποία εστιάζει στην ανάπτυξη της προσαρμοστικότητας, απασχολησιμότητας και επιχειρηματικότητας του ανθρώπινου δυναμικού. Η βελτίωση και ολοκλήρωση των περιφερειακών δικτύων

και συστημάτων μεταφοράς, η ενίσχυση της εκπαίδευσης, της υγείας και πρόνοιας, η στήριξη των μη ενισχυμένων πληθυσμιακών ομάδων και η εφαρμογή του εθνικού σχεδίου δράσης για την απασχόληση σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο συνιστούν τις κύριες κατηγορίες παρεμβάσεων του 5^{ου} άξονα.

- Τέλος, ο 6^{ος} άξονας αφορά στην τεχνική βοήθεια και προβλέπει την ενίσχυση της λειτουργίας της Επιτροπής Παρακολούθησης καθώς και των συστημάτων διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης της υλοποίησης του προγράμματος.

Συνοψίζοντας το ΠΕΠ της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 2000 – 2006 διαρθρώνεται ως ακολούθως:

Πίνακας 5.2 : Διάρθρωση μέτρων ΠΕΠ 2000-2006 Αν. Μακεδονίας – Θράκης

ΑΞΟΝΕΣ	ΜΕΤΡΑ
1. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	1.1 Επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων
	1.2 Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών και προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς
	1.3 Έγχειρες βελτιώσεις
	1.4 Αναδασμός
	1.5 Διαχείριση υδάτινων πόρων
	1.6 Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών του αγροτικού χώρου
	1.7 Ανασύσταση δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού και προστασία δασικού περιβάλλοντος
	1.8 Προστασία περιβάλλοντος σε συνδυασμό με δασοκομία και κτηνοτροφία
	1.9 Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία
	1.10 Υποδομές για αξιοποίηση και ανάπτυξη γεωθερμίας, παραλίμνιων και παράκτιων περιοχών
	1.11 Υποδομές συνδυασμένης εγγειοβελτιωτικής προστασίας
	1.12 Στήριξη τουριστικών και τοπικών δραστηριοτήτων
	1.13 Βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων
	1.14 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις

	ανάπτυξης ειδικών περιοχών – ΕΤΠΑ
	1.15 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών – ΕΚΤ
	1.16 Συμπλήρωση και ενίσχυση υποδομών νησιωτικών και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών
2.ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ-ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	2.1 Έρευνα – καινοτομία
	2.2 Δικτύωση – συνεργασία – υπηρεσίες
	2.3 Υποδομές επιχειρηματικότητας
	2.4 Ενίσχυση επιχειρήσεων
	2.5 Εκσυγχρονισμός – Στοχευμένη στήριξη ΜΜΕ
	2.6 Αειφορική διαχείριση πλουτοπαραγωγικών πόρων
	2.7 Ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων
	2.8 Υποδομές πολιτισμού
3. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ	3.1 Υποδομές μεταφορών
	3.2 Τηλεπικοινωνίες
	3.3 Υποδομές εκπαίδευσης – Κατάρτισης
4. ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	4.1 Υποδομές οδικές και ποιότητας περιβάλλοντος
	4.2 Ολοκληρωμένη παρέμβαση αστικής ανάπτυξης – ΕΤΠΑ
	4.3 Ολοκληρωμένη παρέμβαση αστικής ανάπτυξης – ΕΚΤ
	4.4 Αναζωογόνηση αστικών περιοχών
5. ΑΜΒΛΥΝΣΗ ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	5.1 Ολοκλήρωση συνδυασμένων μεταφορικών υποδομών
	5.2 Υποδομές υγείας – Πρόνοιας
	5.3 Ανάπτυξη και αναβάθμιση εκπαιδευτικών μηχανισμών
	5.4 Δράσεις κοινωνικής υποστήριξης
	5.5 Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης
	5.6 Ανάπτυξη και προσαρμοστικότητα ανθρώπινου δυναμικού

6.ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	6.1 Τεχνική βοήθεια – ΕΤΠΑ
	6.2 Τεχνική βοήθεια – ΕΚΤ
	6.3 Τεχνική βοήθεια – ΕΓΤΠΕ

Η στρατηγική επίτευξης των παραπάνω στόχων του ΠΕΠ βασίζεται στις εξής αρχές:

- Στην ενίσχυση της απασχόλησης και του ανθρώπινου δυναμικού γενικότερα (ανάπτυξη κοινωνικών υπηρεσιών στήριξης, ανάπτυξη δεξιοτήτων),
- Στην προώθηση δράσεων καινοτόμων, τόσο ως περιεχόμενο όσο και ως διαδικασία υλοποίησης
- Στην εξασφάλιση προϋποθέσεων για την επίτευξη της αειφορίας γενικά
- Στην ολοκληρωμένη προσέγγιση περιοχών στον αστικό και αγροτικό χώρο που παρουσιάζουν ειδικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. (Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, 2001)

5.3 Περιγραφή των μέτρων του ΠΕΠ 2000 - 2006

Μέτρο 1.1: Επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης χαρακτηρίζεται ως μία γεωργική περιοχή με μέγεθος γεωργικής γης 4.100.100 στρέμματα. Η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν υπολογίζεται πολύ μικρή και αυτό υποδεικνύει την ύπαρξη γεωργίας χαμηλής παραγωγικότητας, εργασίας και ανταγωνιστικότητας.

Βασικό πρόβλημα του πρωτογενή τομέα παραμένει η ελλιπής αξιοποίηση των κλάδων φυτικής παραγωγής. Επιτακτική ανάγκη είναι η εισαγωγή νέων δυναμικών κλάδων που θα αποδίδουν υψηλό εισόδημα και θα υπάρχει δυνατότητα διάθεσης στις εσωτερικές και εξωτερικές αγορές.

Ο εκσυγχρονισμός της παραγωγικής διαδικασίας στον πρωτογενή τομέα και η προώθηση δημιουργίας θερμοκηπίων αποτέλεσε αντικείμενο χρηματοδότησης από την Περιφέρεια στα πλαίσια του ΠΕΠ 1994 – 1999.

Περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου και των στόχων του

Το βασικότερο αντικείμενο του μέτρου περιλαμβάνει οικονομικές ενισχύσεις για τον επαναπροσανατολισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων με σκοπό την μεγαλύτερη παραγωγή προϊόντων καθώς και την επέκταση ή δημιουργία θερμοκηπιακών μονάδων.

Το μέτρο που εξυπηρετεί τον ειδικό στόχο βελτίωσης του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, στηρίζει την ανταγωνιστικότητα του αγροτικού τομέα με την εισαγωγή αγροτικών προϊόντων , αναδιάρθρωση κλάδων όπως επίσης και την εισαγωγή νέας τεχνολογίας στα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας.

Οι στόχοι στους οποίους αποσκοπεί το συγκεκριμένο μέτρο είναι οι εξής:

- Παροχή ενισχύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις που εμφανίζουν ενδείξεις οικονομικής βιωσιμότητας
- Βελτίωση της παραγωγής σε προϊόντα τα οποία δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα διάθεσης
- Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων
- Μείωση του κόστους παραγωγής
- Ενίσχυση νέων γεωργών
- Ενίσχυση μικρών εκμεταλλεύσεων σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές

Το μέτρο αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας κατά την υλοποίησή του και νέων θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης κατά τη λειτουργία του.

Μέτρο 1.2: Ανακαίνιση και ανάπτυξη οικισμών αγροτικού χώρου και προστασία – διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Το 59,45% του πληθυσμού της Περιφέρειας κατοικεί στον αγροτικό χώρο αυτής, διάσπαρτος σε 786 από τα 792 οικιστικά της κέντρα, καλύπτοντας το 99% του διαθέσιμου γεωγραφικού χώρου.

Το περιβάλλον και η πολιτιστική κληρονομιά των περιοχών αυτών συγκαταλέγονται στα πλεονεκτήματα της Περιφέρειας και απαιτείται η άμεση ενεργοποίηση των υφιστάμενων πόρων. Παράλληλα, ο παραμεθόριος και ακριτικός χαρακτήρας της περιοχής καθώς και η κακή δημογραφική κατάσταση συγκαταλέγονται ανάμεσα στα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η περιοχή.

Οι αγροτικές περιοχές αποτελούν ένα ζωτικό χώρο με πολλαπλές λειτουργίες. Αν και χαρακτηρίζονται από τις παραγωγικές τους δραστηριότητες, τα ιδιαίτερα φυσικά και πολιτισμικά τους στοιχεία, ωστόσο παρουσιάζουν αναπτυξιακά προβλήματα. Γι' αυτό και το ΠΕΠ πραγματοποίησε μια σειρά παρεμβάσεων ανάπλασης οικισμών και ανάδειξης μνημείων.

Περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου και των στόχων του

Το συγκεκριμένο μέτρο περιλαμβάνει την ανάπλαση και τη διατήρηση ορισμένων κτισμάτων και οικισμών της Περιφέρειας τα οποία έχουν ιδιαίτερη αξία για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς των αγροτικών περιοχών, καθώς επίσης και παρεμβάσεις για τη βελτίωση του επιπέδου ζωής των πολιτών.

Έτσι ένας βασικός πρώτος στόχος του μέτρου 1.2 είναι η διαμόρφωση σύγχρονης αυτοδύναμης οικονομίας και η ενίσχυση της εξωστρέφειας με προώθηση δράσεων στον πρωτογενή τομέα, στη μεταποίηση, στον τουρισμό καθώς προωθεί στοιχεία του πολιτισμού. Ταυτόχρονα στοχεύει στην άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικών ανισοτήτων και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής επιδιώκοντας την αντιμετώπιση ζωτικών προβλημάτων της υπαίθρου.

Βασική θετική επίπτωση του μέτρου αυτού είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας κατά την υλοποίησή του.

Μέτρο 1.3: Έγχειρες βελτιώσεις

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης αντιμετωπίζει προβλήματα οξίνισης ή αλατότητας του εδάφους παρά το γεγονός ότι ένας σημαντικός αριθμός εκτάσεων αξιοποιείται για γεωργικές καλλιέργειες και ο πληθυσμός της περιοχής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον πρωτογενή τομέα.

Η επιδίωξη αύξησης της αποδοτικότητας του κτηνοτροφικού κεφαλαίου ελευθέρως βοσκής, ώθησε την Περιφέρεια να προχωρήσει σε παρεμβάσεις βελτίωσης των βοσκοτόπων με κατασκευή διαφόρων τεχνικών έργων. Έως το 1999 είχαν εκτελεστεί παρεμβάσεις αυτού του είδους σε συνολική έκταση 300.000 στρεμμάτων, με χρηματοδότηση από το τομεακό πρόγραμμα του Υπ. Γεωργίας στο πλαίσιο του Β' ΚΠΣ

Βασικό πρόβλημα της Περιφέρειας αποτελεί η κακή κατάσταση των βοσκοτόπων, οι οποίοι στην πλειοψηφία είναι υποβαθμισμένοι και αδυνατούν να καλύψουν σημαντικό μέρος των αναγκών των ζώων.

Περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου και των στόχων του

Ο κυριότερος στόχος του μέτρου αυτού είναι η εδαφολογική χαρτογράφηση της Περιφέρειας για την προστασία του περιβάλλοντος, την προστασία της δημόσιας υγείας, τη διαφύλαξη της παραγωγικότητας των εδαφών και τη διατήρηση της γονιμότητας αυτών .

Συγχρόνως, βασικός στόχος του μέτρου είναι η βελτίωση της κατάστασης των βοσκοτόπων έτσι ώστε να είναι σε θέση να καλύψουν τις ανάγκες των ζώων. Με την πραγματοποίηση αυτών των παρεμβάσεων θα αυξηθεί η βοσκοϊκανότητα και η βοσκοχωρητικότητα.

Μέτρο 1.4: Αναδασμός

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Όπως είπαμε και πριν ο χαρακτήρας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης είναι γεωργικός. Το συνολικό μέγεθος γεωργικής γης στην Περιφέρεια υπολογίζεται γύρω στα 4.100.000 στρέμματα. Ωστόσο, και παρά την ύπαρξη σημαντικών πεδινών εκτάσεων, ο μέσος αριθμός αγροτεμαχίων εκεί, υπολογίζεται σε 7 έναντι 6,5 αγροτεμάχια ανά εκμετάλλευση στο σύνολο της χώρας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Β' ΠΕΠ προς αναδασμό διατέθηκε επιφάνεια 250.000 στρεμμάτων.

Περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου και των στόχων του

Το μέτρο επιδιώκει να πετύχει τη μεγιστοποίηση των ωφελειών από τις ενέργειες αναδασμού της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου με την ταυτόχρονη πραγματοποίηση τεχνικών έργων και την επέκτασή τους στο μέγιστο δυνατό τμήμα της γεωργικής γης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Μέτρο 1.5: Διαχείριση υδάτινων πόρων

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Ως φυσικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας θεωρείται η ύπαρξη υδάτινων πόρων που παρέχουν δυνατότητα άρδευσης καλλιεργούμενων εκτάσεων. Το ποσοστό των αρδευόμενων καλλιεργειών της Περιφέρειας ανέρχεται σε 44% της συνολικής επιφάνειας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Ωστόσο, ορισμένα από τα αρδευτικά δίκτυα λόγω μακροχρόνιας χρήσης παρουσιάζουν λειτουργικά προβλήματα, με επιπτώσεις σε απώλειες νερού και την αύξηση του κόστους παραγωγής.

Στα πλαίσια του Γ' ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης κρίνεται αναγκαία η σωστή διαχείριση των υδάτινων πόρων με στόχο την εξοικονόμηση υδατικού δυναμικού, τη βελτίωση των συνθηκών άρδευσης και την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς η διατήρηση του καθεστώτος μη ορθολογικής διαχείρισης του νερού μπορεί να έχει σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στο μέλλον στις παραθαλάσσιες περιοχές, στα Δέλτα των

Νέστου και Έβρου, τη λίμνη της Βιστωνίδας και στα νησιά της Περιφέρειας (Θάσος, Σαμοθράκη).

Περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου και των στόχων του

Κύριος στόχος του μέτρου είναι η αξιοποίηση, η ορθολογική χρήση, η προστασία των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας ώστε να εξασφαλίζονται υδατικοί πόροι για γεωργική εκμετάλλευση καθώς και η διαμόρφωση σύγχρονης αυτοδύναμης οικονομίας και η ενίσχυση της εξωστρέφειας με προώθηση της αειφορίας και ορθολογική αξιοποίηση των εδαφικών πόρων.

Περιλαμβάνει έργα βελτίωσης των υπαρχόντων αρδευτικών δικτύων, με σκοπό τη μείωση των απωλειών ύδατος, έργα αξιοποίησης των επιφανειακών απορροών, αντικαθιστώντας την άντληση υπόγειων νερών και εξοικονομώντας υδάτινους πόρους καθώς και έργα εμπλουτισμού των υπόγειων υδροφορέων.

Μέτρο 1.6: Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών του αγροτικού χώρου

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης είναι η ελλιπής αξιοποίηση των κλάδων φυτικής παραγωγής. Πιο συγκεκριμένα παρατηρείται υστέρηση στην ανάπτυξη της δενδροκτηπευτικής παραγωγής. Προέχει επομένως η διεύρυνση και η εισαγωγή νέων κλάδων που θα αποδίδουν υψηλό εισόδημα και θα υπάρξει δυνατότητα διάθεσης στις εσωτερικές και εξωτερικές αγορές.

Στον τομέα των αγροτικών υποδομών υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις καθώς τμήματα του αγροτικού οδικού δικτύου χαρακτηρίζονται από κακή βατότητα και σημαντικός αριθμός αγροτικών εκμεταλλεύσεων λειτουργούν με υψηλό λειτουργικό κόστος. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η χαμηλή παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής, καθώς και το χαμηλό εισόδημα και η υποαπασχόληση του πρωτογενή τομέα.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να πετύχει τα ακόλουθα:

- Τη συμπλήρωση και βελτίωση του δικτύου αγροτικών δρόμων και του αγροτικού εξηλεκτρισμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων
- Τη συμπλήρωση της κτιριακής υποδομής και τον εξοπλισμό των περιφερειακών κέντρων και την αποτελεσματική συμβολή τους στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων.

Μέτρο 1.7: Ανασύσταση δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού και προστασία δασικού περιβάλλοντος

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Το σύνολο των δασικών εκτάσεων της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης ανέρχεται σε 5.339.910 στέμματα σύμφωνα με τα στοιχεία της Περιφερειακής Διεύθυνσης Δασών. Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις έχουν υποστεί κατά τα προηγούμενα χρόνια σοβαρές καταστροφές από πυρκαγιές, βόσκηση που οδήγησε σε διάβρωση εδαφών, εκχερσώσεις κτλ.

Κατά την τελευταία δωδεκαετία (1989 – 2000), πραγματοποιήθηκαν από τις Δασικές Υπηρεσίες της Περιφέρειας επενδύσεις, σε Δημόσια Δάση:

- Αναδάσώσεις σε έκταση 61.500 στρεμμάτων
- Ανόρθωση υποβαθμισμένων δασών
- Αντιπυρική προστασία
- Μέτρα για αντιπλημμυρική προστασία

Σύμφωνα με το ΠΕΠ 2000 – 2006 απαιτείται να συνεχιστεί η προσπάθεια για την αντιμετώπιση πυρκαγιών και αποκατάσταση των καμένων δασών.

Στόχοι του μέτρου

Το συγκεκριμένο μέτρο επιδιώκει να πετύχει την αποκατάσταση των δασικών εκτάσεων που έχουν πληγεί από πυρκαγιές και άλλα φυσικά καταστροφικά φαινόμενα, την κατασκευή των αναγκαίων υποδομών για την αντιπυρική προστασία των δασών της Περιφέρειας και τέλος την ανόρθωση των υποβαθμισμένων δασών.

Μέτρο 1.8: Προστασία περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη δασοκομία και την κτηνοτροφία

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Η ολοένα και αυξανόμενη οικιστική επέκταση δημιουργήσε σοβαρά προβλήματα στα οικιστικά κέντρα από τις κτηνοτροφικές μονάδες που λειτουργούν εκεί κοντά. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία κινδύνων δημόσιας υγείας στους κατοίκους γι' αυτό και θεωρείται επιτακτική η ανάγκη μετεγκατάστασής τους σε περιοχές που δε δημιουργούν προβλήματα στο περιβάλλον.

Το φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας είναι πλούσιο, αφού διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό σπάνιων ειδών και βιοτόπων. Τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι οι πυρκαγιές, η λαθροθηρία, λαθροϋλοτομία, τα αστικά λύματα οικισμών, τα υγρά απόβλητα

των κτηνοτροφικών μονάδων και οι τουριστικές δραστηριότητες ιδίως στις ακτές της Καβάλας και της Θάσου.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο αυτό έχει σαν στόχους α) την προστασία των οικολογικών περιοχών της Περιφέρειας β) τη μείωση της καταστροφής των δασών και των βοσκοτόπων για την παραγωγή τροφίμων (Miller G., 1999) και γ) την μετακίνηση σε άλλες θέσεις των ρυπογόνων και επικίνδυνων για τη δημόσια υγεία κτηνοτροφικών μονάδων

Μέτρο 1.9: Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Ο αγροτικός τομέας παίζει πολύ μεγάλο ρόλο στην οικονομία της Περιφέρειας, αφού το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της ασχολείται με τις πρωτογενείς δραστηριότητες.

Βασικό πρόβλημα, όμως, του πρωτογενή τομέα αποτελεί η ελλιπής αξιοποίηση της φυτικής παραγωγής. Γι' αυτό το μέτρο αυτό προβλέπει τη δημιουργία νέων αγρών για την καλλιέργεια καινούργιων προϊόντων καθώς και την προβολή αυτών.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία νέων αγρών για τη καλλιέργεια καινούργιων ανταγωνιστικών προϊόντων όπως φαρμακευτικά φυτά τα οποία μπορούν να αντικαταστήσουν καλλιέργειες που βρίσκονται σε κορεσμό. Οι ενέργειες για τη διοργάνωση εκδηλώσεων με σκοπό την προβολή των τοπικών παραδόσεων και προϊόντων αποτελούν και αυτές βασική επιδίωξη του μέτρου.

Μέτρο 1.10: Υποδομές για αξιοποίηση και ανάπτυξη γεωθερμίας, παραλίμνιων και παράκτιων περιοχών

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Σε όλο το νότιο τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης παρουσιάζεται μια ποικιλία οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων οι οποίες προκαλούν τον κίνδυνο της διαφοροποίησης του φυσικού περιβάλλοντος.

Με τη βελτίωση των αστικών υποδομών αναμένεται ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας με αποτέλεσμα την αύξηση του εισοδήματος των κατοίκων και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής τους. Κρίνεται, όμως, απαραίτητο να γίνεται σωστή χρήση των υδάτινων πόρων.

Σημαντικοί είναι και οι αλιευτικοί πόροι της Περιφέρειας, οι οποίοι σχετίζονται με την ανάπτυξη της θαλάσσιας αλιείας, καθώς και της αλιείας των ποταμίων, των λιμνοθαλασσών και των ιχθυοτροφείων και συμμετέχουν στη διαμόρφωση του Περιφερειακού εισοδήματος και στην απασχόληση 3.000 ατόμων στον πρωτογενή τομέα.

Τέλος, τα πλούσια γεωθερμικά πεδία της Περιφέρειας μπορούν να αποτελέσουν πόλους δημιουργίας νέων επενδύσεων που θα στηρίζονται στη χρήση του γεωθερμικού νερού για τη δημιουργία θερμοκηπίων, ιχθυοτροφείων κτλ.

Στόχοι του μέτρου

Οι στόχοι του μέτρου είναι οι εξής:

- Βελτίωση των παράκτιων και παραλίμνιων περιοχών, και προστασία του περιβάλλοντος
- Αξιοποίηση γεωθερμικών πεδίων, για τη μείωση του ενεργειακού κόστους λειτουργίας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
- Δημιουργία υποδομών αλιευτικής παραγωγής
- Δημιουργία ιχθυοβελτιωτικών έργων
- Τέλος, διασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης για την αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια.

Μέτρο 1.11: Υποδομές συνδυασμένης εγγειοβελτιωτικής προστασίας

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Το ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης 1994 – 1999 οδήγησε στη δημιουργία παρεμβάσεων για την κατασκευή αντιπλημμυρικών και άλλων προστατευτικών έργων για την προστασία 62.200 στρεμμάτων. Ανεξάρτητα, όμως, από αυτό το γεγονός η Περιφέρεια εξακολουθεί να αντιμετωπίζει τέτοια προβλήματα.

Πιο συγκεκριμένα, ο νομός Καβάλας αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα αντιπλημμυρικής προστασίας 12 οικισμών καθώς και εγγειοβελτιωτικής προστασίας 80.000 περίπου καλλιεργήσιμων στρεμμάτων.

Στο νομό Δράμας υπάρχει έντονο πρόβλημα εγγειοβελτιωτικής προστασίας 115.000 στρεμμάτων καλλιεργήσιμων εκτάσεων και επίσης πρόβλημα αντιπλημμυρικής προστασίας 5 οικισμών.

Ο νομός Ξάνθης αντιμετωπίζει αντίστοιχα πρόβλημα εγγειοβελτιωτικής προστασίας 120.000 περίπου καλλιεργήσιμων στρεμμάτων καθώς και πρόβλημα αντιπλημμυρικής προστασίας 10 ορεινών οικισμών.

Ο νομός Ροδόπης υστερεί σε εγγειοβελτιωτικά έργα ενώ τέλος ο νομός Έβρου αντιμετωπίζει προβλήματα αντιπλημμυρικής προστασίας στις καλλιεργήσιμες περιοχές κοντά στον ποταμό Έβρο.

Στόχοι του μέτρου

Το συγκεκριμένο μέτρο αποβλέπει στη βελτίωση της διαχείρισης του πόσιμου νερού, στην αντιπλημμυρική προστασία οικισμών καθώς και στην αξιοποίηση των υδάτων για την αντιμετώπιση του φαινομένου της λειψυδρίας.

Μέτρο 1.12: Στήριξη τουριστικών και τοπικών δραστηριοτήτων

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Την τελευταία δεκαετία, η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, έχοντας βέβαια και τη βοήθεια από διάφορους χρηματοδοτικούς πόρους σημείωσε σημαντική βελτίωση στους αναπτυξιακούς της δείκτες. Η πολιτική για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου εστίασε στην αύξηση του Ακαθάριστου Περιφερειακού Προϊόντος (ΑΠΠ) και στη δημιουργία υποδομών αιχμής που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τους όρους λειτουργίας των οικονομικών δραστηριοτήτων της Περιφέρειας, με απώτερο σκοπό την προσαρμογή με ισότιμους και ανταγωνιστικούς όρους στην ευρωπαϊκή αγορά. Βέβαια σε περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά οι ρυθμοί ανάπτυξης δεν είναι το ίδιο.

Σήμερα τα βασικά χαρακτηριστικά μεγέθη και οι επικρατούσες τάσεις στους ορεινούς όγκους της Ελλάδας συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Η ύπαρξη μη ανταγωνιστικών παραγωγικών δραστηριοτήτων έχει ως αποτέλεσμα περιορισμένες δυνατότητες απασχόλησης και οικονομική υστέρηση. Ο ρυθμός μεταβολής και τα απόλυτα μεγέθη των βασικών δεικτών παραμένουν μικρότερα του εθνικού μέσου όρου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την πληθυσμιακή αποδυνάμωση και την υποβάθμιση της ποιότητας του εργατικού δυναμικού.

Παράλληλα, η βαρύτητα συμμετοχής των ορεινών χώρων στους φυσικούς πόρους αλλά και στην περιβαλλοντική, πολιτισμική και χωροταξική διάσταση καθιστά πολύ μεγάλη τη σημασία τους για το συνολικό επίπεδο αειφορικής ανάπτυξης της χώρας. Η αποσάθρωση του κοινωνικού και οικονομικού ιστού στις ορεινές περιοχές έχει ως άμεση συνέπεια τη διατάραξη της μακροχρόνιας ισορροπίας των ορεινών οικοσυστημάτων που είχε επιτευχθεί μέσω μιας αργής και διαχρονικής διαδικασίας συνύπαρξης των φυσικών με τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Οι επιπτώσεις εμφανίζονται και στα μεγάλα αστικά κέντρα, τόσο μέσω της

μείωσης των υδάτινων αποθεμάτων, όσο και μέσω των πιεστικών αναγκών για τεχνικές και κοινωνικές υποδομές.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να επιτύχει τη διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης των ορεινών περιοχών με την εισαγωγή μη γεωργικών, εξωστρεφών δραστηριοτήτων με προοπτικές ανάπτυξης καθώς και μέσω ενεργειών προβολής των τοπικών προϊόντων.

Η υλοποίηση της παρέμβασης κρίνεται απαραίτητη για την αναστροφή των σημερινών τάσεων στις ορεινές περιοχές της Περιφέρειας που οδηγούν σε ερήμωση των περιοχών, τη δημιουργία ισχυρών κοινωνικών πιέσεων στο έδαφός της και την επιβάρυνση του συνολικού απαιτούμενου κόστους για την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης στην Περιφέρεια.

Μέτρο 1.13: Βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων

Περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου

Στόχος του μέτρου είναι η διατήρηση και ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, με την πραγματοποίηση επενδύσεων που αυξάνουν την προστιθέμενη αξία των αγροτικών προϊόντων, με τη μεταποίηση, τυποποίηση και εμπορία τους σε τοπικό επίπεδο καθώς και της διάδοσης και προβολής των τοπικών προϊόντων.

Με βάση το μέτρο αυτό προβλέπεται η εγκατάσταση μικρών μεταποιητικών μονάδων, η μεταποίηση των αρωματικών και φαρμακευτικών προϊόντων, η τυροκόμιση του αιγοπρόβειου γάλακτος και η στήριξη του εμπορικού τομέα των περιοχών της Περιφέρειας.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο αυτό στοχεύει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της ποιότητας των προϊόντων, στην προώθησή τους στις αγορές και στην προβολή τους.

Μέτρο 1.14: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών – ΕΤΠΑ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης)

Παρουσίαση υπάρχουσας κατάστασης

Οι ορεινές εκτάσεις της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης καλύπτουν το 39,6% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Ο νησιωτικός πάλι χώρος της αποτελείται από τα νησιά της Θάσου, το οποίο ανήκει στο Ν. Καβάλας με πληθυσμό 13.527 κατοίκους και της Σαμοθράκης του Ν. Έβρου με 3.083 κατοίκους.

Οι περιοχές αντιμετωπίζουν προβλήματα που σχετίζονται με τη συγκοινωνιακή διασύνδεσή τους με τα άλλα σημεία της Περιφέρειας, την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, την εξάρτηση της νησιώτικης οικονομίας από το μαζικό τουρισμό και τέλος το χαμηλό επίπεδο εξυπηρετήσεων.

Οι μη ανταγωνιστικές παραγωγικές δραστηριότητες έχουν ως αποτέλεσμα περιορισμένες δυνατότητες απασχόλησης και οικονομική υστέρηση. Ταυτόχρονα, η σπουδαιότητα της συμμετοχής των ορεινών περιοχών στην περιβαλλοντική και πολιτισμική διάσταση της Περιφέρειας καθιστά ιδιαίτερα υψηλή τη σημασία τους στη συνολική αειφόρο ανάπτυξη της χώρας. Η υστέρησή τους δεν πλήττει μονάχα τους τοπικούς πληθυσμούς αλλά έχει αρνητικές συνέπειες τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής. Όλα αυτά έχουν άμεση συνέπεια τη διατάραξη της μακροχρόνιας ισορροπίας των ορεινών οικοσυστημάτων η οποία είχε επιτευχθεί μέσω μιας διαδικασίας συνύπαρξης των φυσικών με τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Η διατήρηση αυτής της κατάστασης θα οδηγήσει στην απόλυτη ερήμωση των περιοχών, θα επιβαρύνει το συνολικό απαιτούμενο κόστος για την επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης στην Περιφέρεια και θα δημιουργήσει ισχυρές πιέσεις στο έδαφος. Γι' αυτό επιβάλλεται η υιοθέτηση πολιτικών για την αντιμετώπιση ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, τη βελτίωση της ορεινής οικονομίας και τη συγκράτηση των ορεινών πληθυσμών παράλληλα με τη διατήρηση του κύριου στόχου της αύξησης του ΑΠΠ.

Περιγραφή του περιεχομένου του μέτρου και των στόχων του

Το μέτρο περιλαμβάνει τη βελτίωση υποδομών υγείας, παιδείας, μεταφορών κτλ καθώς και την ανάπτυξη τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων. Επιδιώκει την προώθηση της ανάπτυξης ζωνών με προβλήματα υστέρησης και συγχρόνως τη μετατροπή τους σε πόλους έλξης με στόχο τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού τους.

Το μέτρο εξυπηρετεί τη διαμόρφωση σύγχρονης αυτοδύναμης οικονομίας και την ενίσχυση της εξωστρέφειας με την προώθηση δράσεων στον πρωτογενή τομέα, στη μεταποίηση, στον τουρισμό και τις υπηρεσίες, προωθώντας την πολυαπασχόληση στην ύπαιθρο και την αειφορία. Ταυτόχρονα, η ολοκληρωμένη παρέμβαση στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές της Περιφέρειας γίνεται για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικών ανισοτήτων και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, την προστασία του αγροτικού περιβάλλοντος και η ορθολογική χρήση των

φυσικών πόρων αποτελούν ειδικούς στόχους του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος για τον πρωτογενή τομέα.

Τέλος, στα πλαίσια του μέτρου 1.14 προβλέπονται τα εξής:

- Ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού
- Μετασχηματισμό της αγρό – οικονομικής δραστηριότητας προς σύγχρονες μορφές παραγωγής, προβολής και εμπορίας
- Βελτίωση της συγκοινωνιακής διασύνδεσης των ορεινών περιοχών και των νησιών με την Περιφέρεια
- Βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων αυτών των περιοχών.

Μέτρο 1.15: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών – ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο)

Στόχοι του μέτρου

Οι δράσεις του μέτρου αυτού στοχεύουν:

- Στη συγκράτηση του πληθυσμού στις απομακρυσμένες ορεινές περιοχές της Περιφέρειας και στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής
- Στη βελτίωση και αύξηση των δυνατοτήτων απασχόλησης
- Στη βελτίωση και επαύξηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων του τοπικού πληθυσμού και
- Τη διαφοροποίηση της οικονομικής και κοινωνικής παραγωγικότητας

Μέτρο 1.16: Συμπλήρωση και ενίσχυση υποδομών νησιωτικών και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών

Υπάρχουσα κατάσταση

Τα νησιά της Περιφέρειας, Θάσος και Σαμοθράκη, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά το οδικό δίκτυο με αποτέλεσμα αρνητικές συνέπειες τόσο στο κοινωνικό σύνολο όσο και στην τοπική οικονομία. Στη Θάσο για παράδειγμα δεν υπάρχει οδική σύνδεση μεταξύ του κέντρου του νησιού και των Β. Α οικισμών του.

Η Σαμοθράκη θεωρείται ένας παραμελημένος και αναξιοποίητος οικολογικός παράδεισος, όπου οι αραιές και συχνά διακοπτόμενες, λόγω καιρικών συνθηκών, μεταφορές δημιουργούν μεγαλύτερο αίσθημα απομόνωσης των μόνιμων κατοίκων.

Όσον αφορά την ύδρευση των νησιών κρίνεται επιτακτική η ανάγκη αντικατάστασης των εσωτερικών δικτύων ή ο εκσυγχρονισμός του, καθώς λόγω παλαιότητας υπάρχει κίνδυνος διαρροής και επιμόλυνσης των νερών.

Σήμερα στη Θάσο οι ανάγκες ύδρευσης ικανοποιούνται από τις 85 πηγές της ενώ κατά τους καλοκαιρινούς μήνες ενισχύονται και από γεωτρήσεις. Η ποιότητα του νερού των πηγών είναι καλή ενώ των γεωτρήσεων όχι και τόσο.

Το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι πηγές αφορά τις ζημιές που έχουν υποστεί από τις πυρκαγιές με αποτέλεσμα τη μεγάλη απώλεια νερού. Επίσης απώλεια νερού παρατηρείται και από την επιφανειακή απορροή νερού δια μέσου των μαρμάρων προς άγνωστες κατευθύνσεις.

Τέλος, σημαντικό πρόβλημα είναι η έλλειψη δικτύων αποχέτευσης. Η Σαμοθράκη και ιδιαίτερα η Θάσος που οικονομικά εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό, θα πρέπει να ελέγξουν την κατάσταση των σκουπιδιών γιατί υπάρχει ο φόβος δημιουργίας δυσοσμιών, αντιαισθητικών εμφανίσεων του χώρου και πυρκαγιών.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων της περιοχής, την αναβάθμιση και προστασία των περιοχών αυξημένης περιβαλλοντικής ευπάθειας και την εξάλειψη του αισθήματος της απομόνωσης των κατοίκων των νησιωτικών περιοχών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Μέτρο 2.1: Έρευνα - Καινοτομία

Υπάρχουσα κατάσταση

Η καινοτομία, δηλαδή η εμπορική εκμετάλλευση νέων ιδεών στην παραγωγή, στις υπηρεσίες και στις διαδικασίες αποτελεί τον καταλύτη για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Από τα αποτελέσματα πρωτογενούς έρευνας που έγινε στα πλαίσια του Περιφερειακού Στρατηγικού Σχεδίου για την Καινοτομία και τη Μεταφορά Τεχνολογίας στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διαπιστώνονται τα εξής:

- i. Το 1/3 των επιχειρήσεων της Περιφέρειας δεν απασχολεί πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενώ ποσοστό έως 40% απασχολεί έως δύο πτυχιούχους
- ii. Η πλειοψηφία δεν απασχολεί άτομα με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό
- iii. Το 40% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει αναπτύξει νέο προϊόν κατά την τελευταία τριετία και το 40% έχει αναπτύξει νέα διεργασία κατά το ίδιο διάστημα
- iv. Οι επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζομένους ενδιαφέρονται περισσότερο για εφαρμογές πληροφορικής σε συστήματα διοίκησης, συνεργασία με τη Βαλκανική, συνεργασία με τεχνολογικούς φορείς και επιμόρφωση προσωπικού.

- ν. Οι εξαγωγικές επιχειρήσεις ενδιαφέρονται περισσότερο για συστήματα αυτοματισμών, χρηματοδότηση εκσυγχρονισμού και υποδομές

Η κυριότερη συνεργασία με οργανισμούς μεταφοράς είναι η συμμετοχή σε κλαδικές εκθέσεις και συνεργασία με επιμελητήρια και συνδέσμους.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο 2.1 επιδιώκει να πετύχει την εισαγωγή στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης της καινοτόμου νοοτροπίας, υποστηριζόμενης από επιχειρηματικό πνεύμα ευνοϊκό για τη χρηματοδότηση και την ανάπτυξη νέων ιδεών. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκει να υποκινήσει τις μικρές επιχειρήσεις της Περιφέρειας ώστε να συμμετέχουν σε ερευνητικά σχήματα, να αναπτύξει συστήματα για την παραγωγή καινοτομίας και την εφαρμογή της στην παραγωγική διαδικασία και να δημιουργήσει καινοτομικά αποτελέσματα από την προώθηση συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων. Η ανάπτυξη και δικτύωση των επιχειρήσεων σε θέματα μεταφοράς τεχνολογίας, η αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων στην Περιφέρεια με καινοτόμες δράσεις καθώς και η ανάπτυξη του επιστημονικού δυναμικού που δραστηριοποιείται στον τομέα των επιχειρήσεων αποτελούν βασικούς στόχους του μέτρου αυτού.

Μέτρο 2.2: Δικτύωση – Συνεργασία – Υπηρεσίες

Υπάρχουσα κατάσταση

Η διαεπιχειρηματική δικτύωση στην Περιφέρεια αποτελεί πρακτική περιορισμένης εφαρμογής, παρότι αναγνωρίζεται η ανάγκη για συνεργασίες, κυρίως με αλλοδαπές και ομοειδής επιχειρήσεις.

Με τη δημιουργία δικτύων οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Περιφέρειας αντιμετωπίζουν από κοινού τα προβλήματα που έχουν σχέση με τομείς της επιχειρηματικής δραστηριότητας όπως είναι η διοίκηση και η παραγωγή, το μάρκετινγκ, η ανάπτυξη καινοτομιών για την παραγωγή νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και η μεταφορά και διάχυση πληροφορίας.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να πετύχει την προσέλκυση επενδύσεων και αξιοποίηση των μεγάλων δυνατοτήτων δημιουργίας θέσεων απασχόλησης των μικρών και μεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων, την κλαδική διαφοροποίηση και αποτελεσματικότερη στήριξη κλάδων ή κατηγοριών μεταποιητικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και τη δικτύωση και ενιαία

μορφή δράσης μεταξύ επιχειρήσεων δραστηριοτήτων χαμηλής αξίας και άλλων που έχουν δράσεις υψηλής αξίας.

Μέτρο 2.3: Υποδομές επιχειρηματικότητας

Υπάρχουσα κατάσταση

Η βιομηχανική περιοχή γίνεται αντιληπτή ως μία ενιαία χώρο – οικονομική οντότητα η οποία προσφέροντας ευνοϊκές εξωτερικές οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωσης στις εγκαταστημένες επιχειρήσεις, μπορεί να συμβάλει στη βιομηχανική ανάπτυξη. Η ύπαρξη κοινής υποδομής που μια Βιομηχανική Περιοχή προσφέρει στις εγκατεστημένες σ’ αυτήν επιχειρήσεις, μειώνουν το ατομικό κόστος λειτουργίας των μονάδων και απελευθερώνουν πόρους για εισαγωγή τεχνολογικών καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία, για εκπαίδευση εργατικού δυναμικού καθώς και άλλες ενέργειες παραγωγικής αναδιάρθρωσης.

Η λειτουργία των Βιομηχανικών Περιοχών και Βιοτεχνικών Πάρκων συμβάλει αποτελεσματικά στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει:

- Την ολοκλήρωση της δημιουργίας υποστηρικτικών υποδομών για τις επιχειρήσεις του δευτερογενή και τριτογενή τομέα
- Τη δημιουργία δομών αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας
- Τη δημιουργία δομών ενίσχυσης διάχυσης της καινοτομίας

Μέτρο 2.4: Ενίσχυση επιχειρήσεων

Υπάρχουσα κατάσταση

Η σημερινή κατάσταση της ελληνικής μεταποίησης παρουσιάζει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Η αναδιάρθρωση της βιομηχανικής βάσης της χώρας και η διατήρηση ενός επιπέδου επενδύσεων υψηλότερου του κοινοτικού μέσου όρου αποτελούν βασικές συνισταμένες της πολιτικής προς τις επιχειρήσεις στην κατεύθυνση της παραγωγικής ανασυγκρότησης και τεχνολογικής αναβάθμισής τους.
- Η ελληνική βιομηχανία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από περιορισμένο εύρος εξειδίκευσης και η κλαδική διάρθρωσή της δεν παρουσιάζει ουσιαστική αλλαγή τα τελευταία χρόνια.

Πρόσφατα δεδομένα οδηγούν στην εκτίμηση ότι η μακροχρόνια κρίση της ελληνικής βιομηχανίας έχει κατά ένα μέρος ξεπεραστεί και ότι μπορεί να εισέλθει σε ανοδική φάση, συγκεκριμένα:

- Η βιομηχανική παραγωγή στο σύνολό της έπαυσε να μειώνεται από το 1994
- Μετά από περίοδο ύφεσης, οι επενδύσεις στη μεταποίηση έχουν ανακάμψει και η σύνθεση των επενδύσεων υποδηλώνει μια τάση ανανέωσης
- Βελτιώνεται η χρηματοοικονομική κατάσταση και η κερδοφορία των επιχειρήσεων και υπάρχει βελτίωση της κεφαλαιακής τους διάρθρωσης
- Βελτιώνονται οι εξαγωγικές επιδοτήσεις της ελληνικής μεταποίησης
- Η παραγωγικότητα παρουσιάζει συνεχή βελτίωση που σε μεγάλο βαθμό αποδίδεται στη βελτίωση των υποδομών και στις επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο 1994 – 1999.

Στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, η κύρια ώθηση για τον δευτερογενή τομέα προέρχεται από την έντονη κατασκευαστική και μεταποιητική δραστηριότητα, ειδικά στους τρεις νομούς της Θράκης, εξαιτίας της παροχής ισχυρών επενδυτικών κινήτρων μέσω των αναπτυξιακών νόμων της τελευταίας δεκαπενταετίας.

Η μεταποίηση στην Περιφέρεια με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΣΥΕ συγκεντρώνει το 4,7% των βιομηχανιών της χώρας με απασχόληση άνω των δέκα ατόμων, το 6,45% της απασχόλησης, το 4% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, το 4,47% της προστιθέμενης αξίας και το 4,1% των πωλήσεων.

Στόχοι του μέτρου

Οι στόχοι τους οποίους επιδιώκει το συγκεκριμένο μέτρο είναι οι εξής:

- Προώθηση νέων επενδύσεων στην Περιφέρεια, αφού οι παρεχόμενες ενισχύσεις της επιχορήγησης των επενδύσεων αφορούν μόνο τους νέους φορείς, δηλαδή νεοϊδρυόμενες εταιρικές ή ατομικές επιχειρήσεις καθώς και εκείνες που δεν έχει παρέλθει πενταετία από τη σύστασή τους
- Εισαγωγή καινοτομίας στη βιομηχανική βάση της Περιφέρειας
- Αύξηση των θέσεων απασχόλησης στον τομέα της μεταποίησης

Μέτρο 2.5: Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ

Υπάρχουσα κατάσταση

Οι ΜΜΕ αποτελούν τη μεγάλη μάζα των ελληνικών επιχειρήσεων, οι δυναμικότερες από τις οποίες χρειάζονται ενίσχυση για να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν επιχειρηματικές

στρατηγικές σε ένα άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι μικρές επιχειρήσεις από την άλλη, μπορούν να έχουν μεγαλύτερη ποικιλία και δύναμη που οφείλεται στην αυξημένη προσαρμοστικότητά τους στην ταχύρυθμη αλλαγή που συντελείται σχεδόν σε όλες τις πλευρές της οικονομικής ζωής και στις ευκαιρίες που δημιουργεί η αλλαγή αυτή.

Πολλές λειτουργίες που πριν πραγματοποιούνταν στο εσωτερικό των μεγάλων επιχειρήσεων ανατίθεται τώρα από τις επιχειρήσεις αυτές σε τρίτους, προσφέροντας νέες ευκαιρίες για τις μικρές επιχειρήσεις. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις εξασφαλίζουν ένα σημαντικό μέρος της παραγωγής, προσφέρουν εργασία στο μεγαλύτερο τμήμα του ενεργού πληθυσμού, επιτρέπουν την αξιοποίηση των εθνικών πόρων και του εθνικού πλούτου και αποτελούν ένα από τα στοιχεία κλειδιά της οικονομικής ανάπτυξης.

Στην Ελλάδα διαπιστώνεται δυσκολία πρόσβασης των ΜΜΕ στην αγορά κεφαλαίων. Η δυσκολία αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αδυναμία παροχής των απαιτούμενων εμπράγματων εγγυήσεων από τις ΜΜΕ προς τα πιστωτικά ιδρύματα. Ακόμη και στις περιπτώσεις που οι επιχειρήσεις αυτές διαθέτουν τα απαιτούμενα εμπράγματα στοιχεία, η κατάσταση αυτή οδηγεί σε υπερβολική και κοινωνικά μη αποδεκτή διακινδύνευση προσωπικών περιουσιακών στοιχείων των ιδιοκτητών και σε αδυναμία προώθησης της επιχειρηματικότητας.

Στόχοι του μέτρου

Το συγκεκριμένο μέτρο του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στοχεύει στη διερεύνηση του πλήθους των ΜΜΕ της Περιφέρειας, στον οργανωτικό και τεχνολογικό εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων της περιοχής και στη συνδρομή σε ειδικές ομάδες ανθρώπων όπως νέοι, μειονεκτούντα άτομα κτλ, ώστε να ενισχυθούν όλες οι δυνάμεις της Περιφέρειας για να επιτευχθεί η ισόρροπη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή της.

Μέτρο 2.6: Αειφορική διαχείριση πλουτοπαραγωγικών πόρων

Υπάρχουσα κατάσταση

Όπως επισημαίνεται στο κείμενο του εθνικού τομεακού προγράμματος για μεταποίηση, η συγκεκριμένη κατηγορία παρέμβασης, λόγω του σχετικά καινοτόμου χαρακτήρα της και της περιορισμένης διάχυσης της πληροφόρησης σχετικά με τις ευεργετικές επιπτώσεις από την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στην παραγωγική και επιχειρησιακή διαδικασία στις ΜΜΕ, δε συγκαταλέγεται ανάμεσα στις βασικές προτεραιότητες των επενδυτικών σχεδίων στον μεταποιητικό τομέα.

Σε περιφερειακές οικονομίες, όπως αυτή της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ο μεταποιητικός τομέας της οποίας, αναλογεί σε σημαντικό τμήμα του περιφερειακού προϊόντος και ο οποίος ήδη εκσυγχρονίζεται με ταχείς ρυθμούς, η ολοκληρωμένη αντίληψη για την ισχυροποίηση της ανταγωνιστικότητας περικλείει την έμπρακτη και συντονισμένη προώθηση της αειφόρου επιχειρησιακής δραστηριότητας.

Οι σημαντικότερες σχετιζόμενες με την παραγωγή ελλείψεις από περιβαλλοντική άποψη της Περιφέρειας εντοπίζονται στα ακόλουθα:

- Επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν πριν την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών υποχρεώσεων στη σχετική νομοθεσία
- Χώροι εξόρυξης που δεν έχουν αποκατασταθεί
- Αμελητέα δραστηριοποίηση στο πεδίο της αειφορικής διαχείρισης φυσικών πόρων
- Αμελητέα ενσωμάτωση περιβαλλοντικών συστημάτων στους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να επιτύχει κατά προτεραιότητα την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στη λειτουργία των επιχειρήσεων και οργανισμών και στην καθιέρωση της προληπτικής προσέγγισης όσον αφορά την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων.

Μέτρο 2.7: Ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων (υποδομές, επιχειρηματικές δραστηριότητες, προώθηση – προβολή)

Υπάρχουσα κατάσταση

Η Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, παρά το γεγονός ότι διαθέτει αφθονία τουριστικών πόρων δεν αναπτύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό τουριστικά. Η θέση της μακριά από τους κύριους τουριστικούς άξονες της χώρας και η σχετικά μικρή θερινή περίοδος συντέλεσαν ώστε να μη θεωρείται σημαντικός τουριστικός προορισμός, με εξαίρεση το νησί της Θάσου και ορισμένες παραλιακές ζώνες.

Σήμερα οι προοπτικές που διαγράφονται είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές, αν ληφθεί υπόψη το σύνολο των μεταβολών στο οικονομικό και πολιτικό σύστημα των γειτονικών χωρών της Βαλκανικής και της Κεντρικής Ευρώπης, καθώς και η παγκόσμια στροφή σε ειδικές κατηγορίες τουρισμού, περιπτώσεις για τις οποίες η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα.

Η πολιτική τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας έρχεται να εξειδικεύσει, να προσδιορίσει και να ενισχύσει τις ιδιαιτερότητες και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, έχοντας ως στόχο την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που διαθέτει η περιοχή, για την ανάπτυξη του τουρισμού και ιδιαίτερα των εναλλακτικών μορφών του παράλληλα με την προστασία του πλούσιου περιβάλλοντος της περιοχής.

Ήδη από την προηγούμενη προγραμματική περίοδο είχαν συμπεριληφθεί στα πλαίσια του ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης τα εξής:

- Η αξιοποίηση 17 αρχαιολογικών χώρων
- Η ανάδειξη 24 μνημείων
- Η αξιοποίηση 9 περιοχών τουριστικού προορισμού
- Η κατασκευή – βελτίωση 4 ιαματικών λουτρών

Στόχοι του μέτρου

Η προώθηση υψηλής ποιότητας τουρισμού και νέων μορφών βιώσιμου τουρισμού, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η δημιουργία θέσεων εργασίας στην τουριστική βιομηχανία είναι οι βασικότερες επιδιώξεις του μέτρου αυτού.

Μέτρο 2.8: Υποδομές πολιτισμού

Υπάρχουσα κατάσταση

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διαθέτει ένα πλούσιο και πολύμορφο ιστορικό απόθεμα με αρχαιολογικούς χώρους, αρχαιολογικά ευρήματα και μνημεία αρχιτεκτονικού πολιτισμού όλων των ιστορικών περιόδων, με τεράστιο ιστορικό και πολιτισμικό ενδιαφέρον. Ενδεικτικό στοιχείο αποτελεί ότι ο αριθμός των εντοπισμένων αρχαιολογικών χώρων ανέρχεται σε 180 περίπου. Το πλούσιο ιστορικό πολιτιστικό απόθεμα συμπληρώνεται με αρχιτεκτονικά αριστουργήματα της Νεώτερης ιστορίας αλλά και από δείγματα σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας.

Ωστόσο, η καταγραφή, έρευνα, αξιολόγηση, ανάδειξη και ορθολογική διαχείριση του ιστορικού πολιτιστικού αποθέματος δεν έχει προχωρήσει με ικανοποιητικούς ρυθμούς, εξαιτίας του μεγάλου πλήθους των αρχαιολογικών χώρων, σε σχέση με τη σύντομη περίοδο ενσωμάτωσης της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στο νεώτερο ελληνικό κράτος.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να πετύχει τη δημιουργία απασχόλησης και ευημερίας που παρέχει η πολιτιστική κληρονομιά και δραστηριότητα με την ένταξη του πολιτιστικού αποθέματος στο διαθέσιμο τουριστικό προϊόν, γεγονός που θα έχει ευρύτερες ωφέλειες στον παραγωγικό ιστό της Περιφέρειας.

Μέτρο 3.1: Υποδομές μεταφορών

Υπάρχουσα κατάσταση

Το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης που περιλαμβάνει τις εθνικές οδούς και το πυκνότερο επαρχιακό οδικό δίκτυο, έχει συνολικό μήκος 2. 847 χλμ (πλην της Εγνατίας).

Η κατάσταση του οδικού δικτύου της Περιφέρειας έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια και είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητική. Σ' αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι υπήρξε σημαντική χρηματοδότηση για τους βασικούς οδικούς άξονες της Περιφέρειας. Προβλήματα μικρής διατομής και μη σύγχρονης χάραξης εντοπίζεται στην Εθνική Οδό 53. Προβλήματα επίσης υπάρχουν σε τμήματα της Ε. Ο. 2 στους νομούς Καβάλας και Ξάνθης και στην Ε. Ο. 12 τα οποία διέρχονται μέσα από οικισμούς ή από την εκτός σχεδίου παρόδια δόμηση.

Η ολοκλήρωση του ανατολικού τμήματος της Εγνατίας Οδού και των καθέτων αξόνων αναμένεται να βελτιώσει το επίπεδο των μεταφορικών υποδομών της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης.

Η Εγνατία Οδός εντάσσεται στα διευρωπαϊκά δίκτυα και στο συνολικό της μήκος καλύπτει τον άξονα Ηγουμενίτσα – Γέφυρα Κήπων Έβρου, μήκους 680 χλμ περίπου, ενώ το τμήμα της διασχίζει την Περιφέρεια σε μήκος 258 χλμ. μέχρι το 2002 προβλεπόταν η ολοκλήρωση τμήματος μήκους 180 χλμ περίπου εντός της Περιφέρειας. Η Εγνατία Οδός επίσης συνδέεται με 8 κάθετους οδικούς άξονες που αποβλέπουν στη διασύνδεση της Ελλάδος με τους κύριους διευρωπαϊκούς οδικούς άξονες, εκ των οποίων οι τέσσερις κάθετοι άξονες προς Βουλγαρία βρίσκονται μέσα στα όρια της Περιφέρειας, συνολικού μήκους 254 χλμ περίπου.

Η σιδηροδρομική γραμμή που εξυπηρετεί την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη διασχίζει τέσσερις νομούς, εκτός της Καβάλας με 34 σιδηροδρομικούς σταθμούς και 36 στάσεις, σε συνολικό μήκος δικτύου 400χλμ περίπου από τα όρια των νομών Σερρών και Δράμας μέχρι το Μεθοριακό σταθμό Ορμενίου στα σύνορα με τη Βουλγαρία

Η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη διαθέτει οκτώ λιμάνια, τα οποία διακρίνονται σε εθνικής και τοπικής σημασίας. Εθνικής σημασίας είναι τα νέα εμπορικά λιμάνια της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας, που περιλαμβάνονται στους 13 σημαντικότερους λιμένες της χώρας από πλευράς διακίνησης επιβατών και εμπορευμάτων, ενώ τοπικής σημασίας είναι δύο λιμάνια στον ηπειρωτικό χώρο, τρία στη Θάσο και ένα στη Σαμοθράκη.

Το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης είναι τεχνητό και αναπτύσσεται κατά μήκος του ΝΑ ανοικτού θαλάσσιου μετώπου της πόλης σε δύο λειτουργικούς χώρους, το νέο εμπορικό – επιβατικό λιμάνι και το υπάρχον λιμάνι.

Ο λιμένας της Καβάλας, διακρίνεται στο υφιστάμενο κεντρικό λιμάνι, το οποίο θα μετεξελιχθεί σε εμπορικό – τουριστικό λιμάνι και το νέο, που κατασκευάστηκε στην περιοχή της Ν. Καρβάλης για την εξυπηρέτηση εμπορικών μεταφορών από την εθνική και ευρύτερη ενδοχώρα.

Στην Περιφέρεια λειτουργούν δύο αεροδρόμια, με ικανοποιητικό επίπεδο εξυπηρέτησης.

Η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα αλλά και περιορισμούς που πρέπει να ληφθούν υπόψη στη διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής για τη νέα προγραμματική περίοδο. Στα συγκριτικά πλεονεκτήματα συγκαταλέγεται η γεωγραφική της θέση, σε συνδυασμό με τη διέλευση των εθνικών και διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών, του ενεργειακού άξονα και το μέγεθος της εξωτερικής αγοράς.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο 3.1 έχει ως στόχους τα εξής:

- 1) Την ολοκλήρωση τμημάτων της Εγνατίας Οδού
- 2) Τη συνέχιση κατασκευής των υποδομών στους μεγάλους εμπορευματικούς λιμένες Αλεξανδρούπολης και Καβάλας
- 3) Τη βελτίωση τμημάτων του σιδηροδρομικού δικτύου της Περιφέρειας
- 4) Την οργάνωση κατάλληλων υποδομών διακίνησης αγαθών σε κομβικά σημεία του δικτύου.

Μέτρο 3.2: Κοινωνία της πληροφορίας – Τηλεπικοινωνίες

Υπάρχουσα κατάσταση

Στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα, η κοινωνία της πληροφορίας δημιουργεί νέα δεδομένα και νέες ευκαιρίες για ανάπτυξη, ευημερία και ποιότητα ζωής. Η ανάπτυξή της βασίζεται στη ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας. Οι τεχνολογίες αυτές

αποτελούν βασικό εργαλείο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και δημιουργούν νέες μεθόδους εργασίας, νέες δεξιότητες και την ανάγκη για συνεχή μάθηση και προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος. Συμβάλουν δηλαδή στην καλυτέρευση της ποιότητας ζωής με την παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών υγείας, μεταφορών και προστασίας του περιβάλλοντος.

Στο πεδίο των επιχειρήσεων, η κατάσταση σε σχέση με την είσοδο των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας παρουσιάζει έντονο δυϊσμό. Λίγες μεγάλες επιχειρήσεις έχουν κατανοήσει τα οφέλη της καλής διαχείρισης της πληροφορίας τόσο για την εσωτερική τους οργάνωση και λειτουργία όσο και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Το Γ' ΚΠΣ καλείτε να προωθήσει δράσεις προτροπής και απ' ευθείας ενίσχυσης των επιχειρήσεων ώστε να προμηθευτούν τις απαραίτητες υποδομές, να ολοκληρώσουν τη διαχείριση της πληροφορίας στην εσωτερική τους δομή και να αποκτήσουν την κατάλληλη εκπαίδευση ή το κατάλληλο νέο στελεχιακό δυναμικό που θα μπορέσει να εφαρμόσει τις νέες εφαρμογές.

Στόχοι του μέτρου

Η δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας, η δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών της Περιφέρειας σε όλα τα δυνητικά κέντρα ασχέτως γεωγραφικής κατανομής, και η ανάδειξη της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης σε σύγχρονο εμπορικό κέντρο αξιοποιώντας το Ηλεκτρονικό Εμπόριο αποτελούν βασικές επιδιώξεις του μέτρου 3.2.

Μέτρο 3.3: Υποδομές εκπαίδευσης – κατάρτισης (Πανεπιστήμιο – ΤΕΙ κτλ)

Υπάρχουσα κατάσταση

Οι σημερινές δυνατότητες της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης για παροχή σπουδών ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης εντοπίζονται στις σχολές του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης και του ΤΕΙ Καβάλας. Στο πρώτο λειτουργούν δύο σχολές και δεκαοχτώ τμήματα σε τέσσερις πόλεις της Θράκης – επτά στην Κομοτηνή, πέντε στην Ξάνθη, τέσσερα στην Αλεξανδρούπολη και δύο στην Ορεστιάδα. Συνολικά φοιτούν 13.200 φοιτητές. Το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της εθνικής και πολιτιστικής φυσιογνωμίας της περιοχής της Θράκης και συμβάλει στο υψηλό επίπεδο των σπουδών ανώτατης εκπαίδευσης της Ελλάδας. Με την ποιότητα

διδασκαλίας και το επίπεδο έρευνάς του , έχει εξασφαλίσει μια θέση μεταξύ των καλύτερων ελληνικών ΑΕΙ.

Στο ΤΕΙ της Καβάλας λειτουργούν σήμερα εννέα σχολές , στις πόλεις Καβάλας και Δράμας. Διαθέτει περίπου 50 εργαστήρια ειδικοτήτων με σύγχρονο και σχεδόν πλήρη εξοπλισμό.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο αυτό επιδιώκει να πετύχει τη διεύρυνση της πρόσβασης στην απόκτηση γνώσεων και στη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης στοχεύοντας στην κατασκευή των αναγκαίων υποδομών και στον άρτιο εξοπλισμό τους.

Μέτρο 4.1: Υποδομές οδικές και ποιότητας περιβάλλοντος

Υπάρχουσα κατάσταση

Οι σύγχρονες συνθήκες υπό τις οποίες αναμένεται να υλοποιηθεί το νέο ΠΕΠ της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, περιλαμβάνουν την προσπάθεια για διαφοροποίηση και ανταγωνισμό μεταξύ των ευρωπαϊκών αστικών χώρων υποδοχής του ανθρώπινου δυναμικού.

Η Περιφέρεια αντιμετωπίζει πληθώρα σημαντικών προβλημάτων όπως αυτό της αστικής ρύπανσης, της ελλιπούς διαχείρισης των απορριμμάτων, της έλλειψης αιεφορικής διαχείρισης του πόσιμου νερού και του κυκλοφοριακού τα οποία επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα ζωής των κατοίκων της περιοχής.

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων και την προσπάθεια αναβάθμισης της ποιότητας ζωής των ατόμων, στα πλαίσια του Β' ΠΕΠ χρηματοδοτήθηκαν τα εξής:

- Ο τομέας της ύδρευσης με την κατασκευή δικτύου συνολικού μήκους 501,1 χλμ και με τη δημιουργία 39 νέων δεξαμενών
- Ο τομέας της αποχέτευσης με την κατασκευή δικτύου συνολικού μήκους 68,2χλμ
- Ο τομέας διαχείρισης απορριμμάτων με 34 παρεμβάσεις
- Η ανάπλαση 39 αστικών περιοχών συνολικής έκτασης 121 στρεμμάτων
- Η κατασκευή – βελτίωση 171,44 χλμ Κοινοτικής – Διακοινοτικής Οδοποιίας και 66,582χλμ.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να πετύχει την εξασφάλιση των υποδομών βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και προστασίας της ανθρώπινης υγείας σε περιφερειακό επίπεδο, στοχεύοντας στην κατασκευή νέων αλλά και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των

υφιστάμενων υποδομών με τη δημιουργία συστημάτων που έχουν ως αντικείμενο την ορθή αστική ανάπτυξη, ώστε να σημειωθεί σημαντική βελτίωση στην ποιότητα της καθημερινής ζωής, με άμεση συνέπεια να καθίσταται η Περιφέρεια ελκυστικότερος τόπος διαμονής και συναλλαγής.

Μέτρο 4.2: Ολοκληρωμένη παρέμβαση αστικής ανάπτυξης - ΕΤΠΑ

Υπάρχουσα κατάσταση

Τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας παρουσίασαν σημαντική αύξηση του πληθυσμού κατά την εικοσαετία 1971 – 1991 λόγω των φαινομένων παλιννόστησης και αστυφιλίας που χαρακτήρισαν τον ελληνικό χώρο στο διάστημα αυτό, η οποία εντάθηκε κατά την τελευταία δεκαετία με την εισροή οικονομικών μεταναστών κυρίως από τις Ανατολικοευρωπαϊκές χώρες.

Η ταχεία αύξηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα με τις συνακόλουθες ανάγκες επίλυσης του στεγαστικού προβλήματος σε συνδυασμό με απρογραμματίστη ανοικοδόμηση που πραγματοποιήθηκε πανελλήνια και τον περιορισμένο ρόλο του δημόσιου τομέα κατοικίας, είχε ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του αστικού χώρου. Τα σημαντικότερα συμπτώματα του προβλήματος αυτού αφορούν τα φυσικά χαρακτηριστικά αστικών περιοχών, δυσχέρειες πρόσβασης και κίνησης, ανυπαρξία ή ανεπάρκεια τεχνικής υποδομής, υποβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος κ.α.

Ως συνέπεια των εξελίξεων στον ευρύτερο διαβαλκανικό χώρο σε συνδυασμό με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γεωγραφικής θέσης των δήμων της Περιφέρειας, η εισροή πληθυσμού παραγωγικών ηλικιών σε αυτούς υπήρξε ιδιαίτερα έντονη και η τάση αυτή αναμένεται να συνεχισθεί. Αυτό προσδίδει στις αστικές περιοχές τη δυνατότητα αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού για την ενίσχυση του παραγωγικού ιστού της τοπικής οικονομίας.

Το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας (60,8%) δεν έχει λάβει μέση εκπαίδευση. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού μιας περιοχής βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τις δυνατότητες απασχόλησης που δίνονται στη συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και στη διάρθρωση της απασχόλησης.

Κατά συνέπεια, τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, έχοντας εξασφαλίσει μία ελάχιστη μάζα ανθρώπων για την υποβοήθηση της ανάπτυξης, οφείλουν να δώσει έμφαση στην ποιοτική αναβάθμισή του με στόχο τη δημιουργία ενός δυναμικού τοπικού οικονομικού συστήματος.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο αυτό επιδιώκει την επέκταση και διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας, την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και της τοπικής απασχόλησης. Ακόμα, η βελτίωση του αστικού χώρου, με την ταυτόχρονη ανάπλαση ιστορικών κέντρων και η ανάπτυξη αστικών υποδομών και τεχνολογίας αποτελούν βασικό μέλημα του συγκεκριμένου μέτρου του ΠΕΠ. Ίδιοι ακριβώς είναι και οι στόχοι του επόμενου μέτρου 4.3 για την ολοκληρωμένη παρέμβαση αστικής ανάπτυξης – ΕΚΤ.

Μέτρο 4.4: Αναζωογόνηση αστικών περιοχών

Υπάρχουσα κατάσταση

Οι ιδιομορφίες της οικιστικής ανάπτυξης στον ελληνικό χώρο, η απρογραμματίστη ταχύρρυθμη ανοικοδόμηση που πραγματοποιήθηκε τα μεταπολεμικά χρόνια από την ιδιωτική πρωτοβουλία κυρίως μέσω του συστήματος της αντιπαροχής, καθώς και ο περιορισμένος ρόλος του δημόσιου τομέα της κατοικίας είχαν ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση πολλών περιοχών.

Με στόχο την αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης στον αστικό χώρο υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Β' ΠΕΠ η ανάπλαση 39 αστικών περιοχών συνολικής έκτασης 121 στρεμμάτων και η αξιοποίηση 9 παραδοσιακών κτιρίων. Ωστόσο το μέγεθος των αποτελεσμάτων κρίνεται ανεπαρκές σε σχέση με τις ανάγκες των οικισμών της Περιφέρειας. Επιπλέον οι ανάγκες υιοθέτησης μιας περισσότερο συντονισμένης πολιτικής αναπλάσεων και σφαιρικότερης αντιμετώπισης των προβλημάτων σε επίπεδο γειτονιάς ή συνοικίας θα συζητηθούν στα πλαίσια του Γ' ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.

Στόχοι του μέτρου

Η ορθή αστική ανάπτυξη με περιβαλλοντική ευαισθησία, με σκοπό να σημειωθεί σημαντική βελτίωση στην ποιότητα της καθημερινής ζωής και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στις οικιστικές περιοχές αποτελεί βασική μέριμνα του μέτρου.

Μέτρο 5.1: Ολοκλήρωση συνδυασμένων μεταφορικών υποδομών

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο αυτό έχει ως στόχο να εξασφαλίσει τις βασικές μεταφορικές υποδομές στήριξης της τοπικής ανταγωνιστικότητας, για τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων δικτύων υποδομών, ούτως ώστε να βελτιωθεί η προσπελασιμότητα τους και να μειωθούν τα έξοδα

μεταφοράς. Ακόμα έμφαση δίνει στην ανάγκη βελτίωσης του δικτύου των περιοχών των ορεινών όγκων και στη βελτίωση του συστήματος αστυνόμευσης.

Μέτρο 5.2: Υποδομές υγείας – πρόνοιας

Υπάρχουσα κατάσταση

Σύμφωνα με στοιχεία του 1998 η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης διέθετε 1.911 κλίνες θεραπευτηρίων που αναλογούν 3,4 κλίνες ανά 1.000 κατοίκους. Επίσης, υπήρχαν 1492 γιατροί και η αναλογία ανά 1.000 κατοίκους ήταν 2,7 γιατροί.

Η κατάσταση στον τομέα των υποδομών υγείας έχει παρουσιάσει σημαντική βελτίωση τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας κυρίως των παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν από το Κ.Π.Σ.1994 – 1999. Συγκεκριμένα κατά την περίοδο εφαρμογής του ΠΕΠ 1994 – 1999 υλοποιήθηκαν παρεμβάσεις ενίσχυσης της νοσοκομειακής υποδομής συνολικής δημόσιας δαπάνης 65.638.000 ΕΥΡΩ. Ωστόσο είναι αναγκαία η συνέχιση των παρεμβάσεων αυτών και κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Στον τομέα της Πρόνοιας απαιτείται η ολοκλήρωση του συστήματος των αναγκαίων υποδομών για την εφαρμογή της προνοιακής πολιτικής. Σήμερα λειτουργούν στην Περιφέρεια:

- 17 ειδικά σχολεία
- 1 ειδική εστία
- 5 ιατροκοινωνικά κέντρα
- 9 γηροκομεία
- 39 ΚΑΠΗ
- 3 θεραπευτήρια
- 2 κέντρα αποκατάστασης
- 3 κέντρα παιδικής μέριμνας
- 129 παιδικοί – βρεφονηπιακοί σταθμοί

Στόχοι του μέτρου

Στόχος του μέτρου 5.2 είναι η ολοκλήρωση των υφιστάμενων υποδομών υγείας και πρόνοιας που αφορούν τη δημιουργία νέας νοσοκομειακής μονάδας στην Καβάλα, τον εξοπλισμό του νοσοκομείου της Κομοτηνής, τη δημιουργία ή βελτίωση υποδομών φροντίδας βρεφών, νηπίων, παιδιών, ηλικιωμένων κλπ και την κάλυψη αναγκών προστασίας εξαρτημένων ατόμων.

Μέτρο 5.3: Ανάπτυξη – αναβάθμιση εκπαιδευτικών μηχανισμών (Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης)

Υπάρχουσα κατάσταση

Στην Περιφέρεια για το 1997 φοιτούσαν 74.987 μαθητές, κατανεμημένοι σε 751 τμήματα, ενώ το σύνολο των διδασκόντων ανέρχονται σε 5.777 άτομα.

Κατά την περίοδο εφαρμογής του Β' ΠΕΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης καταβλήθηκε σημαντική προσπάθεια να εξασφαλιστεί όλη η απαραίτητη υποδομή τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά που να ανταποκρίνεται στα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα. Την πενταετία 1994 – 1999 πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις δημόσιας δαπάνης ύψους 11 δις. δρχ και κατασκευάστηκαν 295 νέες αίθουσες διδασκαλίας, 96 εργαστήρια, 27 αίθουσες πολλαπλών χρήσεων και 14 νέες βιβλιοθήκες.

Το συνολικό απόθεμα σχολικής υποδομής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται σε 2.302 αίθουσες διδασκαλίας, 134 αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, 33 βιβλιοθήκες και 42 εργαστήρια.

Στη δημοτική εκπαίδευση η αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα είναι 15,9 και η Περιφέρεια βρίσκεται σε καλύτερη θέση από τη χώρα όπου η αναλογία είναι 17,3. Επίσης, το 90,1% των δημοτικών σχολείων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί, χωρίς διπλές βάρδιες.

Το αντίστοιχο απόθεμα σχολικής υποδομής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται σε 996 αίθουσες διδασκαλίας, 37 αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, 26 βιβλιοθήκες και 164 εργαστήρια.

Στα γυμνάσια η αναλογία των μαθητών ανά αίθουσα είναι 25 και βρίσκεται περίπου στο ίδιο επίπεδο με τη χώρα, όπου η αντίστοιχη αναλογία είναι 25,4. Το 84% των γυμνασίων λειτουργούν αποκλειστικά πρωί. Όσον αφορά τέλος τα Γενικά Λύκεια ο λόγος μαθητές ανά αίθουσα είναι 23,9 και το 79% αυτών λειτουργούν αποκλειστικά το πρωί.

Η συνέχιση των παρεμβάσεων δημιουργίας σχολικής υποδομής στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης επιβάλλεται προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος κατάργησης της δεύτερης βάρδιας.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να πετύχει τη βελτίωση της πρόσβασης στην απόκτηση γνώσεων και στη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης με την κατασκευή των αναγκαίων υποδομών και τον άρτιο εξοπλισμό τους. Απώτερος στόχος της Περιφέρειας αποτελεί η κατάργηση της διπλοβάρδιας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Μέτρο 5.4: Δράσεις κοινωνικής υποστήριξης

Υπάρχουσα κατάσταση

Η συμμετοχή των γυναικών της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στην αγορά εργασίας εμφανίζεται μειωμένη σε σχέση με την αναλογία τους στον εν δυνάμει απασχολούμενο πληθυσμό. Συγκεκριμένα, μόνο το 43% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού είναι γυναίκες, ενώ το ποσοστό συμμετοχής τους στον πληθυσμό 15 – 65 ετών της Περιφέρειας ανέρχεται σε 53%. Έτσι οι γυναίκες αποτελούν κοινωνική ομάδα που μαστίζεται περισσότερο από την ανεργία, καθώς, παρά τη μειωμένη συμμετοχή τους στο εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας αποτελούν το 64 % των ανέργων.

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Β' ΚΠΣ, η ενθάρρυνση της γυναικείας επιχειρηματικότητας μέσω ενισχύσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία αποτέλεσε αντικείμενο παρεμβάσεων με στόχο την αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα δόθηκε χρηματοδοτική βοήθεια σε γυναίκες επιχειρηματίες προκειμένου να δημιουργήσουν ή να εκσυγχρονίσουν τη δική τους επιχείρηση. Υποστηρικτικό αλλά εξίσου σημαντικό ρόλο στην ένταξη των γυναικών στην Περιφερειακή αγορά εργασίας παίζουν τα Κέντρα Κοινωνικής Μέριμνας, οι Βρεφονηπιακοί Σταθμοί και τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης των Παιδιών.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να πετύχει τα ακόλουθα:

- Την ενεργητική συμμετοχή των γυναικών στο χώρο εργασίας
- Την ενίσχυση δομών κοινωνικής στήριξης για την προσφορά υπηρεσιών σε εξαρτώμενα από την οικογένεια άτομα
- Τη λειτουργία κοινωνικών υποδομών για την προώθηση της απασχόλησης των γυναικών και την κοινωνική ένταξη ειδικών ομάδων πληθυσμού.

Μέτρο 5.5: Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης

Υπάρχουσα κατάσταση

Το 1998, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ, η ανεργία ανήλθε στο 12,4% επί του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας. Η ποσοστιαία ανεργία των ανέργων κατά επίπεδο εκπαίδευσης στο σύνολο των ανέργων ήταν για τους απόφοιτους δημοτικού 7,1%, τους απόφοιτους γυμνασίου 22,4%, τους απόφοιτους λυκείου 18,2%, τους απόφοιτους Ανώτερης εκπαίδευσης 20% και τους απόφοιτους Ανωτάτης εκπαίδευσης 10%. Τέλος, η μακροχρόνια ανεργία πλήττει κυρίως τις γυναίκες σε ποσοστό 57,7% σε σχέση με τους άνδρες (40,6%).

Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο υλοποιήθηκε το Τοπικό Σύμφωνο Απασχόλησης στο Ν. Δράμας και βρίσκονται σε εξέλιξη διάφορες δράσεις με στόχο την κατάρτιση και την καταπολέμηση της ανεργίας στα πλαίσια του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την απασχόληση, όπως το πρόγραμμα STAGE για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας από άνεργους πτυχιούχους ΑΕΙ και ΤΕΙ, το πρόγραμμα δημιουργίας τεσσάρων νέων Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης του ΟΑΕΔ συνολικού προϋπολογισμού 535 εκ. δρχ, το πρόγραμμα δημιουργίας 13 Μονάδων Κοινωνικής Μέριμνας σε 11 ΟΤΑ συνολικού προϋπολογισμού 391,2 εκ. δρχ, το πρόγραμμα δημιουργίας Βρεφονηπιακών Σταθμών και Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης των Παιδιών στους Νομούς Δράμας, Έβρου και Ξάνθης συνολικού προϋπολογισμού 511,5 εκ.δρχ.

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο επιδιώκει να πετύχει τη βελτίωση και αύξηση της απασχόλησης σε περιοχές ή τομείς που αντιμετωπίζουν συνθήκες παραγωγικής αναδιάρθρωσης ή υποβάθμισης.

Μέτρο 5.6: Ανάπτυξη και προσαρμοστικότητα ανθρώπινου δυναμικού

Στόχοι του μέτρου

Το μέτρο αυτό αφορά δράσεις εξειδικευμένης επαγγελματικής κατάρτισης και προώθησης της απασχόλησης που συνδέονται με τα αντίστοιχα μέτρα που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και ΕΓΤΠΕ καλύπτοντας τις ανάγκες σε εξειδικευμένη εκπαίδευση που προκύπτει από την υλοποίηση των δράσεων του ΠΕΠ, κυρίως στους παρακάτω τομείς:

- ΜΜΕ – Καινοτομία – Έρευνα και Τεχνολογία, Κοινωνία της Πληροφορίας
- Πολιτισμός – Τουρισμός
- Περιβάλλον

Οι προτεινόμενες ενέργειες αφορούν τη βελτίωση των δυνατοτήτων και της αποτελεσματικότητας των δομών και των συστημάτων κατάρτισης καθώς και την προσαρμογή του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας στις νέες συνθήκες για την κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των μη προνομιούχων κοινωνικών ομάδων, εξυπηρετώντας έτσι τη βασική περιφερειακή στρατηγική για την απασχόλησης.

Έτσι, το μέτρο αποβλέπει στην αναβάθμιση του εργατικού και στελεχιακού δυναμικού της Περιφέρειας, με την παροχή ποιοτικής επαγγελματικής κατάρτισης και προώθησης της απασχόλησης σε συγκεκριμένους τομείς προτεραιότητας, με μικρής και εξειδικευμένης κλίμακας δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης.

Μέτρο 6.1: Τεχνική βοήθεια - ΕΤΠΑ

Υπάρχουσα κατάσταση

Η τεχνική βοήθεια στα πλαίσια του Α' ΚΠΣ υποστήριξε την Επιτροπή Παρακολούθησης του ΠΕΠ στο επίπεδο της λειτουργίας της, της παρακολούθησης των έργων και της προβολής του Προγράμματος. Η Τεχνική Βοήθεια στα πλαίσια του Β' ΚΠΣ υποστήριξε τη λειτουργία της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΠΕΠ, την παρακολούθηση των έργων, τη δημοσιότητα του Προγράμματος, την αξιολόγηση, καθώς και τη σύνταξη μελετών γενικού ενδιαφέροντος.

Στόχοι του μέτρου

Στόχος της Τεχνικής Βοήθειας είναι η ενίσχυση της ποιότητας και η επιτάχυνση της συνέπειας των παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική και βέλτιστη χρησιμοποίησή του.

Τα μέσα που διατίθενται στα πλαίσια της Τεχνικής Βοήθειας για να πετύχουν τους στόχους της είναι κυρίως:

- Η ενίσχυση του προγραμματισμού, ιδίως μέσω της προετοιμασίας
- Η δημιουργία και η σωστή λειτουργία των συστημάτων διαχείρισης και παρακολούθησης
- Η αξιολόγηση εκ των υστέρων
- Η διάχυση των πληροφοριών
- Η ανταλλαγή εμπειριών με παλλαπλασιαστικό αποτέλεσμα
- Η εκπόνηση μελετών
- Η προώθηση και η ανάδειξη πιλοτικών και καινοτόμων ενεργειών

Τα ίδια ακριβώς ισχύουν και για το μέτρο 6.2 το οποίο αναφέρεται στην τεχνική βοήθεια ΕΚΤ. Και για το μέτρο 6.3 για την τεχνική βοήθεια ΕΓΤΠΕ (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων).

5.4 Χρηματοοικονομικά στοιχεία των μέτρων του ΠΕΠ 2000 – 2006

Πίνακας 5.4 : Τα μέτρα του ΠΕΠ 2000-2006 ΑΜΘ και τα χρηματοοικονομικά τους στοιχεία

ΜΕΤΡΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΣΕ ΧΙΛ ΕΥΡΩ
ΜΕΤΡΟ 1.1: Επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων	75.740
ΜΕΤΡΟ 1.2: Ανακαίνιση και ανάπτυξη οικισμών αγροτικού χώρου και προστασία-	24.510

διατήρηση αγροτικής κληρονομιάς	
METPO 1.3: Έγχειρες βελτιώσεις	10.280
METPO 1.4: Αναδασμός – παράλληλα έργα	30.213
METPO 1.5: Διαχείριση υδάτινων πόρων	47.363
METPO 1.6: Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών του αγροτικού χώρου	10.669
METPO 1.7: Ανασύσταση δασοκομικού παραγωγικού δυναμικού και προστασία δασικού περιβάλλοντος	32.907
METPO 1.8: Προστασία περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη δασοκομία και την κτηνοτροφία	12.425
METPO 1.9: Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία	3.523
METPO 1.10: Υποδομές για αξιοποίηση και ανάπτυξη γεωθερμίας, παραλίμνιων και παράκτιων περιοχών	26.837
METPO 1.11: Υποδομές συνδυασμένης εγγειοβελτιωτικής προστασίας	28.951
METPO 1.12: Στήριξη τουριστικών και τοπικών δραστηριοτήτων	4.858
METPO 1.13: Βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων	5.872
METPO 1.14: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών - ΕΤΠΑ	18.679
METPO 1.15: Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών περιοχών - ΕΚΤ	9.358
METPO 1.16: Συμπλήρωση και ενίσχυση υποδομών νησιωτικών και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών	8.808
METPO 2.1: Έρευνα - Καινοτομία	10.340
METPO 2.2: Δικτύωση – Συνεργασία – Υπηρεσίες	12.804
METPO 2.3: Υποδομές επιχειρηματικότητας	24.313
METPO 2.4: Ενίσχυση επιχειρήσεων	42.429

METPO2.5: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	26.402
Μετρο2.6: Αειφορική διαχείριση πλουτοπαραγωγικών πόρων	12.808
METPO2.7: Ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων	54.844
METPO 2.8: Υποδομές πολιτισμού	23.476
METPO 3.1: Υποδομές μεταφορών	231.843
METPO 3.2: Κοινωνία της πληροφορίας – Τηλεπικοινωνίες	11.372
METPO 3.3: Υποδομές εκπαίδευσης – Κατάρτισης	23.322
METPO 4.1: Υποδομές οδικές και ποιότητας περιβάλλοντος	40.744
METPO 4.2: Ολοκληρωμένη παρέμβαση αστικής ανάπτυξης - ΕΤΠΑ	15.000
METPO 4.3: Ολοκληρωμένη παρέμβαση αστικής ανάπτυξης - ΕΚΤ	17.743
METPO 4.4: Αναζωογόνηση αστικών περιοχών	11.744
METPO 5.1: Ολοκλήρωση συνδυασμένων μεταφορικών υποδομών	40.040
METPO 5.2: Υποδομές υγείας – Πρόνοιας	46.952
METPO 5.3: Ανάπτυξη – αναβάθμιση εκπαιδευτικών μηχανισμών	41.068
METPO 5.4: Δράσεις κοινωνικής υποστήριξης	30.746
METPO 5.5: Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης	25.368
METPO 5.6: Ανάπτυξη και προσαρμοστικότητα ανθρώπινου δυναμικού	12.411
METPO 6.1: Τεχνική βοήθεια ΕΤΠΑ	6865,008
METPO 6.2: Τεχνική βοήθεια ΕΚΤ	849,204
METPO 6.3: Τεχνική βοήθεια ΕΓΤΠΕ	2.073,802

Πηγή: Περιφέρεια ΑΜΘ, «ΠΕΠ 2000 – 2006 Αν. Μακεδονίας – Θράκης», Κομοτηνή 2001

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπεράσματα

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης παρουσιάζει μεγάλη εξέλιξη συγκριτικά με την κατάσταση που επικρατούσε σε αυτήν πριν από μερικά χρόνια. Δυνατότητες, όμως, για περαιτέρω ανάπτυξη δεν έπαψαν να υπάρχουν. Προκειμένου λοιπόν να επιτευχθεί η ανάπτυξη αυτή και να αντιμετωπιστούν τα όποια προβλήματα απασχολούν τους κατοίκους της, προτάθηκε μια σειρά έργων – τα οποία μελετήθηκαν παραπάνω - για τη βελτίωση της κατάστασης και την πορεία προς την αειφορία. Τα συμπεράσματα λοιπόν που απορρέουν από τη μελέτη αυτή είναι τα εξής :

- Τα δύο Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης τα οποία έχουν ήδη εφαρμοστεί έχουν καταστήσει την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης μια ισχυρή Περιφέρεια, οικονομικά ανταγωνίσιμη. Ενώ μέχρι πριν από λίγα χρόνια η περιφέρεια ανήκε στις λιγότερο αναπτυγμένες της Ε.Ε. και ήταν αδύνατο να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού, σήμερα με το πέρασμα των χρόνων παρουσίασε σημαντική εξέλιξη.
- Το ΠΕΠ 2000 – 2006 αποτελεί μια αξιόλογη προσπάθεια για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων της Περιφέρειας.
- Το ΠΕΠ 2000 – 2006 συμβάλει στη διόρθωση των κυριότερων περιφερειακών ανισοτήτων και στην προσαρμογή των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών μέσω της κοινωνικοοικονομικής ανασυγκρότησής τους.
- Γενικά, ο στόχος του ΠΕΠ 2000 – 2006 είναι η αξιοποίηση της γεωγραφικής θέσης της Περιφέρειας, η οικονομική και κοινωνική αναβάθμισή της και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής.
- Η οικονομία της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης στηρίζεται κυρίως στον πρωτογενή τομέα, στη γεωργία και στην κτηνοτροφία. Η ελλιπής, όμως, αξιοποίηση των κλάδων φυτικής παραγωγής από τη μια μεριά και η κακή κατάσταση των βοσκοτόπων που δεν μπορούν να καλύψουν μεγάλο μέρος των αναγκών των ζώων από την άλλη δημιουργούν πολλά προβλήματα. Λύσεις σ' αυτά δίνουν τα μέτρα του ΠΕΠ που αποσκοπούν στην παροχή ενισχύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις οι οποίες εμφανίζουν ενδείξεις οικονομικής βιωσιμότητας και στην πραγματοποίηση παρεμβάσεων για την αύξηση της βοσκοϊκανότητας και της βοσκοχωρητικότητας.

- Μέσω του ΠΕΠ 2000 – 2006 δίνεται λύση στο πρόβλημα της διαχείρισης των υδάτινων πόρων. Γίνεται δηλαδή προσπάθεια για τη βελτίωση ορισμένων αρδευτικών δικτύων τα οποία λόγω μακροχρόνιας χρήσης παρουσιάζουν προβλήματα απώλειας νερού και αύξησης του κόστους παραγωγής.
- Ο αγροτικός χώρος της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης για τους τουρίστες, διότι διαθέτει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά. Για την επίτευξη αυτού του στόχου άρχισε να πραγματοποιείται η ανάπλαση και διατήρηση ορισμένων κτισμάτων της Περιφέρειας όπως προβλέπεται μέσω των μέτρων του ΠΕΠ.
- Βιώσιμη ανάπτυξη δε νοείται αν δε δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος. Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης διαθέτει πλούσιο φυσικό περιβάλλον, το οποίο όμως έχει υποστεί αλλοιώσεις και καταστροφές κατά το παρελθόν. Οι πυρκαγιές, οι έντονες τουριστικές δραστηριότητες και τα αστικά λύματα των οικισμών ευθύνονται για το πρόβλημα αυτό. Προσπάθεια για την επίλυση του προβλήματος ξεκίνησε το 1989 και απαιτείται να συνεχιστεί μέσω του ΠΕΠ 2000 – 2006 για την αποκατάσταση των ζημιών.
- Παρά το γεγονός ότι η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, οι ορεινές εκτάσεις της και ο νησιωτικός χώρος αντιμετωπίζουν προβλήματα απομόνωσης, συγκοινωνιακής διασύνδεσης, υποδομών υγείας, παιδείας, καθώς και περιορισμένων δυνατοτήτων απασχόλησης. Προκειμένου να αποφευχθεί η ερήμωση των περιοχών αυτών, το ΠΕΠ 2000 – 2006 προβλέπει ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού, βελτίωση των υποδομών υγείας, μεταφορών και παιδείας και γενικά άνοδο του επιπέδου ζωής των κατοίκων. Έτσι μόνο μπορεί να επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη.
- Τα τελευταία χρόνια, η παραγωγικότητα των επιχειρήσεων βελτιώνεται συνεχώς λόγω των καλύτερων υποδομών και των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο 1994 – 1999. Υπάρχουν, όμως, και άλλα περιθώρια βελτίωσης στο δευτερογενή τομέα μέσω της εφαρμογής των μέτρων του ΠΕΠ 2000 – 2006. Μέσω των μέτρων αυτών επιτυγχάνεται η εισαγωγή καινοτομιών, καθώς και αύξηση των θέσεων απασχόλησης στον τομέα της μεταποίησης δείχνοντας παράλληλα ευαισθησία σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.
- Μολονότι η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης διαθέτει αφθονία τουριστικών πόρων δεν έχει αναπτυχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό τουριστικά. Η Περιφέρεια συνδυάζει θάλασσα, βουνό, αρχαιολογικά ευρήματα και μνημεία με τεράστιο ιστορικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον. Όλα αυτά δίνουν τη δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης διαφόρων μορφών τουρισμού σε αυτήν. Αν μάλιστα ολοκληρωθούν και τα έργα υποδομών

μεταφοράς, έτσι ώστε να είναι ευκολότερη η πρόσβαση στους νομούς της Περιφέρειας, τότε το ΠΕΠ θα έχει πετύχει ένα σπουδαίο έργο προς την αειφορία.

- Οι δύο σχολές που εντοπίζονται στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης – το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και τα ΤΕΙ Καβάλας παρέχουν στους φοιτητές σπουδές ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης. Επειδή, όμως, τα τελευταία χρόνια οι απαιτήσεις ολοένα και αυξάνονται, μέσω του ΠΕΠ παρέχονται οι κατάλληλες υποδομές και ο απαραίτητος εξοπλισμός, με αποτέλεσμα να βελτιώνεται η ποιότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και να επιτυγχάνεται η διεύρυνση της πρόσβασης στην απόκτηση νέων γνώσεων.
- Σπουδαία είναι η συμβολή του ΠΕΠ στη βελτίωση των συνθηκών ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης και στην προστασία της υγείας τους. Και αυτό γιατί στα πλαίσια του ΠΕΠ 1994 – 1999 χρηματοδοτήθηκαν έργα για τη βελτίωση του τομέα της αποχέτευσης, της διαχείρισης απορριμμάτων, καθώς και του τομέα της ύδρευσης, ενώ στα πλαίσια του ΠΕΠ 2000 – 2006 αυξάνεται η αποτελεσματικότητα των υποδομών και παράλληλα κατασκευάζονται νέες. Αποτέλεσμα των παραπάνω ενεργειών είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η ανάδειξη της Περιφέρειας ως ελκυστικότερου τόπου διαμονής.
- Τα τελευταία χρόνια ο πληθυσμός της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης αυξήθηκε με αποτέλεσμα τη γρήγορη ανοικοδόμηση κτιρίων και την υποβάθμιση πολλών περιοχών. Ο δρόμος προς τη βιωσιμότητα, όμως, απαιτούσε προσπάθεια για την επίλυση του προβλήματος που ξεκίνησε από το 1994 (στα πλαίσια δηλαδή του Β' ΠΕΠ) με την ανάπλαση αστικών περιοχών και την αξιοποίηση παραδοσιακών κτιρίων και συνεχίζεται μέχρι και τώρα ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα της καθημερινής ζωής και να προστατευθεί η ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος.
- Η βελτίωση της κατάστασης στον τομέα των υποδομών υγείας ξεκίνησε από το 1994 μέσα δηλαδή στα πλαίσια του Β' ΠΕΠ. Επειδή, όμως, η υγεία των ατόμων είναι πολύ σημαντική το Γ' ΠΕΠ προβλέπει τη δημιουργία νέων νοσοκομειακών μονάδων, την ίδρυση μονάδων για την προστασία και την κάλυψη των αναγκών των εξαρτημένων ατόμων και την παροχή καλύτερου και πιο σύγχρονου εξοπλισμού στα ήδη υπάρχοντα.
- Στα πλαίσια του ΠΕΠ 2000 – 2006 προτείνονται μέτρα για την επίλυση του προβλήματος της ανεργίας, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις γυναίκες της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης των οποίων η συμμετοχή στην αγορά εργασίας εμφανίζεται μειωμένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

►Αβραμέα Α., Αικατερινίδης Γ., Αρβανιτίδου Σ., Βακαλόπουλος Κ., Μπακιρτζής Χ., Ντελόπουλος Γ., Παπούλια Β., Παυλοπούλου Α., Πελεκίδης Χ., Σβολόπουλος Κ., Τριαντάφυλλος Δ., «Θράκη», Εκδόσεις ΙΔΕΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ – MARKETING ΑΕ, Νοέμβριος 1994.

►Αθανασάκης Α., «Βιώσιμη Ανάπτυξη με την Περιβαλλοντική Αγωγή», Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας, Μεσολόγγι 1997.

►Αθανασάκης Α., Κουσουρήs Θ., «Οικολογική παιδεία και περιβαλλοντική αγωγή», Εκδόσεις Μπουκουζιάνη, Αθήνα 1987.

►Αθανασάκης Α., Κουσουρήs Θ., «Περιβάλλον, Οικολογία, Εκπαίδευση», Εκδόσεις Σαββάλα, Αθήνα 1987.

►Αποστολόπουλος Κ., «Ήπιες Μορφές Τουρισμού», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2003.

►Βασενχόβεν Λ., Λάσκαρις Κ., Λουλούδης Λ., Μπεόπουλος Ν., Τσάρτας Π., «Sustainable Development – Θεωρητικές προσεγγίσεις μιας κρίσιμης έννοιας», Εκδόσεις Παπασωτηρίου.

►Γεωργόπουλος Α., «Γη ένας μικρός και εύθραυστος πλανήτης», Εκδόσεις GUTENBERG, Αθήνα 2001.

►Γιαννέλης Γ., «Διάγνωση του Δυναμικού της Τουριστικής Ανάπτυξης», Τόμος Α, EURICON ΕΠΕ, Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, Αθήνα 2002.

►Δελλαδέτσιμας Π., «Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, ο σχεδιασμός του χώρου και η περίπτωση της Ελλάδας», 1997.

►Δημόπουλος Π., «Περιβαλλοντική Βιολογία», Εκδόσεις Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2001.

►► Εγκυκλοπαίδεια, Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, Εκδόσεις Πάπυρος.

►► Emberlin J.C, «Εισαγωγή στην Οικολογία», Μετάφραση Μελιάδου Αλεξάνδρα, Εκδόσεις τυπωθήτω, Αθήνα 1996.

►► Καλαϊτζίδης Δ., Ουζούνης Κ., «Περιβαλλοντική εκπαίδευση – Θεωρία και πράξη», Εκδόσεις Σπανίδη, Ξάνθη 2000.

►► Καμβύση Α., Τσάμη Ν., «Η περιβαλλοντική σημασία του υγρότοπου λιμνοθάλασσας Κοτυχίου και δάσους Στροφυλίας», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πάτρα 2000.

►► Καρβούνης Σ., «Διαχείριση του περιβάλλοντος», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα – Πειραιάς 1995.

►► Κατσαϊτη Α., «Επιλεγμένα θέματα διαχείρισης περιβάλλοντος», Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, 1995.

►► Κομίλης Π., «Οικοτουρισμός – Η εναλλακτική προοπτική αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης», Προπομπός 2001.

►► Μητούλα Ρ., «Βιώσιμη Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2002.

►► Μητούλα Ρ., «Βιώσιμη Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ανασυγκρότηση του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2003.

►► Miller G., «Βιώνοντας στο Περιβάλλον Ι – Αρχές Περιβαλλοντικών Επιστημών», Εκδόσεις ΙΩΝ, 1999.

►► Miller G., «Βιώνοντας στο Περιβάλλον ΙΙ – Προβλήματα Περιβαλλοντικών Συστημάτων», Εκδόσεις ΙΩΝ, 1999.

►Μπακαλάκης Γ., «Το τοπωνύμιο της Καβάλας, Πρακτικά Α Τοπικού Συμποσίου, Η Καβάλα και η περιοχή της», Θεσσαλονίκη 1980.

►Μπριασούλη Ελ., «Δείκτες Αειφορίας», 1997.

►Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δράμας – Καβάλας – Ξάνθης, «Αναπτυξιακό Συνέδριο Νομού Καβάλας , Πρακτικά – Εισηγήσεις – Συμπεράσματα», Εκδόσεις ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ, Καβάλα 1998.

►Παυλόπουλος Κ., «Εφαρμοσμένη Οικολογία Ι», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2000.

►Παυλόπουλος Κ., «Εφαρμοσμένη Οικολογία ΙΙ», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2001.

►Παυλόπουλος Κ., «Διαχείριση Περιβάλλοντος», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2001.

►Περιβαλλοντική ομάδα 3^{ου} Γυμνασίου Κομοτηνής, «Εικόνες από της Ροδόπη», Εκδόσεις Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης.

►Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, «Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού», Εκδόσεις Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης.

►Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης – Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, «Επενδύσεις στις Γεωργικές Εκμεταλλεύσεις Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000 – 2006 ΠΕΠ – ΑΜΘ», Εκδόσεις Υπουργείο Γεωργίας.

►Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης, «Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2000 – 2006 Αν. Μακεδονίας – Θράκης», Εκδόσεις Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης, Κομοτηνή 2001.

►Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης, «Μελέτη Εξειδίκευσης και Προσδιορισμού Κριτηρίων για την επιλογή Ορεινών Περιοχών Ολοκληρωμένης Παρέμβασης», Αναπτυξιακή Εταιρεία Νομού Ξάνθης Α.Ε, Κομοτηνή 2002.

►Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης, «Οδηγός Σχεδιασμού και Εφαρμογής Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων Αστικής Ανάπτυξης ΕΤΠΑ και ΕΚΤ», Εκδόσεις Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κομοτηνή 2002.

►Σκυλοδήμου Χ., «Μέθοδοι Επιλογής Κατασκευής και Διαχείρισης των Χώρων Υγειονομικής Ταφής (Χ.Υ.Τ.Α)», Διπλωματική Εργασία, Εθνικό και Καποδοστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 1997.

►Σκούρτος Μ. Σ, Σοφούλης Κ. Μ, «Η Περιβαλλοντική Πολιτική στην Ελλάδα – Ανάλυση του Περιβαλλοντικού Προβλήματος από τη σκοπιά των κοινωνικών επιστημών», Εκδόσεις τυποθήτω – Γιώργος Δαρδάνος, Αθήνα 1998.

►Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης, «Σχέδιο Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος 1994 – 1999 Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης», Κομοτηνή 1994.

►Υπουργείο Περιβάλλοντος – Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος – Διεύθυνση Χωροταξίας, «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης», Ιανουάριος 2003.

►Χατζημιχάλης Κ., «Βιώσιμη Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη», Εκδόσεις Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 1999.

►Arturo Lopez Ornat, «Strategies for Sustainability», EARTHSCAN, London 1997.

►EUROPEAN COMMISSION, «Towards Sustainability – The European Commission's progress report and action plan on the fifth programme of policy and action in relation to the environment and sustainable development», European Communities 1997.

►►Finger M. and Kilcoyne Jr., «Learning Our Wayout : indicators of social environmental learning», Sacramento 1995.

►►Gert de Roo, Donald Miller, «Compact Cities and Sustainable Development – A critical assessment of policies and plans from an international perspective», Ashgate, Aldershot – Burlington USA – Singapore – Sydney 2000.

►►Hicks J R, «Value and Capital (Second Edition)», Oxford University Press, 1946.

►►IUCN, «Assessing Progress toward sustainability : a new approach», Sacramento 1995.

►►Manfred Gerstenfeld, «Environment and Confusion – An introduction to a Messy Subject», Εκδόσεις ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα 1999.

►►Pykh Y. and Malkina Pykh, «Environmental Indicators and their applications», International Institute for Applied Systems Analysis, Laxeburg, Austria 1994.

►►Reach David, «International Management», London 1989.

►►Robert U Ayres, «Turning Point, the end to the Growth Paradigm», EARTHSCAN Publications Ltd, London 1998.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ

►►Ενημερωτικό Σημείωμα, «Εγγατία Οδός», Δεκέμβριος 2002.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

►►Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε,«ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ», Σεπτέμβριος 1997, Τεύχος 155.

►Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε, «ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ – ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ», Μηνιαία έκδοση, Οκτώβριος – Νοέμβριος 1998, Τεύχος 168 – 169.

►Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, «Όψεις», Διμηνιαία έκδοση, Ιανουάριος – Φεβρουάριος 2002, Τεύχος 2.

►Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, «Όψεις», Διμηνιαία έκδοση, Μάρτιος – Απρίλιος 2002, Τεύχος 3.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ INTERNET

<http://www.mfa.gr>

<http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/g1210316.htm/>

http://www.xanthi.ilsp.gr/thraki/perTour/per_perioxh.asp

[http:// www.seve.gr/synedrio/bobolias.htm](http://www.seve.gr/synedrio/bobolias.htm)

<http://www.mathra.gr/pageidentity/pagerole/pagerole.html>

http://www.protioline.gr/show_archive.cfm?id=1699&obcatid=5

<http://users.forhnet.gr/egi/vasot/OIKOTOYRISMOS.htm>